

A low-angle, close-up photograph of the lower legs and feet of a group of people walking on a cobblestone street. The people are wearing various styles of pants and shoes, including jeans, trousers, sneakers, and sandals. The image is cropped to focus on the lower half of the bodies, creating a sense of movement and diversity.

VÄGEN

EN BOK OM KATEKUMENATET

Argument

Vägen

VÄGEN

En bok om katekumenatet

INLEDNING

DEL I

1. VARFÖR KATEKUMENAT?	Katekumenatets grundidéer • 15
2. VÄGEN	Katekumenatårets faser • 33
3. SAMSPEL	Grupp, team och roller • 45
4. VUXENVÄG TILL TRO	Pedagogisk grundsyn • 51
5. ATT HITTA GUD I BACKSPEGELN	Livsberättelsen i katekumenatet • 61
6. STEG PÅ VÄGEN	Katekumenatets liturgier • 71
7. ATT SE GUD I SÖKAREN	Lågprofilerat praktiskt samtalsledarskap • 97
8. DET HÄNDER I GRUPPEN	Gruppsykologi, gruppdynamik, samtalsmetodik • 111
9. EN LYSSNANDE KYRKA	Katekumenat som ett församlingsperspektiv • 131
10. RÖTTER	Katekumenatets historik • 143

DEL II

11. SÅ HÄR KAN MAN BÖRJA	Tips inför att starta katekumenat • 155
12. ÅRET I KATEKUMENATET	Förslag till årscykel • 163
13. VÄGBYGGE	Att åskådliggöra katekumenatvägen • 169
14. NÅGRA TIPS	Metoder och övningar • 173
15. PSALMER	Förslag till katekumenatets gudstjänster • 183
16. VIDARE LÄSNING	Böcker och webbsidor • 189

© 2016 Argument Förlag och respektive skribent
Bibeltexter från Bibel 2000 – Svenska Bibelsällskapet.

Foto: Magnus Aronson
Illustrationer: Ninna Grefbäck
Notsättning: Notsättarna i Ljungsbro

ISBN 978-91-7315-499-4
TRYCK Dardedze holografija SIA

 Argument

Argument Förlag, Annebergsvägen 4, 432 48 VARBERG
0340-69 80 00, info@argument.se
www.argument.se

INLEDNING

Det här är en bok om katekumenatet. Ordet kommer från urkyrkan och betyder vägledning och undervisning, och det har sedan dess varit ett namn för kyrkans dopundervisning. Vi känner igen besläktade ord som katekes och kateder.

Katekumenatet är ett sätt för församlingen att möta vuxna som söker en tro. Det är en väg in i kyrkan för människor som längtar, är nyfikna och söker kyrkans gemenskap för första gången eller på nytt. Kanske vill någon döpas eller konfirmeras.

Synen på religion och på dem som tror har förändrats i vårt samhälle under de senaste årtiondena. Kunskapen om den kristna tron minskar, samtidigt som nyfikenheten på vad det innebär att leva sitt liv utifrån en kristen tro växer. Växer gör också längtan efter autenticitet, sammanhang och mening i livet. I församlingarna behövs vägar för att inbjuda och erbjuda vuxna andliga erfarenheter, mer kunskap om tron och en möjlighet att växa in i församlingens gemenskap. I vårt lite religiöst pryda samhälle behövs många former för att tala om tro.

Katekumenatet är en metod för vuxenundervisning som har funnits i Sverige sedan 1990-talet. Den innebär att deltagaren i en liten grupp genom samtal i sin egen takt och i flera steg ges möjlighet att utveckla en personlig tro i församlingens gemenskap.

Samtalen utgår från deltagarnas frågor och erfarenheter. Under vandringen firas gudstjänster som markerar milstolpar på deltagarnas väg mot dop, dopförnyelse eller konfirmation som bekräftelse av tron.

Vi vill inspirera församlingar att möta alla dem som står på tröskeln och nyfiket kikar in i kyrkan med ett lyhört och medvetet »Välkommen hit!«.

Du kan läsa den här boken på olika sätt utifrån dina behov. De första tre kapitlen är en grundläggande beskrivning av katekumenatet; du som är nybörjare kan börja där. Därefter kommer sju kapitel som fördjupar viktiga aspekter inom katekumenatet, som pedagogik, liturgier, gruppsykologi och församlingsperspektiv; de kan vara matnyttiga för dig som vill tänka vidare. Du som är ledare i en grupp kan ha särskild nytta av kapitel sju och åtta. Till sist kommer några kapitel med mer handfasta tips. Mellan kapitlen möter du i korta intervjuer människor som berättar om sina erfarenheter av katekumenatet.

Det här är en bok som många längtat efter, en handbok och inspirationsbok, skriven av många människor tillsammans. Människor med brinnande hjärtan och lång erfarenhet av katekumenatet. Äntligen blev det möjligt att samla krafterna tack vare initiativ från Stockholms, Strängnäs, Linköpings och Lunds stift samt Föreningen för katekumenatet och Sensus, som ett delprojekt inom Svenska kyrkans satsning »Dela tro – dela liv«.

April 2016

Per Ingvarsson, Linköpings stift

Ulrika Jonsson, Sensus

Lotta Rönngren Appelsved, Föreningen för katekumenatet

Helén Tingman, Strängnäs stift

Margareta Wennlund, Stockholms stift

Eva Wulff, Lunds stift

1 Samma dag var två lärjungar på väg till en by som ligger en mil från Jerusalem och som heter Emmaus. De talade med varandra om allt det som hade hänt. Medan de gick där och samtalade och diskuterade kom Jesus själv och slog följe med dem. Men deras ögon var förblindade och de kände inte igen honom. Han frågade: »Vad är det ni går här och talar med varandra om?» De stannade och såg sorgsna ut, och den ene, som hette Kleopas, svarade: »Du måste vara den ende som har varit i Jerusalem och inte vet vad som har hänt där under dessa dagar.« – »Vad har hänt?» frågade han. De svarade: »Detta med Jesus från Nasaret, han som var en profet, mäktig i ord och gärning inför Gud och hela folket. Han blev utlämnad av våra överstepräster och råds-herrar, och de fick honom dömd till döden och korsfäst, medan vi

hoppades att han var den som skall befria Israel. Men till allt detta kommer att det är tredje dagen sedan det här hände, och nu har några kvinnor bland oss gjort oss uppskakade. De var vid graven tidigt i morse men fann inte hans kropp, och då kom de tillbaka och berättade att de i en syn hade sett änglar som sade att han lever. Några av de våra gick ut till graven, och de fann att det var så som kvinnorna hade sagt. Honom själv såg de inte.«

2 Då sade han: »Förstår ni så lite, är ni så tröga till att tro på det som profeterna har sagt? Skulle inte Messias lida detta och gå in i sin härlighet?» Och med början hos Mose och alla profeterna förklarade han för dem vad som står om honom överallt i skrifterna.

Emmaus-vandringen

Luk 24:13–35

3 De var nästan framme vid byn dit de skulle, och han såg ut att vilja gå vidare, men de höll kvar honom och sade: »Stanna hos oss. Det börjar bli kväll och dagen är snart slut.« Då följde han med in och stannade hos dem. När han sedan låg till bords med dem tog han brödet, läste tackbönen, bröt det och gav åt dem. Då öppnades deras ögon och de kände igen honom, men han försvann ur deras åsyn.

4 Och de sade till varandra: »Brann inte våra hjärtan när han talade till oss på vägen och utlade skrifterna för oss?» De bröt genast upp och återvände till Jerusalem, där de fann de elva och alla de andra församlade, och dessa sade: »Herren har verkligen blivit uppväckt och han har visat sig för Simon.« Själva berättade de då vad som hade hänt dem på vägen och hur han hade gett sig till känna för dem genom att bryta brödet.

DELI

Kerstin Lindfors

[KATEKUMEN OCH MEDVANDRARE]

Det var orden prästerna använde som fick Kerstin Lindfors att lämna kyrkans ungdomsarbete i sena tonåren. Och det var orden som hon långt senare fick i katekumenatet som hjälpte henne när livet kollapsade. I dag är hon diakon.

Som barn och i tidiga tonåren var kyrkan en plats där hon trivdes.	– Det var som om prästerna talade ett nytt språk. Jag mötte en Gud som vill oss väl.
– Men i övre tonåren, när jag började lyssna på vad prästen faktiskt sa, blev jag så provocerad. Hela mitt inre protesterade.	Till historien hör sonens aktiva politiska engagemang mot rasism, vilket gjorde att hela familjen trakasserades svårt av nynazister. En dag under hennes år som katekumen hällde de bensin genom brevinkastet, in i lägenheten.
Hon hämtar ett papper i arbetsrummet.	
– Det här: »Jag, fattig och syndig människa ...« Känslan att hela min grund som människa är fel.	
Så hennes barn blev inte döpta. Men när sonen ville konfirmeras och döpas hamnade Kerstin i kyrkan igen, och fick höra om en Gud som älskar.	– När jag låg där och skurade golvet kollapsade jag och sa att nu orkar jag inte mer. Men i den kollapsen fylls jag av en värme, en frid och en insikt om att det bara hand-

»Som katekumen hade hon fått orden som gjorde det möjligt att tala om gudsupplevelsen.«

lar om ett par vilsna tonårspojkar som håller på. Det är min starkaste gudsupplevelse.	Direkt efter sitt katekumenatår fortsatte hon som medvandrare. Och som diakon, först i Linköping och nu i Ystad, har hon hela tiden jobbat med katekumenatet. Skälet är lika enkelt som självupplevt:
Som katekumen hade hon fått orden som gjorde det möjligt att tala om gudsupplevelsen, och hela resan fram till den. Ganska snart visste hon att hon »ville vara aktiv som ett redskap för Gud«. Fram till dess jobbade Kerstin som fritidspedagog i det periodvis problemfyllda Skäggetorp i Linköping, nu ville hon jobba med kyrkans sociala arbete och vigdes fem år senare som diakon.	– Här finns en form för den andligt sökande människan att kunna helas i sin gudslängtan, där kyrkan har sått splittring med sina ord och sitt maktmissbruk.

1. VARFÖR KATEKUMENAT?

KATEKUMENATETS GRUNDIDÉER

Lise-Lotte Wallin

När jag mötte katekumenatet hade jag länge sökt efter en metod som tar den vuxna människan på allvar och där rollerna inte är de traditionella: en som vet och en som inte vet. Jag sökte något som tar tillvara den rikedom kyrkan har i sina liturgier och riter, där kunskapen får gå från huvudet till hjärtat, där Guds beskydd blir konkret när korset tecknas på pannan och kroppen erfar denna sanning.

Jag sökte en modell där fler än kyrkligt anställda har tydliga ledarroller, en modell som bygger upp församlingen till en kropp med många lemmar, där delarna är beroende av varandra. I mitt arbete i församlingen mötte jag människor som sökte Gud och en tro, men de grupper jag kunde erbjuda mötte inte deras behov fullt ut.

När jag mötte katekumenatet fann jag det jag sökt och mycket mer, mer än en metod. Katekumenatet är en väg, en urgammal väg som följt kyrkan genom tvåtusen år. Här finns ett helhetstänkande där människan och kyrkan möts med hela sina identiteter.

Katekumenatet initierar sökande och längtande människor i kyrkan, både dem som inte har mött kyrkan och dem som tidigare varit aktiva i barnverksamhet, körer eller annan kyrklig verksamhet. Utgångspunkten för katekumenatet är människans längtan efter ett möte med Gud, efter fördjupning i tron. Den enskildes längtan ser olika ut och uttrycker sig på unika sätt. I katekumenatet möter vi människan där hon står. En del sökare säger tydligt: »Jag vill bli döpt« eller: »Jag vill bli konfirmerad«. Men för det stora flertalet handlar det mer om en längtan där målet ännu inte är tydligt – man vet kanske inte ens vad det är man längtar efter.

Kyrkans utgångspunkt i katekumenatet är det uppdrag Jesus gav i dop- och missionsbefallningen: »Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut« (Matt 28:18–20).

I kyrkoordningen uttrycks detta: »Kyrkans uppdrag är att alla människor skall nås av erbjudande om dop« och: »Samtidigt har dopet betydelse för hela livsvägen«. När som helst i livet kan människor vända tillbaka till tron och kyrkan och bör då få hjälp och stöttning. Den enskildes sökande kan och får ta tid. Växande sker på olika sätt hos var och en.

Katekumenatet är också församlingstillväxt, att kyrkan får fler medlemmar. Församlingens roll i katekumenatet är att uppmuntra medlemmar att bli följeslagare och ledare, att välkomna katekumenerna, att bereda plats för katekumenatets liturgier, att anställda och ideella medarbetare ges utbildning och uppmuntran i sina roller och att erbjuda katekumenerna en plats i församlingen efter avslutat katekumenat.

I kyrkoordningens inledningsord till andra avdelningen, som handlar om församlingarna, står det: »Syftet är att människor skall komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.« Lite senare står det: »Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.«

Det allmänna prästadömet innebär att alla medarbetare, anställda och icke-anställda, förenas i församlingens arbete. »Församlingens grundläggande uppgift är att fira guds-

tjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission« (2 kap 1 § i kyrkoordningen). Katekumenatet har en tydlig inriktning mot att möta människor och hjälpa dem att upptäcka sin gudsrelation.

PEDAGOGISK GRUNDSYN

Många frågar efter bra metoder att använda i arbetet med vuxna, och det finns flera olika metoder. Det viktiga är att metodens förhållningssätt stämmer med ledarens pedagogiska grundsyn – då kommer den att upplevas äkta. Den som undervisar har alltid en pedagogisk grundsyn, antingen den är medveten eller omedveten.

Den pedagogiska grundsynen består av olika delar: *människosyn*, *kunskapssyn*, *världsbild*, och när vi arbetar inom kyrkan även *gudsbild* och *församlingssyn*. Genom att beskriva dessa olika delar utifrån katekumenatets förhållningssätt, får vi alltså syn på katekumenatets pedagogiska grundsyn.

MÄNNISKOSYN

Varje människa är unik och skapad till Guds avbild. I Psaltaren 8 står det att Gud gjorde människan nästan till en gud. Det finns förväntningar, resurser och möjligheter. Samtidigt finns det också en brustenhet.

I att vara Guds avbild finns en längtan till Gud. Predikaren skriver: »[Gud] har ock lagt evigheten i människornas hjärtan« (Pred 3:11, 1917 års översättning). Många bär detta som en odefinierad känsla inom sig: »Det måste finnas något mer med att vara människa än att leva några år här på jorden.«

I att vi är avbilder finns också en ansvarskänsla för det egna livet, för andras och för skapelsen. Många av övningarna i katekumenatet väcker frågor om hur jag har levt mitt liv. Hur *vill* jag leva mitt liv?

Med bilden av människan som fantastisk och brusten skapar vi övningar som hjälper sökaren fram till mer kunskap om sig själv och sin relation till Gud. Sökaren har gåvor i sin personlighet, livserfarenheter och kunskaper som förvärvats. Att vara nyfiken på vem den

andra är, på vad som behöver lyftas fram i berättelserna, är ledarnas uppgift. Varje människa består av olika lager och dimensioner som tillsammans bildar en helhet. I katekumenatet behöver vi därför använda övningar som tar hänsyn till hela människan.

Det är också viktigt att vi kommer ihåg att Gud möter människor och uppenbarar sig på olika sätt, och det finns en skörhet när dessa möten ska kläs i ord. Därför behöver medvandrarna vara nyfikna, lyhörda och hjälpsamma. Sökare och medvandrare lär tillsammans. Gruppen går vägen fram tillsammans, gör upptäckter och hittar svar på livsfrågorna – eller ännu fler frågor. Genom delande av livsberättelser och genom att lyssna till de andras berättelse synliggörs Guds handlande i historien; Guds handlande finns såväl i den enskildes liv som i Bibeln. Det är därför bibelordet har en stor plats i övningarna. De bibliska berättelserna är livstolkande och har tillämpningar i vars och ens liv.

Undervisningen bygger på de frågor som sökarna kommer med. Ibland kan det finnas en besvikelse över tidigare möten med kyrkan och kristna som måste få kläs i ord, eller personliga frågor som behöver lyftas fram. Obesvarade funderingar kan annars bli ett hinder för att ta till sig annan kunskap.

Katekumener berättar ofta om katekumenattiden som genuin och att den förändrat deras liv. De blev tagna på allvar med sina frågor och tankar, det ledde vidare i samtal och liturgierna hjälpte till att ta steg fram mot en egen reflekterad tro. Att ledarna framhåller frivilligheten och visar att det är ett lika »rätt« beslut att avstå från att gå vidare på vägen som att fortsätta, det skapar trygghet för att lyssna inåt.

GUDSBILD

Jesus säger: »Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er« (Joh 15:16). Det är Gud som kallar människor, Gud har varit där före kyrkan och före dem som leder katekumenatet.

Gud möter människor på olika sätt. Mose ser en buske som inte brinner upp, Elia uppfattar Gud i tystnaden, Symeon i templet ser Gud i Jesusbarnet. Listan kan bli lång på hur Gud möter den enskilde. När vi möter sökaren får vi lyssna på dennes berättelse med nyfikenhet, öppenhet och varsamhet. Att berätta om en gudsupplevelse utan att ha ett språk

för det är inte lätt. Upplevelsen kan vara väldigt stark, men sökaren saknar ord som kan beskriva det som upplevts. I de bibliska berättelserna kan sökaren känna igen Guds handlande och på så sätt hitta ett språk för de egna upplevelserna. I kallelsegudstjänsten är det Kristus som genom kyrkan kallar människor att söka vägen.

Katekumenatets förhållningssätt uttrycks bra i följande dikt av en okänd författare. Det är ett förhållningssätt som också finns inom missionsteologin och religionsdialogen.

Vår främsta uppgift,
när vi närmar oss andra människor,
andra kulturer, andra religioner,
är att ta av oss skorna,
ty eljest kanske vi en dag upptäcker
att vi själva trampat in i en annans dröm.
Ja, än allvarligare: vi kan glömma
att Gud var där före oss.

(Ur Karl-Gunnar Ellversons bok *Att växa till tro. Presentation av vuxenkatekumenatet som en väg in i kyrkan.*)

FÖRSAMLINGSSYN

Att se att katekumenen är en gåva från Gud till församlingen medför en stor nyfikenhet på personen. Att möta varandra i detta tankesätt skapar en lyhördhet för vilka vi är, vad vi har sett och varit med om. Katekumenen har kanske något församlingen behöver, glömt bort eller valt bort. Många har berättat om att när de sett sökarna i kallelsegudstjänsten har de blivit glada över att det fortfarande finns personer som vill komma in i kyrkan. Vi behöver uppmuntran i våra kyrkor, känna att vi lever i en gemenskap som har betydelse för andra och att få höra när personer talar om den första kärleken till Jesus och Gud. Det stärker den som suttit länge i kyrkbänken. (Läs mer om församlingssyn i kapitel 9.)

KUNSKAPSSYN

På gott och ont

I Första Moseboken läser vi: »Herren Gud lät alla slags träd växa upp ur marken, sådana som var ljuvliga att se på och goda att äta av. Mitt i trädgården stod livets träd och trädet som ger kunskap om gott och ont.» (1 Mos 2:9) Kunskap *om* gott och ont. Kunskapen i sig är inte god eller ond, utan det beror på vad människan gör med den. Kunskapen om att klyva atomen har två sidor. Den ger möjlighet till energi, värme, trygghet, men har också gett möjligheten att döda, förstöra för generationer framöver och slutligen förintajorden totalt.

Det står att träden i Edens lustgård var ljuvliga att se på. Det är det ljuvliga och goda som Gud vill ge människan. I katekumenatet är det öppet för sökaren att söka sina svar, och svaren kan bli olika. Kyrkan har genom historien arbetat fram sina svar på de teologiska frågorna och livsfrågorna, och denna process fortsätter än i dag.

Ibland kan det finnas en rädsla när det gäller kunskap. Vi kan vara rädda för att andra vet mer, för att inte ha svaren eller för att vår kunskap blir mindre värd om vi delar med oss av den. Det kan det också finnas en ovilja att dela med sig av den kunskap man har. Lukas skriver i sitt elfte kapitel: »Ni laglärda, som har tagit nyckeln till kunskapen. Själva har ni inte gått in, och dem som ville gå in har ni hindrat.» (Luk 11:52)

Kan det inte bli fel när vi söker kunskap? Får vi söka kunskap hur som helst? Katekumenatet är medvetet uppbyggt kring grupper med ledare och medvandrare som inte är »yrkeskristna«. Risken att söka snabba svar och att ge snabba svar blir mindre när gruppen får fundera och vända på frågeställningarna. Kunskapen integreras när frågan fått mogna fram till svar, och när svaret då finns är det lättare att kunna relatera det till sig själv.

Det berättas att några studerande vid ett jesuitcollege frågade om de fick studera Bibeln på vetenskapligt sätt. Lärarnas svar var: »Ja, om ni också tar konsekvenserna av det ni får fram.» Guds ord tål våra granskningar. Frågan är hur våra hjärtan tål Guds granskning.

Vi kan vila i tryggheten och glädjen över att söka kunskap om än det ena, än det andra. Det handlar om att få ta del av hela verkligheten, även den verklighet som trons dimension tillför. Det lärandet befriar oss alltid, och glädjen i lärandet ger växt i våra liv.

Sökare som väljer att vara med i katekumenatet fram till sändningen stannar oftare kvar i kyrkan än deltagare i andra vuxenpedagogiska verksamheter. Kanske beroende på att sökandet har fått vara fritt och fått ta tid, på att sökaren har fått arbeta sig igenom tron på ett vuxet sätt.

Olika kunskapssyner

Det finns många kunskapssyner inom den pedagogiska forskningen, exempelvis empirismen (där kunskapen härstammar från erfarenheten), rationalismen (där förnuftet är kunskapens källa), dogmatismen (som menar att det finns säker kunskap), agnosticismen (som hävdar att säker kunskap är omöjlig), realismen (som menar att kunskapen finns i objekten i yttervärlden oavsett om någon uppfattar dem) och idealismen (som menar att objektens existens och egenskaper är beroende av det medvetande som uppfattar dem).

Kunskap i Gamla testamentet handlar om att känna någon genom umgänge, en levande erfarenhet. Kunskap om Gud är att känna den levande Guden som handlar i historien, formar och leder mot ett bestämt mål. I Hosea 6:3 står det: »Låt oss lära känna honom, låt oss sträva efter kunskap om Herren. Så visst som gryningen skall han träda fram, han skall komma till oss som ett regn, ett vårregn som vattnar jorden.» Kunskap är både vetande och kunnande i teori och praktik, att jämföra med hur vi i katekumenatet lyfter fram erfarenheten som en källa till kunnande. Alla har kunskaper om Gud, det är inte förbehållet en yrkesgrupp eller speciellt andliga människor.

Kunskapssyn i katekumenatet

Ibland sägs det att akademiskt lärande undervisar *om* saker och ting, medan erfarenhetsbaserat lärande undervisar *i*. Katekumenatets tradition är att undervisa *i*. Det handlar om att möjliggöra människors gudsmöten, inte om att undervisa om att man kan möta Gud eller om *hur* det är att möta Gud. Genom övningar och andakter, genom riten, bönen och gudstjänsten bereds möjligheter till dessa gudsmöten.

Vi behöver också vara ödmjuka inför att Gud redan mött sökaren och att hjälpa sökaren att fördjupa sitt möte med Gud.

Pilatus frågar Jesus: »Vad är sanning?» (Joh 18:38). Medvandrare och ledare hör om sökarnas upplevelse och möten med Gud. Ibland finns igenkännande och ibland stämmer det inte överens med de egna bilderna av Gud. Kunskapen om Gud är styckvis, och Gud är större än vad människor och kyrkan formulerat. Att vänta in livsberättelsen, att känna ödmjukhet inför vad som berättas behöver prägla ledarnas och följeslagarnas förhållnings-sätt, och de behöver vara beredda på att förändra sin egen kunskap utifrån att det finns mer kunskap om Gud att få. Precis innan Pilatus ställer frågan till Jesus har Jesus sagt att han kommit till världen för en sak: »att vittna för sanningen« (18:37).

Intressant för oss inom katekumenatet är den amerikanske prästen och religions-pedagogen Thomas H Groomes försök att ta fram en kristen kunskapsteori. Groome utgår från att människan ska vara subjekt i all inläring och att hon ska uppmanas att använda hela sin mänskliga kapacitet. Den undervisandes uppgift är att möjliggöra för människor att lära av sina egna liv och engagera människor på djupet i deras själar. Här finns tankar om människan som en helhet av kunskaper, erfarenheter och gåvor.

Groome tydliggör också vad de som svarar för undervisningen behöver tänka på: Att få alla att känna sig välkomna och att uppmuntra kunskapsrelationer, dialog och samtal. Stötta ett kritiskt tänkande – kunskap måste bygga på logik och kombinera teori och praktik. Stimulera social analys. Ge näring åt kontemplation. Främja ansvar och engagemang. Vara avsiktligt politisk – för frihet. Fostra till livslångt lärande.

Groome påpekar att det är självklart att den som leder undviker uppenbara övergrepp. Övergrepp är ett vitt begrepp, de kan vara fysiska, mentala och i kyrkliga sammanhang även andliga. I katekumenatet med ledare och medvandrare som kanske inte är utbildade pedagoger bör vi våga samtala om hur mentala och andliga övergrepp kan se ut. Därför är det viktigt att välja kloka medvandrare och ledare.

Visheten har en stor plats i Groomes tänkande. Han lyfter fram vikten av att vi presenterar vad som finns i den kristna traditionen i form av humaniora, naturkunskap och konst.

Inläring

I vuxenpedagogisk forskning i dag framhåller man betydelsen av mening med det som ska läras. Meningen med att lära sig något kan vara olika; det kan finnas ett yrkesinriktat perspektiv, sociala skäl (som att vilja tillhöra en gemenskap) eller så finns det en strävan efter självförverkligande. Många sökare berättar att de länge haft en längtan efter att få döpas eller konfirmeras eller vända tillbaka till en barnatro de en gång haft – ett självförverkligande.

En annan förutsättning för inläring är atmosfären. För att skapa ett rum där alla får plats, både fysiskt och själsligt, har gruppens storlek betydelse, likaså hur rummet ser ut. Trygghet är viktigt – för att våga berätta om sitt liv krävs en trygg atmosfär.

Ytterligare förutsättning är åskådlighet. Barn har lätt att skapa bilder när de hör berättelser, men många vuxna har tappat bort den förmågan. Därför behöver vuxna hjälp av fysiska bilder, att bygga »skådebord«, att få skapa i färg och olika material. I *Vägens gemenskap* (Argument, 2002) av Nils Hammarström och Martina Hansson finns exempel på symboler och bilder som kan användas vid de olika samlingarna.

Vi lär så länge vi lever, skillnaden är bara att det tar längre tid när vi blir äldre. Vår minnesfunktion byggs på och förändras medan vi lever. Som barn lagrar vi kunskap genom en mekanisk minnesfunktion. Barn kan komma ihåg långa rader av tal- och bokstavskombinationer, medan många vuxna tappar bort sig efter fyra, fem kombinationer. Att spela Memory med ett barn visar på barnets förmåga att komma ihåg. Denna förmåga är som högst vid 5–7 års ålder. Den minnesfunktion som då börjat växa fram, och som behövs för vuxna, är den logiska minnesfunktionen. Den röda tråden behövs för att vi ska lära oss. Som vuxna vill vi förstå hur saker och ting hänger samman. En samling som hoppar från det ena till det andra blir rörig och gruppen tappar intresset.

I tjugooårsåldern börjar ytterligare en minnesfunktion komma i användning: erfarenhetsminnet. Ny kunskap hängs upp på gammal kunskap. Vi bygger vidare på det vi redan vet. Här finner vi orsaken till att vi i katekumenatet börjar med att berätta vilka egna erfarenheter vi har av ett visst tema. Det behövs inte alltid en egen erfarenhet, att höra någon annan berätta kan ge oss förståelse så att vi kan ta till oss fortsättningen och bygga ny kunskap.

Uppdraget i katekumenatet är tydligt, det handlar om att möta människor och berätta om vad tron betyder för oss och kan betyda för dem. Om vi som ledare och kyrka ska vara trovärdiga i detta måste vi också själva vara beredda till förändring, vi har ju begrepp som daglig omvändelse, att leva i sitt dop och så vidare.

Detta gäller på personnivå likaväl som på organisationsnivå. Vi lever i en kyrka som går vidare, vi lever i nuet med vår tradition. Sökare, medvandrare och församling växer tillsammans. De församlingar som arbetat med katekumenatet vet att detta är församlingsutvecklande arbete. Det är inte bara katekumenatgrupperna som berörs utan även hela församlingen.

Jesu undervisning

Didaskalos är grekiska och betyder lärare. Tomas Kroksmark, professor i pedagogik, skriver följande i sin bok *Didaskalos. Undervisningsmetodik vid vår tideräknings början med särskild inriktning mot Jesu undervisningsmetodik* (Daidalos, 1996):

Om vi för ett ögonblick antar att Jesus faktiskt är Guds son och utsänd i människans praxis, i den mänskliga världen, i den empiriska verkligheten, kan vi notera att Jesu aktivitet i världen var undervisning. [...] när nu Jesus är utsänd som lärare, som *Didaskalos*, är det då inte rimligt att anta att han också är utrustad med den bästa av alla undervisningsmetoder? [...] Om vi däremot utgår ifrån tanken att Jesus *inte* är Guds son, utan en människa som alla vi andra, eller någon slags samlad inkarnation av olika religiösa profeter och/eller rörelser i och omkring vår tideräknings början, kan vi emellertid notera att detta någons förmåga att undervisa var utomordentlig.

Vi som tror att Jesus är Guds son har alltså anledning att fundera över hur och varför Jesus undervisade som han gjorde. Det är värt experimentet att läsa igenom evangelierna och se hur Jesus undervisade. Det är en fascinerad läsning och kan innehålla många aha-upplevelser. Jesus är en pedagog med en stor kappsäck med metoder.

Det finns en grundförutsättning och tre aspekter som påverkar vilken metod Jesus använde sig av, menar Kroksmark. Grundförutsättningen är de lärande. Jesus utgick ifrån den människa eller grupp han hade framför sig, deras förutsättningar att förstå och lära. De tre aspekterna som påverkar sättet att undervisa är:

- Innehållet: Vad var det Jesus ville att åhörarna skulle förstå eller lära sig?
- Kontexten: I vilket sammanhang skedde undervisningen?
- Syftet: Vad var poängen med undervisningen, varför vill Jesus att de skulle lära sig just detta?

Läs gärna och jämför Jesu samtal med Nikodemos och med den samariska kvinnan. Berättelserna står precis efter varandra i Johannesevangeliets tredje och fjärde kapitel.

VÄRLDSBILD

Hur vi ser på världen är en fråga som vi ofta inte tänker in i katekumenatarbetet. Att jorden är rund och inte universums mittpunkt är självklart. Men en del av de frågor som sökarna inledningsvis ofta har är frågor som handlar om världsbild: Varför ser världen ut som den gör? Vad händer när allt tar slut?

Skapelseberättelsen i Bibelns första kapitel slutar med att Gud ser på sin skapelse och säger att det är mycket gott. I Bibelns sista bok möter vi en värld i sönderfall, där ondskan till synes har makten. Mellan dessa ytterligheter befinner sig människan, och hon kan välja att se världen som en möjlig plats att leva i eller en omöjlig, en värld som går att påverka eller en värld där det oavsett hur hon agerar blir som det blir.

Människan är satt att ansvara för världens utveckling, att härska, vårda och uppfylla den. Jesus kallar oss till att ta ansvar för våra liv och andras liv, att göra världen till en bättre värld att leva i, att vara befriade ansvarstagande människor som kan och har uppdraget att påverka. Att ta ansvar för de minsta i vårt samhälle är något som Jesus ständigt uppmärksammar oss på.

Blir världen en allt bättre värld att leva i eller växer ondskans makt? Resignerar vi inför denna tanke? Ett förhållningssätt är att oavsett om tiden är utmätt är människans uppgift att fortsätta Guds goda skapelseverk.

Martin Luther lär ha sagt: »Om jag visste att världen kommer att gå under i morgon så skulle jag ändå i dag plantera mitt äppelträd.«

ATT VARA PÅ VÄG

I Apostlagärningarna 9:2 läser vi om hur Saul ville utrota alla »som hörde till Vägen«, det vill säga de kristna. Vägen är en bild som fortfarande säger mycket om tron och katekumenatet.

Vägen in i kyrkan är dopundervisningen och dopet, i vilken ordning de än sker. Väl döpta är vi på väg. Olikheter i ålder, kunskaper, utseende eller troserfarenheter är till för att berika vandringen, inte för att positionera oss. Vägen leder oss till ett mål, men bilden för det kristna livet är ett både och: vägen *och* målet. Detta förtar inte det faktum att vi är på väg mot ett mycket bestämt mål: himlen.

Vägen påminner också om att vi inte blir färdiga här i livet, det kommer alltid mera. Att vara kristen är ett livslångt lärande, vi är ständigt i förändring. Varken ärkebiskopen eller påven har kommit fram, de vandrar sida vid sida med katekumenen som precis har sagt att Jesus är Herre.

Vägen som bild talar om rörelse. Tillvaron runt omkring oss förändras medan vi går fram, vi är utsatta för väder och vind, vi går ensamma eller i sällskap. Vi förändras när vi är i rörelse, och många känner att de tänker bättre när de går.

Det finns en härlig jämställdhet i kyrkan – den gamle och barnet vandrar hand i hand fram till nattvardsbordet och tar emot gåvorna med samma rättighet och förundran inför undret.

Vi påminns om detta genom hela Bibeln. Det utvalda folket var ett folk på vandring: från Kanaans land till Egypten, ut ur Egypten och åter till Kanaans land. Jesus och lärjungarna är på vandring under hela Jesu offentliga verksamhet.

Att vara på vandring säger mycket om sättet att tro. Att vandra förutsätter att vi rör oss, att vi lever här och nu men har ett mål för vår vandring. Det är att leva ett pilgrimsliv. Under en vandring delar de som vandrar tillsammans livet; de delar också det som de möter, både det som är gott och det som är dåligt. Israels barns färd från Egypten till det förlovade landet är en tydlig beskrivning av vad som kan ske under ett folks vandring: känslan av bundenhet, upplevelsen av att bli befriad, vara ledd, misströsta, vila ut vid oaser – inget mänskligt är främmande för det vandrande folket.

En viktig katekumenattext är den om Emmausvandringen (Luk 24), där två lärjungar efter påsk vandrar ner till Emmaus. Det förs ett livligt samtal om vad som hänt. Vem var Jesus? Varför dog han på korset? Och nu sägs det att han är uppstånden. De samtalar och försöker förstå utifrån sina kunskaper och erfarenheter, allt detta medan de vandrar fram. Den uppståndne slår följe med dem och samtalet fördjupas ytterligare. Deras historier möter Guds historia, Guds handlande i skriften men också Guds handlande i nuet.

Gud handlar genom historien. I ökenvandringen leder Gud folket genom moln- och eldpelaren. I evangelierna blir bilden av Gud tydlig genom att Jesus leder sina lärjungar och dem som vandrar med honom. Även i dag leder Gud och möter människor. I en vanlig förekommande övning i katekumenatet ser vi tillbaka på våra liv, vår livsresa, och ofta finner vi att Gud varit med oss och lett oss genom livet. Kyrkans Gud är inte en trött gud på ett moln, utan Gud är mitt ibland oss och verkar i våra liv och i kyrkan.

Katekumenatet vilar i tron på att Gud leder sitt folk. Gud är större, människan är skapad till Guds avbild och människan har fått uppdraget att fortsätta förvaltandet av jorden. I Nya testamentet blir den naturliga fortsättningen av att Gud leder sitt folk att Jesus bygger sin kyrka. Kyrkan är Kristi kropp, med många lemmar där varje del har sin uppgift. I dopet inlemmas vi i kroppen, och sökaren får uppleva att hon behövs för att bygget av kyrkan ska kunna fortsätta.

Det händer något med oss när vi är på vandring. Vi kan gå två och två intill varandra, uppleva samma omgivning, dela tankar eller vara helt uppe i vårt eget tänkande och ändå känna närhet och gemenskap. I vandrandet finns en hemlighet som bara kan erövrats av

den som vandrar. Vad som händer på en vandring kan inte förutsägas, det beror på många olika saker. Likaså är det med katekumenatet.

Lise-Lotte Wallin, teol kand och rektor på Helsingborgs folkhögskola. Har varit med i katekumenatssammanhang sedan början av 1990-talet. Var med och startade det nationella nätverket för katekumenatet. Har lett kurser i Sverige, Danmark och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

Antje Jackelén

[ÄRKEBISKOP]

Under åren som biskop i Lund fick ärkebiskop Antje Jackelén varje vår välsigna årets katekumener i stiftet. Och fick chansen att prata med dem.

Liksom biskoparna i övriga stift, mötte ärkebiskop Antje Jackelén som biskop i Lund katekumenerna för sändningens liturgi en gång om året, i domkyrkan. En glädjens dag.

– Allra mest uppskattade jag de samtal vi hade i trekvart före högmässan. Det var toppen! I de samtalen berörde vi verkligen allt mellan himmel och jord, eller mellan himmel och helvete.

Hon konstaterar att »som vanligt i kyrkan var det fler kvinnor än män«, men det var slående att grupperna spände över flera

åldersgrupper och många olika bakgrunder. Det var i sig en stor rikedom.

– Ett roligt minne är när en av männen alldeles i början av samtalet säger: »Vi behöver inget kallprat. Vi har lärt oss att tala om tro och liv, så låt oss göra det direkt!«

Under tiden i Lund lät hon församlingarna förstå att katekumenatet är viktigt och bör prioriteras. Antje Jackelén talar om det som en manifestation av vad kyrkan är:

– I katekumenatet vandrar vi med varandra, i utveckling och växt. Här förmedlas kunskap om tron. Förkovran.

»I katekumenatet vandrar vi med varandra, i utveckling och växt.«

Frågan är oundviklig om huruvida ett motsvarande besked är att vänta från ärkebiskopen, eller kanske biskopsmötet.

– Det behöver finnas en struktur för lärandet, fast ännu vet vi inte hur den ska se ut.

Hon konstaterar att det inte är alla som omfamnar katekumenatets sätt att arbeta.

– Vi har en kultur att erövra. Vi kommer från den auktoritära statskyrkans kultur där prästen har svaren och pekar med hela handen. Därifrån var det lätt att hamna i det andra diket där allt vi säger är

»Hur känns det?« eller »Vad tycker du?«. Det fungerar inte. Människor vill ha substans, inte bara en spegel.

Ärkebiskopen betonar att det finns användbara begrepp i alla fackspråk, så även i det existentiella språket.

– Att undanhålla människor de orden är lika illa som att kokettera med dem. Ordet »nåd«, till exempel. Vi kan inte låta bli att tala om nåd bara för att människor behöver hjälp med att förstå ordet.

2. VÄGEN

KATEKUMENATÅRETS FASER

Lotta Rönngren Appelsved

Tro är process, och vägen är en fin bild för detta, för resan, förändringen. Transformation som får ta tid. Tro tar tid.

Vägen är ett klassiskt uttryck i kristendomen, de kristna är de som går vägen, Jesu efterföljare. Vi är pilgrimer på livets väg.

Jag tror att vi alla någonstans känner igen oss i den bilden. Vi tar ett steg i taget, en fråga i taget, vi växer och mognar i vår tro, vandrar på helgelsens väg. Till vandringen hör skoskav, dikeskörning och motlut, lika väl som medvind, utsiktsplatser och smultronställen. Så ser det ut med tron och livet. Allt hör samman.

Men det är lätt att tänka »antingen eller«, antingen tror jag eller också inte, som om det inte fanns någon gråskala. I detta antingen-eller-tänkande är vi ibland fast både inom kyrkan och i samhället i stort. Är du troende eller inte? Och det finns många argument för att inte tro.

NYFIKENHET OCH LÅNGTAN

Men om du är lite nyfiken, lite intresserad bara, duger inte det då? Om du någon gång blivit berörd av ett kyrkorum eller ett musikstycke? Eller imponerad av en annan människas goda gärningar eller kloka ord? Det finns så många saker som får tron att växa, även om din tro är så liten att du inte skulle säga att du tror.

Någon gång i processen kommer det ett avgörande: Nu är det här så viktigt för mig att jag kan säga att jag tror. Då har jag redan kommit så långt att jag inte är helt säker på var det började. Små, små steg på trons väg leder mig vidare. Det var nog likadant för lärjungarna, det fanns redan en nyfikenhet och längtan hos dem när Jesus kom förbi och sa: »Följ mig«. Mötet med Jesus och frågan var avgörande, men det var inte då det började.

Både trons innehåll och tron som relation, tillit och förtröstan är en del av processen. Kanske är det lättast att tänka så i relationshänseende: Jag lär känna Gud mer och mer. Vi får en närmare relation, min tillit djupnar.

Men trons innehåll förändras också över tid. Livets olika faser sätter sina spår och olika saker är viktiga, får olika tyngdpunkt i min tro, och det är som det ska. Gud som den goda föräldern blir befrielsens kämpande Gud, som blir den som helar, läker och skänker vila till den trötta, som blir lekens och det omöjligas möjliggörare och så vidare. Allt beroende på om jag själv är barn, nypensionerad, småbarnsförälder eller tonåring. Frälsningen skänks mig så som jag behöver den. Gud uppenbarar sig på det sätt jag kan ta till mig.

TRO ÄR PROCESS

För församlingen måste sanningen om att tro är process innebära att vi möter människor som är på väg, som inte är färdiga. En del är nyfikna som just börjat sin vandring, andra har vandrat länge och behöver komma vidare för att inte stagnera eller tappa fart. Alla är på väg och är varandras medvandrare på den resa som kallas livet, eller »trons väg genom livet« som det står i en av våra dopböner.

När vi talar om kristet liv och om undervisning finns det ett bra engelskt ord som är lite svårt att översätta, man talar om *education and formation*. Undervisning och ...? Hur

översätter vi *formation*? Danande? Ett gammalsvenskt ord som vi sällan använder. Kristen-blivande, helgelse? Formandet av mig själv som kristen människa, inte bara kunskapen om kristen tro och bibeltexter, utan själva levandet av tron, helgandet av livet. Att göra tron levande i vardagen. Transformationen. Integrerandet av värderingar i mitt liv, fördjupandet av gudsrelationen, den andliga växten.

På senare år har vi genom den ignatianska spiritualiteten mött begreppet andlig vägledning, som berör detta danande. Att bli kristen blir vi inte färdiga med, det berör hela livet, vi är på väg. Tron har konsekvenser i min livsföring i stort och smått, från vaggan till graven.

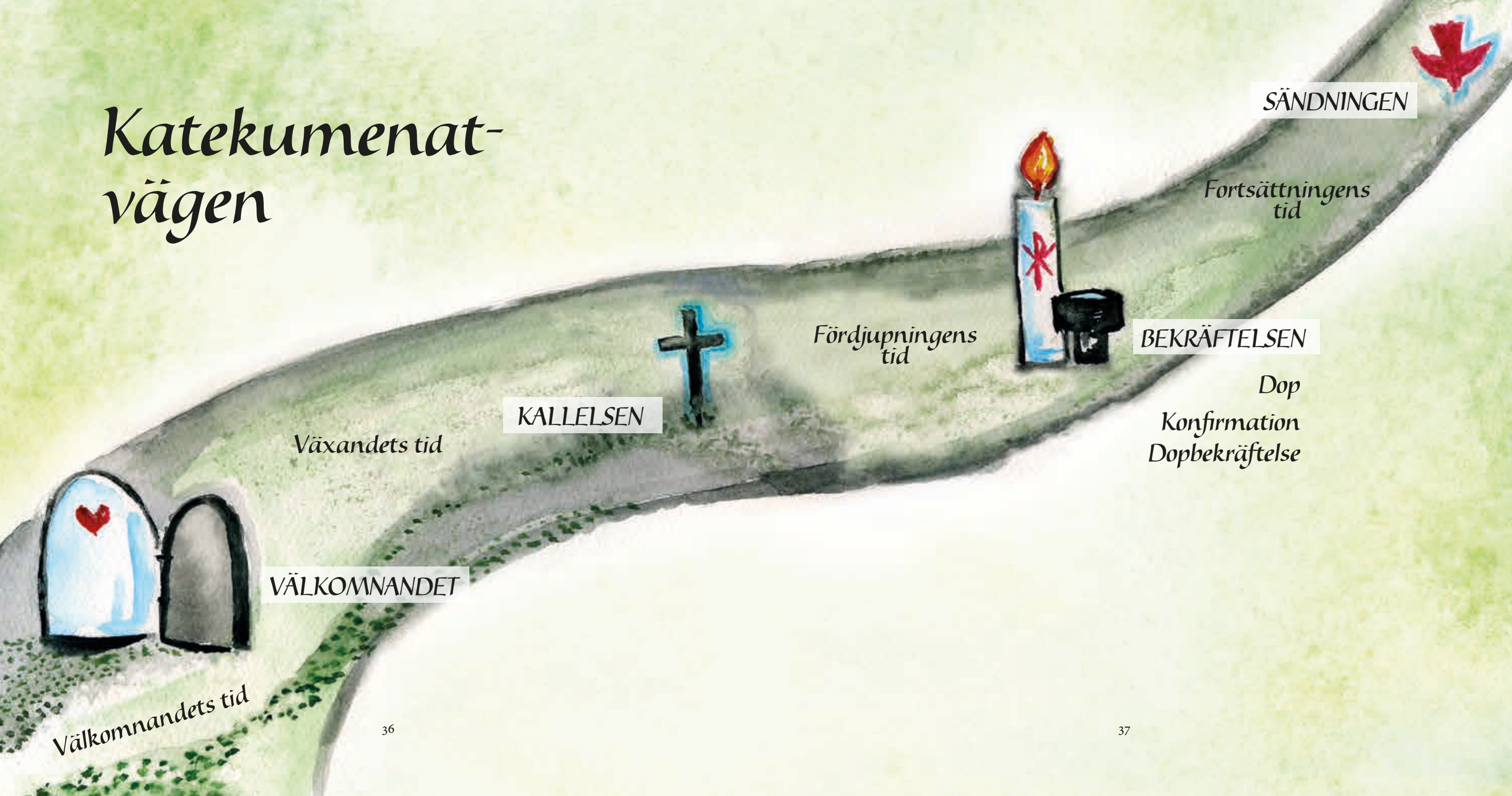
Därför måste det vi gör i kyrkan hänga ihop: undervisning, själavård, gudstjänst, information, hur vi har våra möten, hur våra lokaler ser ut, hur vi tjänar vår nästa. Teologi, människosyn, kunskapssyn och gudsbild behöver göras tydliga och medvetna, så att allt vi gör bekräftar och stödjer vartannat och speglar vår grundsyn. Då blir helheten större än delarna. Alla i församlingen har del i danandets process. Katekumenatet handlar mer om danande än om undervisning i traditionell mening, mer om delande av liv och tro än om kunskapsinhämtande, mer om att bli förstådd än om att förstå. Det handlar om att få sin tro bekräftad och känna att den duger och får plats i kyrkan. (Se vidare kapitel 4 om pedagogik, respektive kapitel 9 om katekumenatet i församlingen.)

GRUPPEN

Katekumenatet är alltså en väg att vandra tillsammans i en liten grupp, fyra till tolv personer. Till gruppen hör *sökarna* eller *katekumenerna*, de nyfikna, de som vill veta mer om tron, kanske döpas eller konfirmeras. Sökarna ska vara i majoritet, de och deras behov sätter agendan. *Medvandrarna* är församlingsbor som kan lyssna och dela med sig av sina erfarenheter av tro och liv. *Ledaren* leder samtalet, administrerar och håller ordning, *kaplanen* finns med i bakgrunden som stöd både i rekrytering och under vandringen, som själavårdare, sakramentsförvaltare och gudstjänstledare.

Gruppen träffas till exempel varannan vecka under ett år. Eftersom det handlar om process är kontinuiteten viktig. (Läs mer om grupper och team i kapitel 3.)

Katekumenat- vägen

Växandets tid

KALLELSEN

Fördjupningens
tid

BEKRÄFTELSEN

Dop
Konfirmation
Dopbekräftelse

Fortsättnings
tid

SÄNDNINGEN

VÄLKOMNANDET

Välkommandets tid

VANDRINGEN

Katekumenatvägen består av fyra faser, som var och en avslutas med en liturgi, en gudstjänst, som markerar övergången till nästa del. (Läs mer om liturgierna i kapitel 6.)

1. Välkommandets tid

Välkommandets tid är den första fasen av vandringen, den tid då gruppen etableras och deltagarna lär känna varandra. Den bör innehålla fyra till sex träffar, beroende på gruppens storlek.

Välkommandets attityd utmärker tiden och egentligen hela katekumenatet. Vad innebär en välkomnande attityd? Visst har vi alla minnen av någon gång när vi blivit väl mottagna, sedda, inkluderade, lyssnade till, tagna på allvar. Vad var det som gjorde att den gången kändes så bra? Inom katekumenatet är det tre saker vi vill lyfta fram för att stärka välkommandets attityd i hela församlingen: gästfrihet, lyssnande och öppenhet för förändring.

Vi behöver påminna oss om gästfriheten som en av kristendomens genuina dygder. Var gästfri, kanske får vi änglar på besök! (1 Mos 18:1–15, Heb 13:2) Eller i alla fall människor som är Guds gåva till oss, som har ett ärende och bär sin gudserfarenhet med sig till vår kyrka och på så sätt gör oss rikare. I katekumenatet i USA talas det om *holy hospitality* (gudomlig gästfrihet) som ett begrep som hör den här tiden till.

Lyssnandet är också viktigt. Det sägs att en sann evangelist ser ut ungefär som ett troll, det vill säga har väldigt stora öron. En som kan lyssnandets konst mer än predikandets. Lyssnande och inkännande gör det möjligt att lära känna varandra och höra de svåra livsfrågorna formuleras. Lyssna in var människorna och gruppen befinner sig på trons och livets vandring. Först då är det möjligt att presentera de svar som finns i vår kyrka, först då kan ett verkligt möte ske.

Till det sanna mötet hör också öppenhet för förändring. Nyfikenheten på den andre gäller oss som individer och som församling. I ett verkligt möte kommer vi båda två att påverka varandra. Men det är svårt att vara en öppen gemenskap, eftersom gemenskapen

får näring av sig själv, av sammanhållningen i gruppen. »Vi har det så bra som vi har det här i församlingen, och vill du vara med oss får du bli som vi«, kan vara en vanlig attityd. Vi är vända inåt mot varandra och kommer det in någon ny rubbas positionerna, relationerna och maktbalansen. Det kan kännas skrämmande.

För att en individ ska kunna bli en del av en grupp krävs att individen anpassar sig till gruppen lika väl som att gruppen anpassar sig till individen. Katekumenerna och församlingen behöver alltså anpassa sig till varandra. Det krävs mod hos oss i församlingen för att vi ska våga öppna oss för den ömsesidiga förändringen. För sökaren är detta ofta en stor sak: att finna sin kristna identitet utifrån en vilja till förändring, och samtidigt bli välkomnad som man är, med allt sitt bagage, och bli uppskattad och älskad för den man är och för det man kan bidra med av gudserfarenhet.

Vi börjar med att berätta och presentera oss för varandra, berätta om varför vi är här. Vad har fört oss hit? Vilka händelser och frågeställningar? Vad söker vi och längtar efter? Vad är vi nyfikna på?

Den första träffen bör innehålla en genomgång av katekumenatvägen, så att alla är införstådda med modellen, faserna och liturgierna, och den pedagogiska idén att personligt delande ingår och är en väsentlig del av lärandet, även om man ibland kan passa. Men det är inte en teoretisk kurs i kristen tro, inte en bibelstudiegrupp eller konfirmandgrupp i klassisk mening, utan en vandring, en resa, en process där vi är varandras följeslagare och medvandrare. Vi bör också komma överens om grundregler i gruppen.

Vid den andra träffen fortsätter presentationerna. Vi kan använda bilder för att berätta något. När och hur hörde du först talas om Gud? Berätta om en bra respektive en dålig gudstjänst du varit på. Vad skulle du säga till dig själv som femtonåring? Vilken är den finaste present du fått? Vad bjuder du på när du får gäster? Vart skulle du vilja resa?

Det är viktigt att ge alla tid att tänka själva innan vi börjar svara, och att ge svarandet tid. Beroende på hur gruppen ser ut kan man variera upplägget: mindre grupper, halvgrupp eller intervjua varandra två och två.

Nästa gång kan det vara dags för »Stora övningen« eller annan lämplig större livsberättelseövning. (Se kapitel 14.) Livsberättelsen blir grund för det fortsatta samtalet i gruppen, med erfarenheter och frågor som föds ur den. Beroende på gruppens storlek och hur vi vill jobba med livsberättelsen tar det kanske en eller två gånger till.

Välkommandets tid slutar med att vi gör en brainstorming om vilka ämnen vi vill tala om under växandets tid. Jag tycker att det är bra att gruppen får uppgiften i förväg, så att man kan tänka och förbereda sig. Det blir därmed ingen regelrätt brainstorming, men idén är att alla ämnen vi är intresserade av ska upp på bordet. Sedan kan ledare och medvandrare göra ett terminsförslag med de teman och frågeställningar som kommit upp. Det är en poäng att se om några teman har en naturlig anknytning till kyrkoåret. Det kan också vara bra att fundera på om det är något som händer i församlingen som gruppen kan vara med på, några samlingar eller gudstjänster.

Fundera också på vilka pedagogiska metoder som passar gruppen. Är den verbal eller tyst? Hur uppmuntrar vi alla att prata med alla? Vad behöver gruppen för utmaningar och vad gör den trygg?

Det är ritens hemlighet att kunna gestalta det osynliga, att vi gör tron tydlig för oss, ett inre skeende blir konkretiserat och hjälper oss vidare. Så är det vid de stora livsriterna men också på katekumenatets väg. De steg vi tar i tron, den inre transformationen, blir synliga genom riterna. Liturgierna är en sorts hållplatser på vandringen. De firas i församlingens mitt och blir på så sätt till glädje inte bara för gruppen utan också för församlingen.

Vid **välkommandets liturgi** presenteras gruppen och vad deltagarna i den söker. De beslutar att slå följe med varandra under året, och församlingen säger ja till att vara deras förebedjare och stöd på vandringen. Efter detta tar man inte in nya deltagare i gruppen, för nu ska processen kunna djupna. Många församlingar ger en gåva, till exempel en bibel eller en psalmbok till sina katekumener.

2. Växandets tid

Först bör vi stanna upp och fundera på det som har varit. Hur var det att vara med om välkommandets liturgi? Det är ofta svårt att förklara religiösa ting. Så är det med riten. Vi behöver information om vad som ska ske, men vi måste vara med om det för att begripa det, och vi behöver reflektera över vad som hände och sätta ord på det.

Sedan börjar vi prata om våra frågor. Det brukar vara en blandning av högt och lågt, basfakta om Bibeln, Jesus och gudstjänsten, om ondska och synd, om meningen med livet, om kristendomens historia, symboler i kyrkorummet, om död och sorg, änglar, Luther, om att komma ut som kristen, hur tron tar sig uttryck i livet, andra religioner, förlåtelse och så vidare. Det brukar alltid vara fler ämnen än det finns tid till i våra träffar.

Ledare och medvandrare kan också fundera på om det är något tema i livsberättelserna som vi kan knyta an till. Kom ihåg att hela tiden utgå från gruppen och livet. Vi vill ofta berätta för mycket fakta och tappar ibland bort frågan för att svaret är så engagerande. Det gäller att hitta en balans här.

Begreppet kallelse kan kännas lite ålderdomligt och obegripligt i vår tid, men det används inom katekumenatet. Jag tänker att kallelsen handlar om tilltalet, den inre rösten som manar till tro, eller om det är en yttre. Gud längtar och vill gemenskap med oss, och vi hör tilltalet, rösten som säger: Kom, kom till mig, här finns det du behöver, svaret på din fråga, vila eller utmaning, förlåtelse, befrielse, helande, närvaro och samhörighet.

Vad är det du och ditt liv ställer för fråga? Det var det tilltalet som förde dig till katekumenatgruppen, den längtan som nu blir bekräftad. Guds tilltal och ditt svar, ditt sökande och Guds öppenhet genom kyrkans gemenskap blir en ömsesidig kommunikation på trons väg.

Kallelsens liturgi firas i början av fastan, askonsdag eller första söndagen i fastan, beroende på församlingens traditioner. Sökarna bestämmer sig för om de vill döpas/konfirmeras/bekräfta sitt dop till påsk och får ta emot välsignelse med korstecken från dopliturgin. I urkyrkan kallas detta *primsigning*, det första korstecknet. Vi går in i en förberedelsetid för detta under fastan. Fastans tid för fördjupning och eftertanke kan markeras genom en gåva: en lila sjal, ett kors, ett trosbekännelsekort, en ikon ...

3. Fördjupningens tid

Samtalen om våra ämnen fortsätter. Kanske är det något särskilt som känns aktuellt i gruppen kring fasta och påsk? Det är bra om gruppen kan vara delaktig i församlingens fasta och påskfirande. Firas det fasteandakter? Bedrivs det insamlingsarbete för kyrkans internationella arbete? Vi tänker ofta på fasta som att avstå från något, men man kan också tänka att man ska lägga till något: en god handling, en tid för bön eller bibelläsning. En retreat eller temadag kan också passa. Fördjupning handlar om den inre växten, att ta tid för stillhet och meditation, att lyssna inåt och på Gud.

Bekräftelsens liturgi – dop, konfirmation och dopbekräftelse – firas gärna under påsknatten, eftersom temat »Från mörker till ljus« och traditionen med dopförnyelse förstärker innebörden. Dopet handlar till en del om att dö och uppstå med Kristus, men man kan förstås också fira någon annan gång när det passar gruppen och församlingen.

4. Fortsättningens tid

Katekumenattiden slutar inte med det stora firandet av den efterlängtnade riten, utan vandringsen fortsätter. Hur var dopet? Och hur känns det nu att vara döpt? Hur känns det att kalla sig kristen? Vad betyder det här för mig nu, och vad får det för konsekvenser? Det här var bara början, nu startar det vardagliga kristna livet. Hur gör man nu?

I kallelsen till ett kristet liv ligger också kallelsen till ett uppdrag som kristen. Där finns sändningen, kallelsen att älska min nästa, men också specifikt att låta mina resurser stå i Guds tjänst, för världens skull. Om det så är tid, pengar, kunskap, handlag, intressen eller vad jag har som kan glädja mina medmänniskor, kyrkan och Gud. Att ta emot liv och ge liv vidare, ta emot kärlek och ge den vidare, ta emot kraft och ge den vidare.

Vi behöver hjälpa varandra att se vår specifika kallelse, se människors talanger och gåvor och ge dem uppdrag och plats i vår gemenskap, uppmuntra varandra till ansvar och utveckling, inte hålla hårt om vårt eget och vår plats. Då kan vi också som kyrka vara med och forma den framtid vi vill ha, det samhälle och den värld vi vill leva i.

Vad behöver jag för att fortsätta växa och vad kan jag bidra med i församlingen? Vad är mina gåvor, min kallelse? Vi rustas i denna fas till ett enskilt moget kristenliv med ansvar för vår andliga växt och tjänst för varandra. Några vill fortsätta samtala på ett nytt sätt, andra hittar nya grupper eller uppdrag att fogas in i. Vad kan församlingen erbjuda? Vad vill någon skapa nytt? Kanske kan någon bli medvandrare, någon annan vill meditera och en tredje sjunga i kören. Andra tackar för sig och den tid som varit och dyker upp i kyrkan någon gång till första advent. Gruppen går in för landning och avslutas, men livet fortsätter.

Sändningens liturgi firas i många stift tillsammans med biskopen och andra katekumenatgrupper i stiftet. Det är en bekräftande gudstjänst, som stärker känslan av och medvetenheten om att detta att vara kristen handlar om att finnas till för världen. På engelska kallas riten *the affirmation of the vocation of the Christians in the world*. Nu är katekumenerna rustade att stå på egna ben, myndiga kristna. Det kan jämföras med konfirmationens sändningstanke, och också varje högmässas sändningstanke. Bönerna från konfirmationen kan användas vid bönen med handpåläggning. »Må Guds goda Ande leda dig på alla dina vägar.« Kyrkans tanke om det allmänna prästadömet och lekmanansvaret blir tydligt, vi sänds tillbaks till vår vardag, till att vara medarbetare i kyrka och värld.

DEN LILLA GRUPPENS GEMENSKAP - COMMUNIO SANCTORUM

Den gemenskap som uppstår under vandringsen, den vänskap som utvecklas, är kyrkans innersta väsen. Kyrkan är gemenskap, de heligas gemenskap. Här i den lilla gruppen på vandring blir kyrkans innersta väsen manifesterat och synliggjort. Vi delar tro och liv och erfar vad det är att vara kyrka, att höra samman, fira gudstjänst, vara kallade och sända. Den erfarenheten hjälper församlingen att vara församling, på ett förnyande och fördjupande sätt. Kyrkan får möjlighet att leva det som är hennes längtan. En gemenskap på väg.

Lotta Rönngren Appelsved, komminister i Gustaf Vasa församling i Stockholm. Har varit med i katekumenatsammanhang sedan 1992 i församling, i nätverk och i styrelsen för Föreningen för katekumenatet. Hon har lett kurser i Sverige och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

3. SAMSPEL

GRUPP, TEAM OCH ROLLER

Eva Wulff

KATEKUMENATGRUPPEN

Katekumenatgruppen är den enskilda katekumenens trygga bas och sammanhang under katekumenatåret. Det är här det ska skapas tillit och tillhörighet, det är här de djupa och kluriga frågorna ska kunna ställas, det är här vi delar erfarenheter och liv. Gruppen består av ledaren, medvandrarna och sökarna. Sökarna eller katekumenerna (båda begreppen används) är de nyfikna och intresserade, de som anmält sig till gruppen. Några kan önska att bli döpta eller konfirmerade. Några söker en tro eller ett sammanhang i kyrkan. Några kan kanske kallas återvändare, de som döptes som barn, som är medlemmar och nu börjat fundera på det där med Gud, tro och livets stora frågor. På engelska kallas de *refreshers*, de som vill fräscha upp sin tro, hitta tillbaka till kyrkan.

Sökarna ska helst vara i majoritet i gruppen, de är de centrala och de kommer med viktig gudserfarenhet till församlingen. De som kommer till grupperna är människor som har en längtan att fördjupa sin gudsrelation. Kommer det *en* sökare blir det oftast enskilda samtal

med prästen, men är det två kan man bilda en grupp. Lägg till en medvandrare, en ledare och ibland prästen så är det en grupp. Ofta sägs det att idealet för en grupp är fem till åtta personer, då kan alla få tid och plats i gruppen. Gruppen kan då bestå av tre till fem sökare, två till tre medvandrare, ledaren och prästen. Blir det fler anmälda är det bra att göra två grupper. Alternativt kan man jobba i mindre grupper på olika sätt, så att alla kan komma till tals och få utrymme. När gruppen är stor tar det mesta lite längre tid.

Katekumenatet passar inte alla. Därför är det viktigt att ledare eller kaplan har haft ett personligt samtal med var och en som vill vara med. Det finns psykiskt sköra människor och människor med andra behov än de som möts i katekumenatet. Det finns också de som vill gå en kurs i kristen tro, som vill ha fakta om till exempel kyrkohistoria, bibelvetenskap eller religionsdialog. Katekumenatet passar oftast inte dessa personer, då det handlar mer om danandet av vår tro, hur vi kan leva och växa som kristna. Förhoppningsvis kan församlingen erbjuda något annat sammanhang för dem som inte vill vara med i katekumenatet.

TEAMET I KATEKUMENATGRUPPEN

Teamet – ledare, medvandrare, kaplan – är tryggheten och grunden för gruppen av sökare/katekumener. Det är viktigt att det är ett team som fungerar väl tillsammans och som har talat igenom vad uppdraget och de olika rollerna innebär för var och en. Rollerna kan beskrivas som följer, men det finns naturligtvis många olika varianter av innehåll i uppdragen.

Ledarens roll är att leda och hålla ihop gruppen, planera de olika träffarna utifrån de önskemål som katekumenerna har, sköta administrationen med bland annat lokalbokningar och påminna om gudstjänster. Ledaren är helst en ideell medarbetare men kan också vara någon anställd, särskilt när man startar verksamheten i församlingen. Ledaren kan med fördel vara en person som känner församlingen väl och är trygg i miljön.

Medvandrarna är vanliga församlingsbor som vill tala om tro och dela med sig av sina erfarenheter av att leva som kristna. De behöver inga särskilda kvalifikationer mer än att de känner att de är en del av församlingen och att de vill lyssna och dela med sig. Det är inte ovanligt att de som varit katekumener något år senare blir medvandrare i grupperna.

Prästens roll är framför allt själasörjarens och gudstjänstfirarens. Prästen – eller kaplanen, som prästen ibland benämns inom katekumenatet – leder liturgierna och finns där när personliga frågor börja ställas. Då kan det vara gott att få samtala med någon som delvis finns utanför gruppen och som även har tystnadsplikt. Det sökaren berättar förs inte vidare, och det finns möjlighet att få förlåtelse för det som behöver förlåtas och välsignelse för det som behöver upprättas. Prästen är också »teologisk expert« och kan komma när gruppen så önskar det, för att bidra med sina specifika kunskaper. Prästen har också som uppgift att vara ett stöd för ledaren och blir ofta länken mellan församlingsteamet och dem som konkret arbetar i katekumenatgruppen. Den länken är viktig för att det ska vara församlingens katekumenatgrupp, inte en grupp som lever sitt eget liv i församlingens lokaler.

Samordnare finns det oftast bara i de församlingar som har många katekumenatgrupper i gång och där det är viktigt att finna en samordnande funktion för mötesplatser, vem som ska vara med i vilken grupp, ledarstöd, gudstjänstsamordning, utbildning med mera.

Det är ett stort åtagande ledare och medvandrare tar på sig. Det är framförallt ett åtagande under relativt lång tid. När katekumenatet växt i församlingen kanske funktionerna som ledare och medvandrare kan skifta mellan olika personer olika år.

FÖRSAMLINGSTEAM

För att förankringen i församlingen ska fungera måste det finnas en naturlig kontakt mellan gruppens team och församlingens anställda. Mycket ska samordnas och förberedas, det behövs tillgång till material, kopiator, mötesrum med mera. Kaplanen är en sådan kontakt, men det är viktigt att det är fler som bär katekumenatet, som kan berätta om det och som kan vara med i rekryteringen av katekumener. Ofta finns det någon form av församlingsteam kring det vuxenpedagogiska arbetet, där katekumenatet ingår. Dessa personer blir ambassadörer för katekumenatet och kan vara länken mellan gruppen och församlingen i stort.

Eva Wulff, stiftskonsulent för undervisning vid Lunds stiftskansli. Har på olika sätt arbetat med katekumenatet sedan 2001. Har varit ledare för katekumenatgrupper i församling och hållit i prova-på-dagar i stiftet och nationella kurser. Hon har även hållit kurser i Danmark. Aktiv i Föreningen för katekumenatet.

Hanna Nyberg

[KYRKOHERDE]

Katekumenatet påverkar inte bara katekumenerna positivt, utan även den församling som hyser dem, menar kyrkoherde Hanna Nyberg.

Det var i Katarina församling på Södermalm i Stockholm som hon som komminister kom att jobba med det framväxande katekumenatet, från 2003 till slutet av 2013. Och fick uppleva hur det får även dem som varit kyrksamma länge att växa i sin tro.

– De fick en känsla av bekräftelse, stolthet över att tillhöra en tro som håller och som attraherar fler. En annan effekt var att många katekumener senare engagerade sig ideellt, berättar Hanna Nyberg.

Det råder delade meningar om ifall

prästen ska vara en i gruppen och dela sin livsberättelse som alla andra, eller stå utanför och komma som inbjuden gäst ibland. Samt att stå till förfogande för enskilda samtal. Hanna Nyberg valde att vara med.

– Men jag hade aldrig prästskjortan på mig då. Och jag såg till att alltid vara den som delade min livsberättelse sist.

I Katarina församling var rekryteringen av katekumener aldrig något problem. Tvärtom var en orsak till att katekumenatet alls kom igång att så många

»De fick en känsla av bekräftelse, stolthet över att tillhöra en tro som håller och som attraherar fler.«

frågade efter hur de skulle komma vidare i sin spirande tro.

– Det fanns och finns en stor andlig nyfikenhet på Söder, inte minst bland alla dem som har gått i Allhelgonamässorna i några år och vill komma vidare. Men vi hade också folk från hela Stockholmsområdet som hade letat efter vuxenkonfirmation och inte hittat det i så många andra församlingar.

Den knepiga fasen i Katarinas katekumenat är oftast fas två, den som ägnas åt kallelsen.

– Det är så självklart att deltagarna vill gå den här vägen, så det känns överflödigt att ägna en hel etapp åt det.

Nu är hon kyrkoherde i Salem, söder om Stockholm. Och ser med glädje hur den första gruppen katekumener just håller på att bildas, även nu med en komminister som kaplan. Kyrkoherden själv får ägna sig åt, som hon säger, det övergripande arbetet med att bygga församling.

4. VUXENVÄG TILL TRO

PEDAGOGISK GRUNDSYN

Eva Wulff

Varje människa har något att bidra med! Så skulle man kunna sammanfatta den pedagogiska hållning som genomsyrar katekumenatet. Det är också detta förhållningssätt, tror jag, som gör att många tilltalas av katekumenatet som arbetssätt för att möta vuxna som söker kristen tro. Att som vuxen komma till kyrkan och bli tagen i anspråk, lyssnad till och räknad med gör att man vill vara med.

Katekumenatet utgår från att de som kommer redan har en gudsrelation. Katekumenatet kan därför närmast beskrivas som en idé eller ett koncept snarare än en metod som berättar exakt hur det ska gå till. Kanske kan målsättningen med hela katekumenatet formuleras i att vår uppgift är att hjälpa människor att upptäcka sin gudsrelation.

Hur menar jag då? För mig är en metod något som styr över hur man gör en viss sak, det finns en tydlig instruktion. Men katekumenatet ger en inriktning, det bygger på en människosyn, kunskapssyn, världsbild, församlingssyn och gudsbild som är utgångspunkten för hur det tar sig uttryck i den enskilda församlingen. I katekumenatet används många

olika metoder för att inleda samtal och ge bilder av kristen tro. Katekumenatet har ingen lärobok som ska gås igenom eller ett förutbestämt material som ska bearbetas. I katekumenatet är det deltagarnas frågor om kristen tro som styr samtalet och lärandet. Detta gör att det är här-
ligt utmanande att vara ledare för en katekumenatgrupp, man vet aldrig riktigt vart det bär.

BÖRJA DÄR MÄNNISKOR ÄR

Det pedagogiska tänkandet att lärandet sker genom delande av erfarenheter mer än genom direkt undervisning präglar katekumenatets sätt att arbeta, liksom intresset för den enskilda människan och vad personen bär med sig av erfarenheter och kunskaper. Katekumenatet börjar där människor är och startar samtalet utifrån det.

Man kan också uttrycka det som en form av deliberala samtal, det vill säga samtal som utgår från ett demokratiskt sätt att mötas. Ingen ska övertyga den andre om vad som är rätt och fel, utan samtalet förs utifrån ett genuint intresse för den andres tankar och föreställningar. En vilja att förstå varandra och finna uttryck för gemensam förståelse. Det betyder att både deltagare och ledare måste vara beredda att dela med sig av sina erfarenheter av liv, tro och gudsrelation.

De som söker sig till katekumenatet bär redan på olika erfarenheter av Gud, erfarenheter som man vill fördjupa och utveckla vidare i samtal med andra. Ibland är det erfarenheter som söker sammanhang, upplevelser och känslor som man vill placera i ett sammanhang och finna ord för.

Andragogik är kanske det begrepp som passar bäst in på katekumenatet. Det är inte så allmänt bekant, men begreppet användes första gången av Alexander Kapp på 1800-talet. Det är ett sätt att tänka när det gäller vuxnas lärande. Andragogiken menar att undervisning av vuxna har andra förutsättningar än undervisning av barn. I andragogiken talar man om den vuxnes eget ansvar för sitt lärande, de vuxna förväntas aktivt kunna och vilja delta i planeringen av sina studier. Framförallt handlar det om fortbildning och folkbildning, inte studier på universitet och högskola i samma utsträckning.

Det handlar inte om allmänna kunskaper om lite av varje utan ofta om riktad undervisning utifrån ett specifikt intresse. Detta är också centralt i katekumenatet: de vuxnas vilja att själva formulera det man vill fokusera på i sitt lärande. Jag har sett en seriestripp där den vuxne säger till barnet: »Men det har jag ju lärt dig!« Och barnet svarar: »Men jag har inte lärt mig det!« Det är ett enkelt sätt att förklara det grundläggande förhållningssättet i katekumenatet – katekumenen måste få möjlighet att bearbeta och integrera tron i sitt liv.

Kunskapen om kristen tro, om Bibelns berättelser och historiska fakta, är inte alltid så stor. Katekumenatet erbjuder både samtal om upplevelser och hjälp att öka kunskapen om kristen tro. Många gånger bär människor på en längtan att finna sammanhang och samhörighet. En längtan efter att förstå det man känner och upplever och se det i ett större sammanhang, som är både historiskt och nutida.

Många kan inte eller har inte ens hört Bibelns berättelser, och ännu fler saknar tolkningsnycklar för berättelserna. Det gör också att man har svårt att relatera sitt liv till berättelsen om Gud när man hör den. Katekumenatet utgår därför från människors berättelser om sitt eget liv och visar sedan på sammanhang i Bibeln, så att det väcker nyfikenhet och längtan att läsa och lära mer.

Finns det då inga måsten i katekumenatet när det gäller vad man ska ha gått igenom och lärt sig? På den frågan skulle jag svara nej, men också ja. Det finns ingen lärobok och ingen annan läroplan än de insamlade frågorna, och därför inga måsten. Men för att kunna samtala om de insamlade frågorna finns det måsten att gå igenom för att ge samtalsunderlag. I de grupper jag själv har varit ledare för, eller som andra berättat om, har det alltid förts samtal om bön, gudsbilder, Bibelns uppkomst och relevans, Gud och det onda, vad man måste tro på för att kalla sig kristen med mera.

Jag ser ingen risk i att låta samtalet styras av det som deltagarna är uppfyllda av; medvandrare, ledare och kaplan är ju också en del av gruppen, och det förutsätts att de delar med sig av sina erfarenheter och kunskaper om kristen tro.

ATT TITTA PÅ SITT LIV

En viktig pedagogisk idé är att arbeta med livsberättelsen så att man i sitt liv kan se Guds verk, att blicka tillbaka för att se avgörande händelser eller möten. Genom att berätta sin egen livsberättelse (naturligtvis så mycket som man själv vill dela med de andra i gruppen) kan man få syn på sådant som har varit avgörande för den fortsatta gudsrelationen eller till och med se det som fått en att helt omvärdera gudsrelationen.

Många har kunnat se Gud på ett annat sätt, fått en fördjupad relation till Gud. De har upptäckt hur deras eget liv har fått ett sammanhang och en mening, sett att det finns mönster i livet som man följt och kanske medvetet måste bryta med för att kunna gå vidare. Livsberättelsen handlar om att få hjälp att spegla mitt liv i Guds berättelse, i Bibeln, och se att jag också ryms där.

Det är viktigt att veta att momentet med livsberättelsen inte är någon form av terapi utan ett delande. Det kan finnas människor som bär på så svåra upplevelser och erfarenheter att de är svåra att dela i grupp. Här måste ledaren för gruppen vara uppmärksam så att ingen berättar mer än hon eller han själv vill och vara uppmärksam på vad de övriga i gruppen orkar bära. Ibland räcker det att ställa frågan: Är du säker på att du vill dela allt detta med oss?

Det får inte heller bli så att den som varit med om mest eller värst saker vinner, det vill säga vi måste akta oss noga för att värdera det som sägs i berättelsen om det egna livet. Vars och ens berättelse är viktig, och min berättelse handlar just om mitt liv och min relation till Gud och kan inte jämföras med andras. Delandet bygger på förtroende och tillit.

BÄRANDE DRAG

Vad är det då som gör detta till ett katekumenat och inte en studiecirkel eller något annat?

Det kan vara svårt att definiera exakt vad det är som gör det till ett katekumenat, men ibland nämns vissa kriterier som ska vara uppfyllda. Man kan också uttrycka det som att det finns några bärande drag som gör ett katekumenat till ett katekumenat. Hur många av dessa som måste vara uppfyllda är svårt att svara på, men kanske hälften, och några är viktigare än andra.

Ett av de viktigaste bärande dragen är att man firar de fyra liturgierna som hänger samman med perioderna för träffarna:

- Välkommandets tid, som avslutas med välkommandets liturgi.
- Växandets tid, som avslutas med kallelsens liturgi.
- Fördjupningens tid, som avslutas med bekräftelsens liturgi. Dop, dopbekräftelse eller konfirmation.
- Fortsättningens tid, som avslutas med sändning.

De fyra liturgierna firas i en ordinarie gudstjänst i församlingen. Det behöver inte vara i söndagens högmässa men i en utlyst gudstjänst, så att församlingen har möjlighet att ta emot dem som sökt sig till församlingen genom katekumenatet.

Utöver detta kan sex kännetecken nämnas:

1. *Medvandrande*. Ett antal medvandrare finns med i gruppen hela tiden. Dessa är personer som delar sina erfarenheter av att leva som kristen. Man kan ha en medvandrare till varje katekumen eller några medvandrare som är gemensamma för hela gruppen.
2. *Tydlig inramning tidsmässigt (alternativt tydlig början och slut)*. Katekumenatet är en vandring tillsammans i flera steg med en tydlig början och ett tydligt slut. Det vill säga: det är en grupp som avslutas efter en i förväg bestämd tid för att deltagarna sedan ska gå in i församlingsgemenskapen på något annat sätt.
3. *Katekumenernas frågor i centrum*. Deltagarnas frågeställningar och önskemål om innehåll utgör grunden för katekumenattidens upplägg.
4. *Dopet i centrum*. Allt vilar på dopet, och arbetet sker med dopet i centrum.
5. *Vägen tillsammans*. Lärandet sker mest i samtalsform, genom delande av livserfarenheter och i ett klimat av bemyndigande av deltagarna som bärare av tro.
6. *Lågprofilerat ledarskap*. Ledarskapet präglas av ett lågprofilerat ledarskap, vilket innebär att det alltid är deltagaren och hennes eller hans önskemål som står i centrum. Ledarens och medvandrarnas roller är mer stödjande.

Dessa bärande drag präglar sättet att tänka i katekumenatet och får konsekvenser för metodvalen. De tre första punkterna handlar mest om en struktur för katekumenatet och reserande punkter handlar om ett förhållningssätt. Den första punkten, att fira liturgierna i en ordinarie gudstjänst och följa det mönstret av upplägg med samtalsperioder emellan, tror jag man kan säga är nödvändigt för att kalla det för ett katekumenat. Tanken att man vandrar ett stycke väg tillsammans och där delar liv och tro, punkt fem, är uppläggets utgångspunkt.

Under de första träffarna arbetar man med att samla in deltagarnas frågeställningar och behov av att bearbeta olika tankar. Det är sedan ledarens uppgift att göra en plan för hur dessa frågor ska bearbetas, vilken ordning som är bäst, hur man bäst kan inleda de olika ämnena för att öppna samtalet. Det finns många olika sätt att inleda ett samtal: en miniföreläsning, musik, en dikt, en upplevelse, ett styrt delande, målade, ja, listan kan göras lång. Inledning- en är alltid tänkt att stödja det samtal, det ämne som just den träffen ska handla om.

VAL AV METODER

Det är en vinst att visa på olika sätt att tänka och göra saker på, då vi människor är så olika och lär och tar till oss kunskaper på så olika sätt. Det finns anledning att återkomma till den lista över samtalsämnen gruppen gjort de första gångerna, för att se att man har bearbetat en del av dem, men också för att fylla på, då nya ämnen kan ha kommit upp efterhand som samtalet framskrider och utvecklas.

Det finns inga särskilda katekumenatmetoder; de metoder som är gångbara i katekumenatet är gångbara i många andra sammanhang och tvärt om. Det viktiga är att den metod man väljer stämmer överens med de grundvärderingar som katekumenatet står för (se kapitel 1). Att göra ett medvetet val av metod är viktigt, då det är genom den vi visar på vårt grundläggande förhållningssätt. I metoden avslöjas den syn vi har på lärande, människor, Gud och församling. I kapitel 14 finns några av de metoder som är vanligt förekommande i katekumenatet och som visat sig fungera i de flesta grupper. Det finns också många förslag i boken *Vägens gemenskap*.

Det är lätt att tänka att metoden bara ska roa för stunden, men den är till för att stärka lärandet, visa på olika sätt att tänka och ta sig an en problematik. Metoden kan också bidra till att vi använder fler sinnen, så att det inte bara är det talade ordet som får inspirera oss. Här blir musik, bild, rörelse, ja upplevelser av olika slag viktiga komplement. Gud uppenbarar sig på så många olika sätt för människor. Det kan också vara en metod som utmanar, visar på något som är annorlunda och får deltagarna att tänka i nya banor.

När man planerar är det bra att ställa sig frågan: Vad vill jag att deltagarna ska se och uppleva genom den metod jag valt? Det är därför av stor vikt att fundera över hur olika moment kan upplevas, så att vi visar deltagarna respekt och det blir tydligt att vi vill bidra till ett vidgat synsätt.

INTE BARA PRAT

En annan grundläggande pedagogisk tanke är att man inte bara pratar om olika saker utan upplever dem tillsammans. Till exempel talar man inte enbart om gudstjänst, utan man firar gudstjänst tillsammans: genom de fyra liturgierna, genom att fira gudstjänst i gruppen och genom att tillsammans gå till olika typer av gudstjänster. I gruppen samtalar man inte bara om bön, utan man ber tillsammans. Bönen utvecklas ofta under hela katekumenatiden, från att ledare och medvandrare leder bönerna till att deltagarna själva formulerar sina böner, kanske först anonymt på papper för att sedan också be högt tillsammans.

Människosynen i katekumenatet är holistisk. Allt behövs och bidrar till den människa jag är. Jag är inte en hand, en fot, ett huvud, en kropp, en själ utan en helhet som hör ihop. Människor betraktas som kompetenta, det vill säga vi tror att alla har något att bidra med, erfarenheter som är viktiga att dela. Det är inte ledaren som besitter alla svar, utan ledaren är den som ska möjliggöra för var och en att finna sina svar. Det finns inte *ett* sätt att se på sanningen och som ska förmedlas, utan sanningen kan beskrivas på många olika sätt. Varje människa är unik, och alla människor har samma värde och bör därför behandlas utifrån samma grundläggande värderingar.

Församlingen är viktig i katekumenatet. Det är i församlingen som förankringen ska finnas, det är här man välkomnas, växer och utvecklas, och det är här som det fortsatta engagemanget kan finnas. Det kan vara allt ifrån att bli en medbedjare och gudstjänstfirare till att vilja gå in i någon verksamhetsdel i församlingen och engagera sig mer. Varje människa som kommer till församlingen kan betraktas som en Guds gåva till församlingen, ytterligare en person som vill dela vår gemenskap, som vill vara med och bygga Guds rike på jorden. Katekumenatet är hela församlingens angelägenhet, alla bör ha en blick för vilka man kan rekommendera att vara med i katekumenatet.

Katekumenatet är en idé som vi har sett har vissa ingredienser. Hur man sedan blandar ihop dessa och hur mycket av varje ingrediens som ska med kommer att vara olika beroende på vem ledaren är, vilka medvandrarna är och vilka deltagarna är. Hur gruppen fungerar och utvecklas kommer att se olika ut vid olika tillfällen och i olika församlingar. Det viktigaste är att man i församlingen kommer igång med samtalet om och i tro, och sedan får man anpassa katekumenatets idéer så att det passar i det sammanhang man befinner sig och utifrån de lokala förutsättningar som finns.

Det är bättre att komma igång även om alla kriterier inte är uppfyllda än att inget göra. Gör det så att det passar er!

Eva Wulff, stiftskonsulent för undervisning vid Lunds stiftskansli. Har på olika sätt arbetat med katekumenatet sedan 2001. Har varit ledare för katekumenatgrupper i församling och hållit i prova-på-dagar i stiftet och nationella kurser. Hon har även hållit kurser i Danmark. Aktiv i Föreningen för katekumenatet.

5. ATT HITTA GUD I BACKSPEGELN

LIVSBERÄTTELSEN I KATEKUMENATET

Lotta Rönngren Appelsved

Tro och liv hör ihop, att utgå från livet är naturligt i samtal om tro idag. Religion handlar om människors sökande efter svar på livets frågor, samlad mänsklig erfarenhet genom historien och varje människas egna frågor och svar.

Men det är lätt att glömma detta självklara, och jag kan berätta om otaliga bibelstudier med fokus på Ordet, det som står i Skriften, vad Jesus sa, vad författaren menade, den judisk-palestinska kontexten, grundtextens ord och översättning, den socioekonomiska situationen i Palestina på Jesu tid, och så någon gång på slutet, om det fanns tid, frågan: Vad betyder det här för mig då? Vad har det med mig och mitt liv att göra?

Som om bibeltexten får resonans, klingar in i livet, istället för tvärt om: livet i mötet med bibeltexten sätter det i rörelse så att ordet kommer i svang och vibrerar av just liv. I Frankrike, där det moderna katekumenatet har sitt ursprung, kan man koppla ordet för att lyssna, *ecouter*, till katekumenatet. Eko, det som hörs, det talade ordet, det delade ordet, det som hörs när vi talar tro, tro som kommer i svängning bland oss och ger inspiration och liv.

Jag vet att många tänker liv först, helt naturligt. En katekumen sa till mig helt nyligen: »Jag ser det alltid så, jag har den frågan med mig var jag än är. Annars är det ju inte intressant.« Så sant och så självklart. Men vi är många inom kyrkan som glömmer bort det, vi jobbar med ordet, vi är så upptagna med att sända, oss själva och vår kunskap, så upptagna av budskapet att vi missar det självklara: mottagaren är inte objekt utan subjekt i sin tro, och det måste respekteras. För mig var det ett betydelsefullt paradigmskifte när jag upptäckte att man kunde göra tvärt om: läsa livet och låta bibelordet vara resonansen. Så mycket lättare och viktigare allt blev då.

Katekumenatet handlar inte om att tala om tro som objekt, utan om att tala om mig och min tro utifrån mina erfarenheter. Det ligger i religionens natur att vara självreflekterande, allt har med mig och mitt liv att göra. En bibeltext blir viktig och sann när jag känner igen mig och mitt liv i den; den blir bekräftande, stödjande eller korrigering, utvecklande.

Jag bygger min tro och mina värderingar på min kunskap och livserfarenhet, och det är en process som ständigt pågår.

ATT UPPTÄCKA GUD I VÅR HISTORIA

Att titta på sitt liv och sin tro i backspegeln är både bekräftande och utvecklande. I Emmausberättelsen, Lukas 24, upptäcker lärjungarna att de vandrat med Jesus fast de inte visste om det. Det kan vara en aha-upplevelse för oss också. Vi kan upptäcka Gud i vår historia!

När vi tittar i backspegeln kan vi upptäcka att Gud var med, Jesus gick vid vår sida. (Jämför med berättelsen »Fotspår i sanden«, som man kan hitta på nätet.) Vi har skärvor av tro som vi plockat upp längs vägkanten på vår vandring, som vi nu kan sätta ihop till en större och mer synlig tro, tala om den och göra den tydlig för oss själva och andra. Vi blir medvetna om oss själva som troende.

Vi säger att var och en som kommer till katekumenatet är sänd/kallad av Gud, bär Gud med sig och gör Guds närvaro större hos oss i församlingen. Det behöver var och en upptäcka och bli medveten om. Att tala om livsberättelsen i katekumenatgruppen gör den ofta omedvetna processen att komma till tro mer medveten, vilket också är bekräftande.

Hur var det för dig? När hörde du först talas om Gud? Vad var viktigt? Vad samspelade? Att följa en människa från allmän nyfikenhet till att bli berörd, imponerad, övertygad och bekräftad är givande och intressant för hela katekumenatgruppen, även för dem som kanske ännu inte kallar sig troende utan finns med i katekumenatet just för sökandets skull.

När började du tro? Var det när du bad aftonbön med farmor, när du bad själv som barn i en utsatt situation, när du som tonåring bestämde dig? I mötet med en människa? I en speciell gudstjänst? På en plats?

Att upptäcka Guds handlande i ditt liv ger bekräftelse och tro. Såväl tilltalet som processen och beslutet är viktiga.

OMVÄNDELSE

Ordet omvändelse är för många i Svenska kyrkan ett belastat ord. Om man är barndöpt och fostrad i kristen tradition har man vuxit in i tron, det finns ingen tydlig brytpunkt, inget före och efter, ingen omvälvande frälsningsupplevelse, inget gudsingripande. Men någonstans finns ändå en process och ett beslut, personer, upplevelser och händelser som lett fram till beslutet att kalla sig kristen.

Jag minns min ungdom och mötet med baptister och pingstvännen som mycket frustrerande för att jag var barndöpt, det räknades ju inte som att vara riktigt döpt, och inte hade jag något klockslag på när jag blev frälst och tog emot Jesus. Han hade liksom alltid funnits där ... Konfirmationen räknades inte heller, för konfirmerades gjorde ju alla. Jag klagade min själanöd för församlingsprästen, som lugnt sa att jag hade blivit frälst samtidigt som alla andra, nämligen när Jesus uppstod den allra första påskmorgonen. Så nu hade jag också en tidpunkt att komma dragande med ...

Ordet och företeelsen omvändelse har inte varit så viktig i vår svenskkyrkliga och folkkyrkliga tradition. Alla har ju varit med. Guds överflödande nåd räcker till alla och envar, och kyrkan mitt i byn står där som en garant för nådens utdelande till var och en. Gud älskar alla och nåden räcker, även för dem som inte bryr sig. Inte vill man utmärka sig och sticka ut med en omvändelse.

Jag tror att vi missar något genom att tänka omvändelse som en punkt i stället för att tänka den som process, något som kan pågå under en lång tid i en människas liv. Tro är process, ständigt i förändring och utveckling, ibland svag och tvivlande, ibland inspirerad och stark, allt detta behöver vi se och förstå om oss själva.

Hur kommer människor till tro? Det första viktiga är socialisering i familjen. Vi lär oss av föräldrar och släkt, vi är med vid årets högtider och livets riter, vi är en del av dem innan vi förstår dem. Vi talar om tro med varandra i familjen och ber aftonbön. Det är tro som tillit mer än innehåll. Vad händer med oss när vi dör? Vem är Gud? Varför måste Jesus dö, han som var så snäll?

Barnets frågor är många men föräldrars svar mer och mer osäkra. Vi talar mer och mer sällan om vår tro, föräldrar är inte vana att artikulera sig och formulera sin tro. Finns det något »rätt« svar? Kan jag tro hur som helst? Kan jag kalla mig kristen om jag tror så här?

Det är kyrkans ansvar att ge kött på benen, att undervisa, att ge föräldrar och alla andra människor möjlighet att växa och utvecklas i sin tro, prova sina formuleringar och mogna i dem, sätta dem i sammanhang och dra ut konsekvenserna, låta dem gestaltas i det egna livet. Att arbeta med livsberättelsen i katekumenatet handlar om att ta de egna erfarenheterna på allvar och ge dem perspektiv. Många av oss har egna gudsupplevelser, andliga erfarenheter som vi kanske aldrig har berättat om för någon, för vi talar så sällan om religiösa ting. Kanske har vi bara berättat för någon vi också vet är troende.

Alla dessa berättelser och erfarenheter måste ges ord. De behöver delas, för då ger de näring till trons växande hos alla. Den del av undervisningen som inte är fakta utan övning, liv, prova på, formande av identitet, den delen av undervisningen måste vi lyfta fram i vårt medvetande och ge plats i våra kyrkor.

Att komma till sig själv, att få självinsikt, är en bild för omvändelse, tydligast beskrivet i Bibelns berättelse om den förlorade sonen i Lukas 15. Grabben som mitt i den yttersta förnedringen och svälten besinnar sig, tar skammen och skulden och vänder om och går hem till sin familj. Han kommer till insikt om vad han har gjort, om behovet av att erkänna

och be om förlåtelse och om att kärleken och nåden är större än allt annat. Livet för oss till platser som kräver självinsikt och vägval och där det är naturligt att söka Guds ledning.

Vi talar sällan om tro i fikarummet på jobbet, Sverige ett unikum när det gäller sekularisering. I de flesta kulturer finns Gud med, och människan är religiös, sen har vi olika religioner och vi kan tala om det, reflektera och jämföra, se likheter och skillnader och glädjas åt varandras högtider. Vi svenskar är religiöst pryda och ovana att tala om den egna tron, vilket gör katekumenatet och livsberättelsen än viktigare.

Det finns en tröskel eller ett motstånd, en rädsla att kliva över. Som ledare måste vi våga tala personligt om tro. Det handlar om att tala om det kanske mest personliga, om andliga upplevelser eller smärtsamma livserfarenheter som lett oss vidare, om varför jag tror och vägen dit. Vem är Gud för dig? Vad har tron för betydelse i ditt liv och för världen i stort?

Att arbeta med livsberättelsen är alltså en fråga om perspektiv i allt som görs i gruppen. Vi utgår från frågorna, låter dem möta oss och vår erfarenhet, bibelberättelserna och den kristna historien och kyrkans liv. Men vi ger också tid för den egna livsberättelsen och belyser den med trons perspektiv, för att se hur tron utvecklats och hur vägen går vidare.

STORYTELLING

Berättarkonsten är både uråldrig och modern. På sagornas och lägereldarnas tid, när vi satt i stugorna under vintermörkret och berättade släktens minnen för varandra, lärde vi känna våra förfäder och genom dem oss själva och våra rötter, vår ryggsäck och vårt kapital.

Idag används storytelling i företagsbeskrivningar och i reklam: Hur talar vi om vårt företag? Hur berättar vi dess historia? Livsstilsberättelser säljer både möbler och mat. I psykologin och själavården brukar man säga att människan är en berättelse, vi behöver sätta ord på vilka vi är, vår historia. När vi synliggör vår historia blir den mer hanterbar och vi kan förhålla oss till oss själva, bekräfta och förändra.

Hur berättar vi vår historia? Vilken historia berättar vi? Har vi möjlighet att berätta igen från olika perspektiv?

»Det är aldrig försent att få en lycklig barndom« är kanske ett litet överdrivet uttryck som ändå säger en hel del om berättandets kraft. Jag väljer hur jag vill berätta min historia. Ju mer jag berättar, desto oftare kanske jag märker att jag berättar andra saker. Det som en gång var viktigt faller bort, jag minns nytt. Det är viktigt att både se mörkret och ljuset i berättelsen, men själva berättandet bär ett läkande i sig, att få sätta ord på och bli lyssnad till, att nästa gång berätta från ett nytt perspektiv, en ny utsiktsplats. I katekumenatet ser vi särskilt berättelsen utifrån frågorna: *Var* var Gud i allt det här? *Vem* var Gud i allt det här? Ser jag några spår av tro någonstans? Trons skärvor längs vägen? Gudsingripanden?

Thomas Groome använder sig av en bild av cirklar för att beskriva igenkännandet och bekräftandet som sker i mötet och delandet av livsberättelsen. Min berättelse och din berättelse har vissa gemensamma drag, jag känner igen mig i det du berättar och det bekräftar mig och dig! Vi blir båda styrkta. Detsamma gäller för bibeltexter när jag känner igen mig själv i en situation, ett dilemma, ett tillstånd. I det gemensamma finns ett bekräftande som ger oss styrka. Vi hör samman med varandra, nu och med människor i historien, och med Gud, och i den där insikten börjar vår tro röra på sig, väckas till liv. Vi ser på oss själva, kommer till oss själva och vår tro växer. Vi är på väg.

Lotta Rönngren Appelsved, komminister i Gustaf Vasa församling i Stockholm. Har varit med i katekumenatsammanhang sedan 1992 i församling, i nätverk och i styrelsen för Föreningen för katekumenatet. Hon har lett kurser i Sverige och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

Lena Falk

[KATEKUMEN]

Dotterns konfirmation blev början till Lena Falks resa till att bekänna för sig själv att hon är kristen. Och komma ut.

Lena Falk är infödd stockholmare, hon bor med man och barn i Vasastan. Det var också där, i Gustav Vasa församling, som dottern konfirmerades. På en samling för konfirmandernas föräldrar blev Lena och en annan mamma sugna på att själva få veta mer om kristen tro.

– En del visste jag väl. Som att »saliga är de saktmodiga«, men jag visste inte vem som sagt det eller vad det betyder.

Men någon katekumenatgrupp kom inte igång förrän senare, när en ny präst började i församlingen.

Vilka frågor hade du med dig dit?

– Inga, skrattar Lena Falk, och jag vet inte om jag fick några svar. Men jag ville lära mig mer från Bibeln. Och jag trivdes. Vi blev en sammansvetsad grupp som delade livet.

Men resan startade bortåt tio år tidigare, när dottern började i barnkör. Varje månad sjöng de i gudstjänsten, och då satt familjen där. Lena började gå till kyrkan även när dottern inte medverkade.

– Jag har alltid tyckt om att gå in i kyrkor. Nu tyckte jag också att det var trevligt med gudstjänst.

»Under tiden som katekumen kom jag ut som kristen.«

Så när inbjudan till katekumenat kom var det rätt tid.

– Under tiden som katekumen kom jag ut som kristen.

I backspegeln ser hon att hon nog varit troende hela tiden, det nya var att hon accepterade det för sig själv och berättade för andra.

– Jag hade väl tänkt att jag skulle få rätt mycket motstånd, men det blev tvärtom.

Flera vänner och kolleger berättade att de också går i kyrkan. Ännu fler att de har en syster som gör det, eller föräldrar, eller

någon kompis – så många att Lena började undra om de inte pratade om sig själva. Och minst fyra väninnor har sagt att de också vill bli katekumener.

Hennes katekumenatgrupp håller fortfarande ihop. En välutvecklad relation till den övriga församlingen har de ännu inte.

– Men jag har tackat ja till att bli kyrkvärd, fast först om något år, när jag slutar jobba. Då vill jag också gärna bli medvandrare.

6. STEG PÅ VÄGEN

KATEKUMENATETS LITURGIER

Göran Rehnström

Med en stark och intensiv känsla bultade han på den stora kyrkporten. Mer kraftfullt och med större tyngd än jag kunnat ana. Han hade fått en stav i handen att knacka med, så att det skulle höras in i det väldiga kyrkorummet. Hans slag mot porten var en del i välkommandets liturgi för katekumenerna en höstsöndag.

Bultandet skulle inleda söndagens högmässa när kyrkklockorna hade ropat sitt välkommen. Några katekumener kom i sista minuten och min puls hade ökat påtagligt. Nu var det alltså dags att gå från teori och samtal och prat till en händelse i församlingen.

Det var första gången vi skulle prova detta lite djärva moment med en katekumen som knackar på porten. Och jag måste erkänna att jag var nervös. Samtidigt bar jag på en nyfikenhet om denna urgamla rit skulle fungera och bli betydelsefull, om den skulle bli något annat än en tom ceremoni (eller ännu värre: något komiskt och förnedrande för katekumenerna, som stod vid tröskeln in i kyrkan och tog detta på största allvar).

Församlingens katekumenatledare var däremot övertygad på ett självklart sätt. Hon hade som deltagare i en katekumenatgrupp varit med om denna händelse förut. Hon var tillitsfull och troende. Och jag stod där som en tvivlande Tomas, så präst jag var.

Om jag hade varit tveksam till detta moment innan förstod jag nu att katekumenens ivriga knackande på porten övergått från en stilfull rituell handling till en verklig vädjan, en kropp som med sitt bultande ordlöst ropade: »Släpp in mej som den jag är. Öppna kyrkan för mej, med min livsberättelse som jag äntligen börjat närma mej och ta på allvar. Släpp in mej i er kyrka så att den också kan bli min. Min längtan har fått en riktning.« Ungefär det tyckte jag mig höra i de kraftfulla slagen på kyrkporten.

Att tillsammans med katekumener ta de liturgiska stegen har inneburit en omvändelse för mig som präst. Liturgi är på riktigt, det har kommit att handla mer om att gestalta livet än om att följa en handbok. Katekumenatets liturgier har gett mig en ökad tilltro till kyrkans olika språk som en tolkning av den livsresa året med katekumenerna innebär.

LITURGIERNA, KATEKUMENATETS FYRA GUDSTJÄNSTER

Under katekumenattiden firas olika gudstjänster och andakter med ord och former som möter gruppens behov. Det känner vi igen från alla sammanhang i församlingslivet och är inte unikt för katekumenatet.

Liturgierna – några gemensamma drag

Katekumenatet utmärks av fyra särskilda gudstjänster, som vi ofta kallar liturgier. De ser olika ut i olika sammanhang och församlingar men har vissa gemensamma och bärande inslag. Liturgierna firas tillsammans med församlingen och öppnar dörren in i kyrkogemenskapen.

Liturgi är helig lek och ett stort utrymme för kreativ fantasi öppnar upp för lokal utformning av dessa gudstjänster. Några gemensamma drag i förhållningssättet kan man ändå skönja:

- Gemensamma handlingar som uttrycker ett skeende, en passage, ett steg.
- En enkelhet och personlig ton som gör handlingar, ord och riter möjliga att i frihet ta till sig och tolka in i det egna livet.
- Ett användande av flera sinnen.
- En öppenhet för de olika deltagarnas behov.
- Ett tilltal och förhållningssätt som är så respektfullt att det hjälper den deltagande att bevara sin integritet och skyddar den enskildes egen upplevelse.
- En språklig stramhet som hindrar den från att bli plump.
- Liturgin ska inte behöva förklaras till sin innebörd men gärna ha flera tolkningsbottnar.

Katekumenatets språk

Det finns en sorts sökarens språk, där de respektfulla formuleringarna blir extra viktiga, ett språk som inkluderar den process och den ärlighet katekumenatet innebär. Det färgar liturgiernas utformning och sättet att tala om tro, men också församlingens förkunnelse.

De liturgier man utformar lokalt bör klara av att i sina grunddrag upprepas år från år. Starka upplevelser blir gärna tradition.

Exempel på hur de fyra liturgierna kan utformas finns längre fram i detta kapitel.

Många har hämtat inspiration till rytmen i församlingens konfirmandarbete från grunddrag i katekumenatets liturger.

Liturgierna – en dopgudstjänst i flera delar

De fyra liturgierna är rastplatser utefter katekumenatets väg, händelser eller gudstjänster vi firar där vi får stanna upp för att tydliggöra de olika faser eller steg som vi tar som sökare. Gudstjänsterna hjälper oss att tolka vad som håller på att ske.

Liturgierna, ja hela katekumenattiden, är egentligen en uppdelad dopgudstjänst. Det som i fornkyrkan var en lång process som kanske sträckte sig över flera år har hos oss tryckts ihop till en dopgudstjänst, ett koncentrat eller ett drama i fyra delar som vi känner igen både i vår nuvarande ordning för dop och i högmässan.

Katekumenattiden innebär egentligen att vi återtar dopet som en process under en längre tid. Att vi drar ut dopgudstjänstens olika delar igen och ger varje del mer tid. Man kan tänka på det som ett dragspel som öppnas och får luft. Då får vi åter syn på de olika delarna, hör varje ton lite längre, stannar upp och lyssnar färdigt. Nåden får mer tid på sig. Du som varit med om en dopgudstjänst (eller en högmässa) känner igen de olika momenten:

Välkommandet, som markerar att nu är jag här och blir mottagen. Ett personligt välkomnande av mig som människa och ett tack för att jag är den jag är. Jag blir tilltalad. Mitt namn är viktigt. Jag får berätta vad jag bär på. Här finns också plats för en överlåtelse och en bön om kraft att gå vidare.

Tidigt i dopet och mässan ges oss korsets tecken, som en påminnelse om att Kristus delar vandringen med oss. Också innan vi förstår hur det ska ske. Korsets tecken förknippas starkt med en kallelse till lärjungaskap. En inbjudan att upptäcka att Gud delar våra liv.

Fördjupningen innebär mötet med Bibelns bilder, som tolkar livet. Bibelns berättelser som Guds tilltal och gåva, en upptäcktsresa in mot ett personligt gudstilltal. Och bönen som en dialog och ett samtal med Kraften som är större än vi själva.

I 1942 års kyrkohandbok låg fortfarande Herrens bön mitt i dopgudstjänsten som en påminnelse om den ursprungliga dopliturgin, där bönen överlämnades som en gåva.

Firandet eller bekräftelsen blir allra tydligast i en gudstjänst där katekumenerna aktualiserar sitt dop. Den som inte är döpt tar emot dopets gåva. Den som är döpt påminns om sitt dop eller konfirmeras som en höjdpunkt under katekumenattiden. Denna högtid firas ofta i samband med påsken.

Sändningen, förbönen och välsignelsen betonar våra personliga gåvor och sänder oss åter till våra liv, där vi utför vår vardagsgudstjänst.

Katekumenatet sprider alltså ut dopgudstjänstens moment över ett år eller mer, låter påskens mönster ligga som ett tolkningsraster över oss som sökare på pilgrimsvandring i mötet med oss själva, vår historia och livsberättelse, vår längtan och våra gåvor. Och vår tolkning av tro.

Liturgierna – en del i en fördjupande lärprocess

Liturgi är inte främst en pedagogisk förklaringsmodell utan faktiska händelser, något som sker på riktigt. På samma sätt som tro sker på riktigt, mitt i livet. I gruppen får vi hjälp att dela våra minnen, erfarenheter och möta vår och andras livsberättelse. I gruppen samtalar vi om Bibelns berättelser, som tolkar våra liv. Det hjälper oss att ge ord åt vår tro.

I kyrkorummet och liturgin får vi mer direkt möta oss själva och Gud, ibland ordlöst, ibland genom ord, gester, smak och doft. Som en kram när man äntligen kommer hem. Som en dryck då man törstar.

Ramen är ett större sammanhang än den lilla gruppen. Liturgin öppnar mot den lokala församlingen och den världsvida kyrkan.

Liturgierna utefter sökarens väg

Det börjar alltid med ett välkomnande.

Sökarens väg liknar många andra lärprocesser med existentiell och andlig dimension. Den inleds med en startfas, där jag välkomnas och får öppna mig, både för det jag har med mig och för de frågor och erfarenheter och undringar som samlats i mitt livs ryggsäck. Alla grupper som vill ge sina medlemmar en möjlighet till mognande, tro och insikt, passerar denna välkommandets fas, om man vill öppna för ett tillitsfullt gruppklimat.

I katekumenatet betonar vi det egna livet som en lärobok. Det är genom livet, vårt eget liv, vi kan lära oss något om hur Gud handlar och talar till oss. Och den första fasen, välkommandets, är en tid för »läsförståelse« av Guds personliga text till oss, ett delande av livsberättelser, min egen text.

Det som hänt är bokstäverna och orden om det som jag varit med om. Genom samtal och delande får jag fundera över vad bokstäverna och orden betyder, hur texten, som är mitt liv kan tolkas. När jag ser sammanhang i händelserna närmar jag mig tro. Tro finns ju inte i ett parallellt, kyrkligt universum utan i mitt eget liv. Guds första bibel till mig är mitt eget liv. Liturgierna är en nyckel till förståelsen av mitt livs text.

Välkomnandets liturgi säger ja och bekräftar det personliga sökandet i tolkning och frågor, öppnar kyrkporten för nya insikter. Varje katekumen är en gåva till församlingen; när någon stiger över kyrkans tröskel med frimodigt frågande och en vilja att se om kyrkan kan möta en djup längtan både utmanas och berikas den gudstjänstfirande församlingen. Det vi som traditionella kyrkokristna bär på av eget obesvarat sökande personifieras av katekumenen som bultar på vår port. När dörren öppnas, när vi möts och delar liv och tro blir välkomnandets gudstjänst en inbjudan till hela församlingen.

»Jag skulle också vilja/behöva vara katekumen ett tag« är flera församlingsmedarbetares reaktion när katekumenatet genom liturgierna blir synligt i församlingens gudstjänst.

I katekumenatgruppen har växandets process kommit i gång. När tolkningen av den egna livstexten möter kyrkans tro krockar det ibland rejält. Inte minst gäller det när tro kommer som en erfarenhet i vuxen ålder. Ett sunt motstånd mot kyrkans tolkning och Bibelns berättelser är tecken på en levande process. Ibland upplevs också deltagandet i en liturgi som ett oöverstigligt hinder eller ett krav. Det gäller särskilt kallelsens liturgi, den gudstjänst som inbjuder till ett medvetet val att säga ja till vägen vidare mot dop/dopförnyelse eller konfirmation.

Hela gruppen kanske inte är beredd. En personligt anpassad form är angelägen, om inte det som börjat växa ska vissna. Ibland uttrycker motstånd att man just är framme, alldeles nära det steg som väntar för att kunna gå vidare. Det personliga som aktualiseras i växandet ska inte behöva bli exponerat; det behöver ett skydd av ledare och medvandrare.

Hur hanterar man det motstånd en del katekumener kan känna inför att delta i liturgierna? Formen är ju både offentlig och personlig, och tveksamheten bör tas på största allvar. Samtalet med den katekumen som uttrycker ovilja kan tydliggöra om det är något som inte stämmer med det egna sökandet, eller om det mer handlar om en blyghet eller känsla av utsatthet. Katekumenen kan erbjudas att delta utan att vara med i den liturgiska handlingen. Det är angeläget att man aldrig känner att man inte passar in. Tvärtom är ärlighet och att ta sitt eget liv och sin egen vandring på allvar en av katekumenatets hörnstenar. Att inte

vilja exponeras betyder inte att viljan att tro saknas. Ibland behövs helt enkelt tid att smälta och fundera innan det är dags. Ibland är den enskilde inte i samma fas som den övriga gruppen och behöver helt enkelt vänta. Om ledarens och kaplanens omsorg och lyssnande uttrycker att man tar den enskilda vandraren på allvar kan man oftast hitta ett sätt som hjälper katekumenen att växa.

Om välkomnandet som en självklarhet sker i ett möte med församlingen kan man där-
emot överväga hur kallelsens liturgi ska gestaltas. Ibland sker det tillsammans med församlingens söndagsmessa eller gudstjänst, vilket kan vara ett stöd just i denna process. Vid andra tillfällen firas liturgin i en veckomessa eller en liten gudstjänst. Här får katekumenens behov styra.

Fördjupningen som följer efter kallelsens liturgi har ett mål: det leder över i firandet av dop/dopförnyelse eller konfirmation, och påsk är den vanligaste tiden för detta.

Katekumenen blir indragen i påskdramat på ett personligt sätt. Det sker något inom den som döps eller får ett konkret tillfälle att säga ja till det dop man mottagit som barn. Det händer något med en församling som får vara med om att vuxna döps. Dop av barn samtidigt ger dopet en fördjupad tydning. Påskan får en konkret innebörd. Det finns ett inre samband mellan det som sker i katekumenen/sökaren under hela förberedelse tiden av begynnande tro och det som församlingen firar.

Vägen vidare

Och så finns det en väg vidare, en tid efter påsk för reflektion över hur min ibland nyvunna tro och mina gåvor ska få komma till sin rätt. Hur jag ska hitta min roll i församlingen? Många har upplevt det som viktigt att tala om det för någon, kanske som ett heligt beslut eller ett nytt vägval. Hur kan mitt liv med dopet som livstydning och firandet av nattvarden stötta mig på min livsväg?

Den som följt katekumenatets väg får ta det med sig till sändningens liturgi, som ger förbön och sändning in i vardagen och församlingen. Nya livsvalv öppnar sig.

LITURGIERNA I ETT KYRKOSAMMANHANG

När katekumenatet på nytt blev uppmärksammat inom Svenska kyrkan hämtade vi mycket av vår inspiration från den romersk-katolska kyrkan. Där hade redan processen med en modell för sökare/vuxna som vandrade en väg fram till dopet påbörjats. Även om katekumenatet i vår tid är en förnyad form för våra romersk-katolska vänner fanns där en inbyggd struktur i kyrkoåret, en teologi och en praxis att bygga vidare på. Men alla nya former kräver lyhörda entusiaster, även i en gammal kyrkotradition. Och det var några av dessa entusiaster vi inspirerades av när vi i Svenska kyrkan, främst genom kurser och besök, tog emot katekumenatets gudstjänster/liturgier och försökte utforma dem för vårt sammanhang.

Vi står fria att utforma liturgierna utifrån vår tradition, tankesätt och sammanhang. Vår bärande teologi ska bli synlig, samtidigt som vi kan utmanas och berikas i mötet med andra kyrkotraditioner.

I vår svenskkyrkliga form finns inte katekumenatets sökarväg i någon gudstjänsthandbok. Liturgierna behöver inte godkännas, vi kan inte göra rätt eller fel. Varje grupps kaplan och varje församlings herde har här en stor frihet och en spännande möjlighet att vårda och utveckla katekumenatets liturgier med pastoral klokhet.

Den som längtar efter ett färdigt koncept med fasta instruktioner, detaljbeskrivning hur man exakt gör och garantier missar lätt den lyhördhet för gruppen och processen som är en av katekumenatets styrkor. Men erfarenhet, struktur och tips finns.

Några drag som vi i Svenska kyrkan tagit emot från andra traditioner är:

- enkelhet och koncentration på det som sker på trons väg
- en förkunnelse/ett tilltal vid varje liturgi som binder samman den egna, inre vandringen med en personligt riktad bibelförkunnelse
- en påtaglig och personlig rit eller händelse som tolkar gudsmötet och min egen vandring

Alla som arbetar med katekumenat, oberoende av kyrkotradition, befinner sig i en process och utveckling och funderar aktivt på hur liturgierna ska möta sökare så att de blir portar på trons väg. Ingen av oss formar liturgierna vid skrivbordet. Levande liturgi växer i detta sammanhang fram i mötet med en sökargrupp. Denna text vill lyfta sådana strukturer som bär år från år. Vi är fria att förnya och utveckla liturgierna.

Inspirationen till detta har skett vid ledarutbildningar som årligen anordnats för att introducera katekumenatet. Vid dessa kurstillfällen har de olika momenten i liturgierna utformats så att de ska möta dem som deltar i utbildningen. Som ramar, atmosfär och idéer bär vi sedan upplevelsen av att verkligen ha firat liturgierna med oss hem till församlingens sammanhang. Där ska liturgierna »översättas« och ta form i den egna församlingens grupp och i det egna kyrkorummet, möta den utveckling gruppen befinner sig i och ta vara på de lokala ledarförmågornas pastorala gåvor. Reflektionerna från våra erfarenheter vid kurstillfällena omformas så att liturgierna möter församlingens behov.

KATEKUMENATETS LITURGIER OCH FÖRSAMLINGEN

När katekumenerna och liturgierna ska introduceras i den gudstjänstfirande församlingen finns några kloka steg att ta. Börja med en introduktion för det anställda medarbetarlaget, kyrkvärdar och församlingsråd. Orden vi använder, katekumenat och liturgier, kan så lätt missförstås. Likaså att vi satsar på en mindre grupp som får stort utrymme i gudstjänsten.

Ju förr vi kan bryta fördomar om att katekumenatet skulle vara en hemlig sekt, desto bättre. Transparens är en avgörande tillgång om församlingen ska kunna bli en välkomnande gemenskap.

En konkret modell av katekumenatets väg, som byggs upp i kyrkan eller församlingshemmet, är vårt bästa redskap (se kapitel 13). Ett öppet berättande om vad som kommer att hända vänder tveksamhet till positiv nyfikenhet. Personal och förtroendevalda är resurser.

Några församlingar har prövat en enkel variant av katekumenatet som en introduktionskurs för ett nyvalt församlingsråd. Bland personal och förtroendevalda finns ibland de som inte konfirmerats som tonåringar men som länge längtat efter att bli det. När en försam-

lingsmedarbetare som vandrat katekumenatets väg delar med sig av sina erfarenheter öppnas dörrar på ett oanat sätt.

Över huvud taget är delandet av viktiga saker som sker i församlingen en grundförutsättning för ett gott klimat. Vi vet det, men praktiserar det inte alltid.

När en liturgi ska firas, berätta för den gudstjänstfirande församlingen och medverkande körer vad som kommer att ske. Överraskningsmoment skapar bara osäkerhet och avståndstagande, tvärtemot vad vi avser. Delaktighet berikar.

Använd katekumenatets liturgier och faser som en modell för församlingsutveckling. Liturgierna kan väcka samtalsfrågor som:

- Hur blir vi en välkomnande församling på ett bättre sätt?
- Var finns platsen för fördjupning och möjligheten att växa i vår tro och vårt lärjungaskap hos oss?
- Hur aktualiserar vi dop och dopförnyelse i vår gudstjänst?
- Finns det former för sändning av ideella medarbetare hos oss?
- Hur tar vi tillvara varandras gåvor?

DOPET RÄCKER

Eftersom dopet är själva tolkningsnyckeln i liturgierna är det viktigt att den villkorslösa nåden från Gud blir tydligt gestaltad i varje liturgi. När man använder en bild som vägen och talar om olika steg får det aldrig tolkas som att katekumenatet och dess liturgier skulle kunna väcka tanken på olika nivåer av tro. Vägen är bara en vandring genom en dopgudstjänst. Liturgierna blir uttryck för nåd.

Katekumenatet och liturgierna är hjälpmedel för att upptäcka hur Gud alltid funnits i mitt liv, långt innan jag fick syn på det. Liturgierna är portar till omvändelse – att öppna sig för den villkorslösa och kravlösa nåden.

I liturgierna möts evangeliets tilltal och påtaglig självård. Den som fått korset tecknat på sig vet att Guds närvaro i det egna livet är en gåva.

EMMAUS

Både i samtalen och vid någon liturgi är det angeläget och befriande att lyfta fram Emmausberättelsen, Lukas 24:13–32, där lärjungarna slår följe med Jesus utan att känna igen honom. Jesu fråga: »Vad är det ni går här och talar med varandra om?» och Jesu uppriktiga undran: »Vad har hänt?«, alltså att Jesus verkligen vill veta lärjungens egna upplevelser, leder fram till det fördjupande samtalet och den sakramentala och mänskliga gemenskapen i brödsbrytelsen.

Både för församling och katekumener kan Emmausberättelsen vara en återkommande predikotext. Man skulle kunna säga att Emmausberättelsen är katekumenatets »instiftelseord« och tydningstext.

Bön i samband med Emmausberättelsen

Uppståndne Jesus Kristus, på vägen till Emmaus var du lärjungarnas medvandrare.

Vi tackar dig för alla som delat sina berättelser med oss

och därmed vittnat om din närvaro i våra liv.

Vi öppnar oss för ditt tilltal genom vittnesbörden som är så mångskiftande.

Var vid vår sida när vi färdas i tro på livets stigar och i varje möte.

Väck vårt intresse och vår medkänsla så att vi kan välkomna andra

och lyssna till deras berättelser.

Tänd på nytt en lidelse att förkunna ditt ord. Låt det upplysa oss

och ge våra hjärtan glöden att vittna om det.

Låt din heliga Ande lära oss hur man tolkar skriften

och öppna våra ögon så att vi känner igen dig.

Amen.

HUR VI UTFORMAR LITURGIERNA I VÅR EGEN FÖRSAMLING

Underlaget för att utforma de fyra liturgierna lokalt i församlingen med strukturen som angetts ovan finns alltså att hämta i:

- dopgudstjänstens olika delar
- kyrkoårets rytm och texter
- var gruppen befinner sig och vilka frågor som aktualiserats
- församlingens kyrkorum, dess möjligheter och styrkor

De förslag som ges här är byggda på erfarenheter från flera församlingars delande. Jag utgår från den tidsram som blivit den vanligaste i Svenska kyrkan.

VÄLKOMNANDET

Höstterminen är oftast den tid då katekumenatgruppen börjar träffas. När delandet av frågor och liv har hjälpt gruppen att formulera sin längtan är det dags för välkomnandets gudstjänst.

Välkomnandets liturgi har till uppgift att tydligt öppna kyrkans port och församlingens gemenskap för katekumenerna, presentera katekumenatgruppen för församlingen och markera starten av en vandring tillsammans på sökarens väg, precis sådan man är med de egna frågorna, sitt tvivel och en längtan efter tro.

Detta kan gestaltas på olika sätt. Här presenteras två alternativ.

Alternativ 1

Katekumenatgruppen deltar i församlingens vardagsmässa. Katekumenatgruppen går fram i koret. Någon presenterar gruppen och en deltagare berättar om vad hon eller han förväntar sig av sin katekumenattid. Kaplanen välkomnar gruppen och ber för deltagarna. Kanske överlämnas en symbol för vandringen. En predikan riktad till katekumenerna blir viktiga tydningsord.

Lämpliga bibelord/texter vid en sådan mässa:

- Emmausberättelsen
- Sakaiosberättelsen
- Kvinnan vid Sykars brunn

Ord som ledare och medvandrare kan läsa:

*Herre, till himlen sträcker sig din nåd,
din trofasthet ända till skyarna.
Herre, du hjälper både människor och djur.
Din nåd är dyrbar, o Gud,
i dina vingars skugga finner människor tillflykt.
De får njuta överflödet i ditt hus,
i din glädjes strömmar stillas deras törst.
Ty hos dig är livets källa.*
(Ur Ps 36)

*Som hjorten längtar till bäckens vatten, så längtar jag till dig, o Gud.
Jag törstar efter Gud, efter den levande Guden.
När får jag komma, när får jag träda fram inför Gud?*
(Ps 42:2–3)

I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till. I Ordet var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det.
(Joh 1:1–5)

*Och detta är det budskap som vi har hört av honom och förkunnar för er:
att Gud är ljus och att inget mörker finns i honom.*
(1 Joh 1:5)

Alternativ 2

Katekumenerna samlas nere vid kyrkporten inför en högmässa. När kyrkklockorna har ringt knackar katekumenerna på porten för att symboliskt uttrycka att man vill stiga in i kyrkan som sökare. Porten öppnas och någon i gruppen presenterar vilka man är och vad man vill.

Presentationen kan utformas ungefär så här:

Kaplanen/kyrkoherden	Vilka är ni och vad söker ni?
Katekumenerna	Vi är <i>(deltagarna säger sina namn)</i> och deltar i en katekumenatgrupp för att lära oss mer om kristen tro och oss själva. <i>Kanske vill någon av katekumenerna göra en presentation med egna ord.</i>
Präst	Kära vänner, ni har nu i dag påbörjat en gemensam vandring, i avsikt att mera lära känna Gud, vår skapare, befriare och livgivare. Vill ni upptäcka söka er väg och stödja varandra med vänskap och delande?
Katekumenerna	Ja.
Präst	Vill ni som församling, stödja våra katekumener i vänskap och förböner?
Alla	Ja.

Sedan ansluter katekumenerna till processionen in i högmässan.

I mässans förbön ber man en kort bön med handpåläggning för varje katekumen. Katekumenerna får en bibel.

Bön och handpåläggning i välkomstliturgin

Präst och medvandrare lägger händerna på var och en av katekumenerna. Församlingen ber för dem.

Präst	Gud, led NN på Dina vägar. Sänd din goda Ande att ge honom/henne styrka och mod.
Präst	Ta emot korsets tecken † Jesus Kristus bevarar Dig i sitt ljus, nu och alltid.

En alternativ form är att i samband med förbönen gestalta en symbolisk handling. Alla deltagare går fram till altaret och ges möjlighet att till Gud lämna det som är deras längtan, det de bär på och det som är deras sökande. De konkretiserar sitt överlämnande genom att lägga sin hand på altaret. Gud tar emot och välkomnar deras steg i tillit.

Musik eller enkla sånger under handlingen.

Samlande bön

Alla	Gud, vi kommer till dig med vår längtan att förstå dig allt mer, se dig allt tydligare och komma dig närmare. Låt ditt ord leda oss på dina vägar. Låt ditt ljus visa oss vägens riktning. Låt din Son vandra med oss. Låt din Ande ge oss medvind på vägen.
-------------	--

Det är inte ovanligt att välkomnandet sker i samband med första söndagen i advent. Jesus rider in i Jerusalem tillsammans med katekumenerna. Deras närvaro som lärjungar på vandring ger ofta förkunnelsen en existentiell tillämpning. Och hela församlingen får chansen att än en gång vandra in i kyrkoåret som lärjungar. Katekumenerna är en gåva och hjälper församlingen att bli en sökande gemenskap.

Korstecknandet kan ske (se s 86) i välkomstliturgin. Det kan också knytas till kallelsens liturgi.

KALLELSEN

Kallelsens liturgi brukar ofta knyta an till fastan och temat »Se, vi går upp till Jerusalem«. Vi slår följe med Jesus och lärjungaskaran på väg in mot trons centrum.

Sker kallelsens liturgi i askonsdagens mässa blir ofta församlingen också tecknad med aska/korstecknas.

En ordning för korstecknandet

Ledare och medvandrare tecknar korsets tecken på katekumenerna medan följande läses:

Kaplanen	Ta emot korsets tecken på din panna. Det är Kristus som nu stärker dig med tecknet på sin kärlek.
	Ta emot korsets tecken på dina ögon så att du kan se Guds härlighet.
	Ta emot korsets tecken på dina öron så att du kan höra Guds ord.
	Ta emot korsets tecken på dina läppar så att du kan svara när Gud talar i sitt ord.
	Ta emot korsets tecken på dina axlar så att du kan bära Kristi skonsamma ok.
	Ta emot korsets tecken på ditt hjärta så att Kristus kan bo där genom tron.

Kallelsens/fördjupningens liturgi firas för att uttrycka att katekumenerna får ett tillfälle att svara ja till kallelsen att bli döpt, konfirmeras eller till någon form av dopaktualisering. En sådan fråga ställs till katekumenerna. Gudstjänstdeltagarna får uttrycka att församlingen vill stödja dem på deras vandring.

I gudstjänsten påminns vi om lärjungaskapet, till exempel genom de bibelord som läses. Ofta innehåller denna gudstjänst ett korstecknande av katekumenen. Om katekumenatiden sträcker sig över ett läsår firas denna liturgi ofta när fastetiden/förberedelsen inför påsken börjar.

Till denna rit har särskilt bönen knutits. Fördjupningen leder in i kyrkans andliga skattkammare. Bönen, särskilt Herrens bön, kan symboliskt lämnas till katekumenerna, till exempel i form av en liten bönbok eller Frälsarkransen.

Förslag till kallelsens liturgi

Med Psaltarens ord ber vi:
»Gud, min Gud, dig söker jag, min själ törstar efter dig,
min kropp längtar efter dig, som ett kargt och uttorkat land.
Jag håller mig tätt intill dig, din hand ger mig stöd.« (Ps 63:2, 9)

Präst	Herre, visa mig din väg
Alla	och gör mig villig att vandra den.
Alt	Vi sjunger omkvädet till Sv Ps 656, »Visa mig, Herre, din väg«.

Så säger Gud enligt profeten Jesaja:
»Men glöm det som förut var, tänk inte på det förgångna.
Nu gör jag något nytt. Det spirar redan, märker ni det inte?
Jag gör en väg genom öknen, stigar i ödemarken.« (Jes 43:18–19)

Präst	Herre, visa mig din väg
Alla	och gör mig villig att vandra den.

Jesus Kristus säger: »Känn ingen oro. Tro på Gud, och tro på mig.
Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig.« (Joh 14:1, 6)

Präst	Herre, visa mig Din väg
Alla	och gör mig villig att vandra den.

Präst *(till katekumenerna)* Vill du svara ja på Guds kallelse att döpas eller bekräfta ditt dop?

Katekumenen Ja, det vill jag.

Präst	<i>(till medvandrarna)</i> Ni har följt katekumenerna på deras vandring. Ni har tillsammans tagit emot Guds ord och förtroenden från varandra och sett hur ordet blivit till vägledning i deras liv. Därför frågar jag er: Vill ni som Guds medarbetare med era böner och er närvaro stödja dem i deras vandring?
Medvandrarna	Ja, det vill vi.
Präst	Jesus säger: Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och jag har bestämt er till att gå ut i världen och bära frukt, frukt som består. (Joh 15:16)
Korstecknande	<i>Korset tecknas på var och en av katekumenerna (se s 86).</i>
Tro och bön	<i>Här överlämnas ett blad med Herrens bön och trosbekännelsen samt andra böner/ Frälsarkransen till katekumenerna, som en påminnelse om kyrkans tro och bön.</i>
Förbön	Gud, vår skapare, befriare och livgivare. Du kallar alla människor från mörker till ljus, från lögn till sanning, från död till liv. Vi ber dig: Skänk din nåd och kraft till katekumenerna i vår församling och välsigna dem. Låt din heliga Ande beröra dem och led dem på väg fram till dop, konfirmation och dopförnyelse. Amen.

Efter kallelseliturgin

Allvaret och styrkan i kallelsens liturgi behöver få sjunka in. Katekumenerna mår oftast bra av att inte samlas till något samtal direkt efter kallelsens liturgi. När det fått gå någon vecka är det lättare att dela vad man varit med om.

BEKRÄFTELSEN - DOP/DOPAKTUALISERING OCH KONFIRMATION

I påskens ljus aktualiseras vårt dop. I påskens mönster »genom mörker till ljus« tolkas våra liv och livsvillkor. Här uttrycks hur vår livsvandring genom död och mörker och svårigheter vänds till uppståndelse, nytt liv och nya möjligheter. Vi får i trosbekännelsen bekräfta att vi vill leva i denna tro på Livets seger. Det gestaltas påtagligt i påskfirandet; mottagandet eller påminnelsen om dopet och föreningen med Kristus i mässan är dramats höjdpunkt. Nåden förkroppsligas.

Bekräftelsen firas ofta i en av påskens gudstjänster tillsammans med församlingen.

I en katekumenatgrupp kan finnas de som vill bli döpta eller konfirmerade, medan andra aktualiserar sitt dop då man med församlingen stämmer in i trosbekännelsen.

Att sprida påskens ljus, att få tillfälle att teckna sig med dopets vatten, att kanske få bära en vit dopdräkt är olika sätt för katekumenerna att påminnas om dopets mönster i våra liv.

Förslag till mässa med dopförnyelse

Samling

Inledande ord

Präst	Jesus Kristus är världens ljus, han är A och O, den förste och den siste, alltings ursprung och mål. Hans är makten i dag och alltid och i evigheters evighet.
Alla	Amen.

Påskljuset tänds och sprids och vi vandrar in i kyrkan under sång.

Sång	<i>Vi sjunger tillsammans »Var inte rädd, gläd dig och sjung«, Ung Psalm 25.</i>
Präst	Vi är Skaparens folk,
Alla	skapade till Guds avbild, förvaltare av allt skapat.
Präst	Vi är befriarens folk,
Alla	befriade i Jesus Kristus, försoningens bärare i världen.

Präst	Vi är livgivarens folk,
Alla	öppna för Andens förnyade liv i tro, hopp och kärlek.
Ordet	
Textläsning	
Predikan/gestaltning	
Tystnad	
Psalm	
Dopbön	
Präst	Tack Gud, för skapelsens porlande och renande vatten.
	Tack för dopets gåva, livets källa, förnyelsens ständiga flöde.
	Berör oss i denna stund med din Andes välsignande kraft så att vi blir förnyade och renade i Jesus Kristus, vår Herre.
Alla	Amen.
Trosbekännelse	
Präst	Tror ni på Gud, vår skapare?
Alla	Vi tror på Gud Fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare.
Präst	Tror ni på Jesus Kristus, vår frälsare?
Alla	Vi tror ock på Jesus Kristus, hans enfödde son, vår Herre, Vilken är avlad av den helige Ande, född av jungfrun Maria, pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begravnen, nederstigen till döds- riket, på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen till himmelen, sittande på allsmäktig Gud Faderns högra sida, därifrån igenkommande till att döma levande och döda.
Präst	Tror ni på den Helige Ande, vår livgivare?

Alla	Vi tror ock på den helige Ande, en helig, allmännelig kyrka, de heligas samfund, syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv.
Präst	Detta är den tro som ni är döpta till. Vill ni med Guds hjälp leva i denna tro och visa den i kärlek till Gud och era medmänniskor?
Alla	Ja.

Vi får gå fram till dopfunten, röra vid vattnet och korsteckna oss själva eller någon annan.

Präst	Låt oss be.
Alla	Gud, genom dopet har du kallat oss till tjänst i ditt rike. Hjälp oss att leva med öppna sinnen, med tro i våra hjärtan, med lovsång på våra läppar, med kärlek i våra tankar och med omsorg i våra händer. I Jesu Kristi namn. Amen.

Måltiden

Om kallelsens liturgi har ett stillsamt allvar över sig så är påskens gudstjänst för kateku-
menerna fest och glädje. Det mer återhållsamma kan här gärna få blandas med den heliga
fantasins leklust. Påskens liturgi tar ju i sig själv ut svängarna.

SÄNDNINGEN

Sändningen kan ske i den egna församlingen eller, som i flera stift, i domkyrkan tillsam-
mans med biskopen. Oftast sker det i en särskild mäsas.

Liturgin vill både sammanfatta ett stycke väg som vandrats tillsammans och tankar om
vad framtiden kan innebära. Förbönen och det personliga välsignandet (gärna med olja)
av katekumenerna är centrala handlingar i sändningens mäsas.

Bibeltexter för sändningen

Jesus kom och stod mitt ibland dem och sade till dem:

»Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig sänder jag er.«

(Joh 20:19, 21)

Jag ber inte att du skall ta dem ur världen utan att du ska bevara dem för det onda.

De tillhör inte världen, liksom inte heller jag tillhör världen.

Helga dem genom sanningen; ditt ord är sanning.

(Joh 17:15–17)

Men Hjälparen, den heliga anden som Fadern skall sända i mitt namn,

han skall lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er.

(Joh 14:26)

Göran Rehnström, församlingsherde i Linköpings S:t Lars församling. Har sedan 1999 lärt sig av och arbetat med katekumenatgrupper i församling, lett kurser och ingått i ledarteamet i de årliga riksutbildningar som katekumenatrörelsen anordnar. Har suttit med i styrelsen för Föreningen för katekumenatet och skrivit introduktionsmaterialet »Ett år med katekumenatet«.

Per-Olof Erickson

[KATEKUMEN]

Att Per-Olof Erickson i Gävle blev katekumen innebar inte att han började tro, men väl att han blev gudstjänstvärd och att kyrkkaffet blev ekologiskt och rättvisemärkt.

Troende var han redan, ända sedan barndomen i Halland och Småland i en familj med bordsbön, aftonbön och regelbundet gudstjänstfirande. Ungdomstidens engagemang i kyrkan klingade av, men tron levde vidare utan större åthävor eller engagemang.

Som nybakad biologi- och geografilärare bosatte han sig i Gävle och fortsatte gå i kyrkan någon gång ibland. Inte mer med det, men för ett par år sedan såg Per-Olof en inbjudan till katekumenat i Trefaldighetskyrkan.

– Jag hade aldrig ens hört ordet. Och som inbjudan var formulerad verkade det främst vända sig till tvivlare.

Men nyfiken blev han, och gick dit.

– Vi var sex, sju personer. En var tvivlare, men han kom inte tillbaka efter första gången. Vi andra var redan troende.

Det blev ett tiotal möten med gruppen och avslutande sändning i Trefaldighetskyrkan. Och så fick han frågan om ifall han ville få någon uppgift i församlingen. Det ville han.

»Utan katekumenatet hade jag aldrig blivit aktiv i kyrkan.«

– Nu är jag med i en gudstjänstgrupp. På tisdagskvällen en gång i månaden träffar vi prästen inför söndagens högmässa. Vi läser predikotexten och pratar om den. Sedan är det vi som bär processionskorset och ljusen och brödet och vinet. Och serverar kyrkkaffet efter gudstjänsten.

I alla år har Per-Olof varit aktiv i debatten om miljöfrågor och rättvisefrågor. Så det ska inte förvåna att med hans intåg i det aktiva församlingslivet har engångsmuggar i plast försvunnit och kaffet blivit juste. Redan för

ett tiotal år sedan fick han Uppsala stifts miljöstipendium, bland annat för att han alltid har legat på Svenska kyrkan om att biologisk mångfald är en teologisk fråga.

– Men utan katekumenatet hade jag aldrig blivit aktiv i kyrkan.

Och väl där passar han på att driva miljöarbetet. Samt katekumenatet:

– Det där med katekumenat skulle fler vara intresserade av om kyrkan bara gjorde reklam för det.

7. ATT SE GUD I SÖKAREN

LÅGPROFILERAT PRAKTISKT SAMTALSLEDARSKAP

Arne Johansson

Uppdraget som samtalsledare i katekumenatet under det senaste decenniet har för mig varit en spännande och stimulerande vandring på den kristna trons väg. Katekumenatet har blivit en vandring för personlig växt eller för att finna en egen väg i en i viss mån okänd terräng. Det har inneburit att vattna mitt innersta, min rot. Något har vuxit utifrån rötterna: min tillit till och förtroende för Gud och Guds ovillkorliga kärlek. Det har blivit en hjärtats kunskap, att ha något hjärtat förtröstar på. Till denna hjärtats kunskap har jag under årens lopp samlat på mig mer teoretisk kunskap: en del citat och texter, andras erfarenheter och egen dokumentation, som blivit referensmaterial för mitt ledarskap.

UTGÅNGSPUNKTER

Genom dopet är vi insatta i ett undervisande sammanhang, och vi är bemyndigade att ta ansvar för vårt eget och andras lärande. Låt oss inte glömma att för Martin Luther, och därmed också för de evangelisk-lutherska kyrkorna, har läran om det allmänna prästadömet,

att alla kristna är kallade att vara ett heligt prästerskap (1 Petr 2:5, 9), kommit att påverka synen på förhållandet mellan präster och lekmän. Inte bara präster utan också alla troende har tillsammans ansvar för kyrkans uppdrag. I församlingsinstruktionen i min församling finns arbetet med katekumenatet inskrivet under både undervisning och mission.

Ett par utdrag ur kyrkoordningen ger mig impulser till hur jag som samtalsledare ska förhålla mig till och i katekumenatet.

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg. (Ur inledningen till kyrkoordningens sjätte avdelning: Kyrkotillhörighet.)

Kallelsen att föra ut evangelium är given åt hela Guds folk. Alla i kyrkan är lemmar i en och samma kropp. Dopet är den grundläggande vigningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag. Förtroendevalda, frivilliga medarbetare, anställda och de som vigs till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst skall fullgöra de speciella uppdrag som de anförtrotts i solidaritet med Svenska kyrkan och kyrkans tro, lära och bekännelse. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet. (Ur inledningen till kyrkoordningens sjunde avdelning: Kyrkliga uppdrag och befattningar.)

PRAKTISKT SAMTALSLEDARSKAP

I katekumenatet sker ett jämbördigt möte mellan ett jag och ett du, som ett svar på en andlig längtan. Precis som Moses längtar vi efter ett sammanhang, en plats att utforska vår tro, vårt liv och vår längtan. Vi behöver en plats där våra behov tas på allvar. Det är i detta jag tar min utgångspunkt.

Arbetet med och i katekumenatet ser jag som ett praktiskt samtalsledarskap. Praktiskt samtalsledarskap innehåller tre olika begrepp: *praktiskt*, *samtal* och *ledarskap*. Det finns anledning att reflektera över dessa tre olika begrepp både var för sig och tillsammans.

Ledarskapet är praktiskt för att det bygger på erfarenheter av vad som fungerar i praktiken, i mötet mellan människor, för att det utgår från verkligheten helt enkelt.

Ett gott samtal är när ett jag möter ett du inom ett samtalsområde. För att mötet i katekumenatets sammanhang ska bli gott behöver de gemensamma ramarna för samtalsområdet tydliggöras.

Samtal är inte prat, vilket som helst, det som enbart går ut på att ge och sprida information eller känslor. Samtal är det man inleder när man är beredd att låta sig förändras – samtalet som ett själarnas möte. Ett sådant samtal innebär ett vågspel, ett risktagande, då det kan medföra att världsbilden förändras, att man i någon mening blir en ny människa.

Den främsta förutsättningen för ett äkta samtal är att jag inte utgår från att min samtalspartner är en kopia av mig själv eller någon annan jag tidigare mött. Jag upplever att hon till sin existens är en annan, och att hon på ett för henne unikt och särpräglat sätt till sitt väsen är annorlunda än jag. För att kunna möta henne måste jag upptäcka henne, och acceptera henne som hon är. Så kan mina ord riktas med största allvar till henne, just som den hon är.

I det goda samtalet handlar det om att plocka fram, tydliggöra något som redan finns som en förutsättning hos den andre. Det går inte att utveckla någon genom att påtvinga, försköna eller idealisera sidor hos honom eller henne. Ett aktivt deltagande och en nyfikenhet, en tro på att förändring eller utveckling är möjlig måste uppmuntras. Den bästa förutsättningen för detta är att själv genom egen erfarenhet veta att det är möjligt.

Människan är sitt språk. Dialogen väcker språket till liv. Vårda därför språket och undvik »kyrkiskan«; det räcker långt att bara vara verkligt närvarande i samtalet.

LEDAREN SOM MÖJLIGGÖRARE

En definition på ledarskap är att upptäcka och tillvarata både egna och andras resurser för att uppnå gemensamt satta mål.

Ledarskapet i katekumenatet innebär:

- Att skapa en plattform för deltagarnas växt och utveckling. Ett ledarskap som uttrycker en ödmjuk hållning, respekt för var och en, ett bekräftande av den lärandes värdighet som människa, Guds avbild och vår jämlikhet med varandra.
- Att skapa möjligheter för upplevelser (aktivera alla sinnen), formulera frågor, sätta gränser, stötta deltagarna, försäkra mig om deltagarnas fysiska och emotionella trygghet och främja lärprocessen.
- Att utveckla förmågan hos deltagarna att själva, utifrån sin livssituation och erfarenhet, formulera sina frågor och komma fram till sina egna svar, snarare än att förmedla ett »facit«.
- Att hitta sätt att bidra med perspektiv och nya infallsvinklar som gör att deltagarna kan komma vidare.
- Att vara i ett ständigt eget utvecklingsarbete, en evig resa.
- Att sträva efter att bli medveten om sina fördomar, bedömningsgrunder och förutfattade meningar och hur dessa påverkar deltagarna.
- Att vara medveten om vad jag ska använda mitt ledarskap till: att fokusera på olika relationer (till andra, sitt eget inre, Gud och den yttre miljön) samt interaktion mellan människor.
- Att underlätta för relationer att utvecklas: deltagaren till sig själv, deltagaren till andra, deltagaren till Gud och deltagaren till omvärlden i stort.
- Att som ledare arbeta i grupp. För att bli en bra gruppleddare måste vi lära känna oss själva.
- Att uppmuntra gruppens gemensamma sökande efter kunskap och fördjupning, snarare än att förmedla tron som ett kunskapspaket att ta till sig eller förkasta.
- Att ansvara för planering och genomförande av en god lärandeprocess, som möjliggör att katekumenatets struktur följs.
- Att ansvara för gruppträffarnas och samtalens struktur och innehåll. Struktur behövs för att skapa trygghet.

NÅGOT OM ATT VÄGLEDA

Mitt val av pedagogisk modell för mitt samtalsledarskap är avhängigt av katekumenatets övergripande syfte. Den lärteori eller modell som jag funnit motsvara det övergripande syftet bäst är den som brukar kallas erfarenhetsbaserat eller upplevelsebaserat lärande. Det definieras på följande sätt: Upplevelsebaserat lärande är en process genom vilken deltagaren konstruerar kunskaper, färdigheter och värderingar genom direkta upplevelser. Lärande genom upplevelser sker när erfarenheter och upplevelser förstärks av reflektion och kritisk analys.

Jag ser därför ett behov av självreflektion när det gäller samtalsledarskapet i katekumenatet. Jag menar att man behöver reflektera över det som brukar kallas pedagogisk grundsyn och som bör bygga på: katekumenatets människosyn, kunskapssyn, världsbild, gudsbild och församlingssyn. (Mer om detta i kapitel 1.)

Den som inte gör en teologisk/pedagogisk reflektion över sina metoder riskerar att tala om en sak men göra en annan. (Läs mer om detta i Anders Hedmans *Undervisa i kristen tro*.)

Ett nyckelord i min pedagogiska grundsyn är vägleda eller handleda. Att utifrån sökarens egna frågor vägleda denne att växa i tilliten till Gud. Den viktiga utmaningen för oss i katekumenatet är alltså att vara en lärandegemenskap, där vi lär och lär ut, lär av och lär med varandra. I en sådan gemenskap är vi medvetna om att lärande har med allt att göra, inte bara med enskilda undervisningstillfällen. Allt – möten och erfarenheter, studier och handlingar, konflikter och dialoger – bidrar i lärandeprocesserna. Vi är alla lika viktiga, och var och en av oss är subjekt i sitt eget lärande.

Dialog och delande blir till huvudord i en katekumenatgrupps lärande. För mig är dialog och reflektion lärandets mödrar. Så här kan skillnaden mellan handledning och utbildning beskrivas kortfattat:

Handledning

Syftar till insikt

Induktiv – går från praktik till teori
(till praktik)

Utgår från deltagarnas verklighet

Bygger på dialog

Kräver deltagande

Personlig

Processinriktad

Mindre grupper

Utbildning

Syftar till kunskap

Deduktiv – går från teori till praktik

Utgår från teori

Kan vara enkelriktad

Kräver närvaro

Generell

Saklig

Ofta större grupper

I PRAKTIKEN

När det gäller gruppträffarnas struktur och innehåll ser jag tre pedagogiska grundbultar.

- Lärprocessen utifrån gruppens förutsättningar ska göras så enkel som möjligt att leda.
- Deltagarna involveras konkret och personligt.
- Gruppen är den främsta lärokällan.

Ett bra sätt att starta en katekumenatgrupp och lära känna varandra är att använda en del av första träffen till att skriva ner några punkter om hur man vill föra samtal i gruppen, samtalsregler, om man så vill. Här följer några exempel på sådana regler.

- Tala i jag-form. Säg inte: »När du ...« för då lägger du skulden för dina känslor på någon annan.
- Avbryt inte den som talar.
- Ifrågasätt aldrig det som sägs.
- Ingen får kommentera det som sägs. Vare sig med ord, nickningar, miner, suckar eller med grimaser.
- Säg »pass« om du inte vill prata. Då går ordet vidare till nästa person.

- Ifrågasätt aldrig någon annans erfarenhet. Undvik att ge råd. Den bästa lösningen kommer personen själv på.

Vi har i starten på katekumenattiden varit noga med att samtala om de gemensamma ramarna för våra samtal och vårt delande i gruppen. Min erfarenhet är att det är viktigt för att skapa trygghet och gemenskap. Vi har pratat om lyssnande som grundstenen i alla samtal. På det sättet har vi sökt lägga en grund för delandet av våra livsberättelser. En katekumenatgrupp formulerade sina förhållningsregler så här:

- Jag är här för min egen skull.
- Jag har rätt att komma med mina frågor, funderingar eller övertygelser.
- Jag måste inte ha en åsikt eller kommentar till allting, jag har rätt att vara tyst.
- Jag har inte rätt att värdera andras tro och åsikter. Tron är personlig.
- Jag kan bara växa i tro i min egen takt.
- Jag vill se andra i gruppen som medvandrare på livets väg. Vi kan hela tiden lära oss mer av varandra, om vi lyssnar öppet och lyhört.
- Jag lovar att låta allt som sägs i denna grupp stanna kvar här.

LÅGPROFILERAT, PROCESSINRIKTAT LEDARSKAP

I mer generella termer brukar det i katekumenatsammanhang talas om att ledarskapet är lågprofilerat och processorienterat. Ett lågprofilerat ledarskap kräver av mig som ledare en inre styrka och att jag inte har behov av att föreläsa, argumentera, påstå eller på annat sätt framhäva mig själv. Dessa ledare är fria att ta emot, att välkomna, att acceptera. Deras bidrag är skapande av lärandegemenskaper och en god lärandemiljö.

Processinriktningen innebär att man ser verksamheten ur ett helhetsperspektiv. Lärandet är en mognadsprocess – en livslång sådan.

Helhetsperspektiv eller helhetssyn innebär att se att människan är kropp, själ och ande med utvecklingsförmåga i olika relationer; till andra, sitt eget inre, Gud och den yttre miljön. Helhet ger även kopplingar till ord som hel, helig, helighet, helande och hälsa. Människan är

skapad till Guds avbild. Ledarskapets hållning bör därför vara att man möter Gud också i sökaren/katekumenen, att man ser att varje människa Gud skapat bär på något som är gudalikt.

Det finns en legend, »Rabbinens gåva«. Jag tänker att den också ger uttryck för Jesu ord där han säger: »Jag har kommit för att de skall ha liv, och liv i överflöd« (Joh 10:10).

RABBINENS GÅVA

Ett munkkloster hade drabbats av svåra tider. En gång hade det varit en stor och mäktig orden, men förföljelser som i vågor riktats mot klosterordnarna under 1600- och 1700-talen och sekularismens framväxt under 1800-talet hade lett till att alla dess dotterkloster gått under. Orden hade decimerats till den grad att det bara fanns fem munkar kvar i det förfallna moderklostret: abboten och fyra andra, alla över sjuttio.

I de djupa skogar som omgav klostret fanns en liten hydda, dit en rabbin från en stad i grannskapet då och då brukade dra sig tillbaka för att leva eremitliv. De många år som munkarna ägnat åt bön och kontemplation hade medfört att de fått något av ett sjätte sinne och därför kände de alltid på sig när rabbinen var i sin eremithydda. »Rabbinen är i skogen, rabbinen är i skogen igen«, viskade de till varandra. Medan abboten vändades över sin ordens förestående undergång kom han på tanken att besöka eremithyddan och fråga rabbinen om han möjligtvis kunde ge något råd som kunde rädda klostret.

Rabbinen hälsade abboten välkommen till hyddan. Men när abboten förklarade syftet med sitt besök kunde rabbinen bara visa deltagande. »Jag vet hur det är«, utropade han. »Anden har lämnat folket. Det är likadant i min stad. Det är nästan ingen som kommer till synagogan längre.« Så den gamle abboten och den gamle rabbinen grät tillsammans. Sedan läste de delar av Toran, de fem Moseböckerna, och samtalade stilla om djupa frågor. Stunden kom då abboten måste gå. De omfamnade varandra. »Det har varit underbart att mötas efter alla dessa år«, sa abboten, »men

jag har likafullt misslyckats när det gäller syftet med mitt besök. Är det ingenting ni kan säga mig, inget råd ni kan ge mig som skulle kunna hjälpa mig att rädda min borttynande orden?«

»Nej, tyvärr«, svarade rabbinen. »Jag har inget råd att ge. Det enda jag kan säga er är att Messias är en av er.«

När abboten kom tillbaka till klostret samlades de andra munkarna kring honom och frågade: »Nå, vad sa rabbinen?«

»Han kunde inte hjälpa oss«, svarade abboten. »Vi bara grät och läste Toran tillsammans. Men just när jag skulle gå sa han något konstigt – att Messias är en av oss. Jag vet inte vad han menade.«

Under dagarna och veckorna och månaderna som följde grubblade de gamla munkarna över detta och undrade om rabbinens ord kunde ha någon betydelse. Messias är en av oss? Kunde han möjligtvis ha menat en av oss munkar här i klostret? Om det är så, vem är det då?

Kan han ha menat abboten? Ja, om han menade någon, var det troligen abboten. Han har varit vår ledare i mer än en generation. Å andra sidan kan han ha menat broder Thomas. Broder Thomas är förvisso en helig man. Alla vet att Thomas är ett klart skinande ljus. Säkert kan han inte ha menat broder Elred! Elred blir knarrig ibland. Men även om han är en påle i köttet för andra, så egentligen, när man ser tillbaka, har Elred praktiskt taget alltid rätt. Ofta fullkomligt rätt. Kanske rabbinen faktiskt menade broder Elred. Men säkert inte broder Phillip. Phillip är så passiv, en riktig nolla. Men han har förstås en nästan mystisk förmåga att alltid finnas till hands när man behöver honom. Han dyker bara upp vid ens sida som genom ett trolleri. Kanske Phillip är Messias. Givetvis menade rabbinen inte mig.

Han kan omöjligt ha menat mig. Jag är bara en vanlig människa. Men antag att han gjorde det? Antag att jag är Messias? Å Gud, inte jag. Inte kan jag väl så helt tillhöra Dig?

Medan de gamla munkarna på det här sättet begrundade det sagda började de behandla varandra med den allra största respekt, för alla eventualiteters skull, ifall någon av dem skulle vara Messias. Och för den ytterst avlägsna eventualitetens skull att varje munk själv kunde råka vara Messias började var och en visa den största aktning för sig själv.

Eftersom skogen i vilken klostret var beläget var vacker hände det fortfarande att människor kom på besök för att ha picknick på den lilla gräsmattan, ströva längs stigarna och till och med gå in i det förfallna kapellet för att meditera. När de gjorde detta upplevde de, utan att ens vara medvetna om det, denna aura av utomordentlig respekt som nu började omge de fem gamla munkarna och tycktes stråla ut från dem och genomsyra platsens atmosfär. Det var något egendomligt tilldragande, ja, fångslande hos den.

Nästan utan att veta varför började de allt oftare komma tillbaka till klostret för att ha picknick, leka, bedja. De började ta med sig sina vänner för att visa dem denna märkliga plats. Och deras vänner tog med sig sina vänner.

Så hände det sig att några av de yngre männen som kom på besök till klostret började tala mer och mer med de gamla munkarna. Efter en tid frågade en av dem om han fick sluta sig till dem. Sedan ännu en. Och ännu en. Inom några år hade klostret på så sätt än en gång blivit en blomstrande orden och, tack vare rabbinens gåva, ett levande centrum för ljus och andlighet i riket.

Berättelsen är återgiven i »Det svåra steget till gemenskap« av M. Scott Peck (Hagaberg, 1989). Berättelsens upphovsman är dock okänd.

Kan vi förändra oss själva och på så sätt förändra varandra, då kan vi förändra det mesta. Som ledare i katekumenatgruppen behöver vi understödja samma förhållningssätt av ömsesidig respekt som växte fram mellan munkarna.

EN AVSLUTANDE TANKE

Något som varit värdefullt för mig är de anteckningsböcker jag haft under arbetet i katekumenatet. I dem har jag noterat:

- Tankar
- Frågor
- Oklarheter
- Bra komihåg
- Tips
- Lyckande – misslyckande

Avsätt gärna minst en kvart efter varje gruppträff för att skriva ner erfarenheter och tankar.

Till sist: Planera din tid. Ta eget ansvar för vad du vill lära dig. Passa på att lära dig hela tiden, det är inte svårt men tar tid.

Arne Johansson, lekman och samtalsledare för katekumenatet i Lessebo-Hovmantorps pastorat. Har arbetat med katekumenat sedan 2005 i församling/pastorat, är verksam i Föreningen för katekumenatet, har lett ledarutbildningar och stiftskurser och deltagit i det europeiska nätverket EuroCat. Yrkesmässigt har han arbetat med ledarutveckling och ledarskapsprogram i några företagskoncerner.

Christer Hansson

[LEDARE]

Varje år genomförs en katekumenatgrupp i Örebros centralt belägna Nicolai församling. Ledare sedan många år är Christer Hansson, som själv var katekumen 1997-98.

Med närmare tjugofem års arbete på arbetsförmedlingen känner han sig trygg som samtalsledare och berättar att i hans förberedelser ingår att göra en minutplanering för de tre timmar som varje samling brukar hålla på.

– Det svåraste är rekryteringen, hur de som skulle vilja vara med ska få veta att katekumenatet finns.

Här menar Christer att prästen är viktig för att se till att alla i arbetslaget vet vad katekumenatet är, så att de kan föreslå

människor att vara med när de uttrycker intresse för kristen tro.

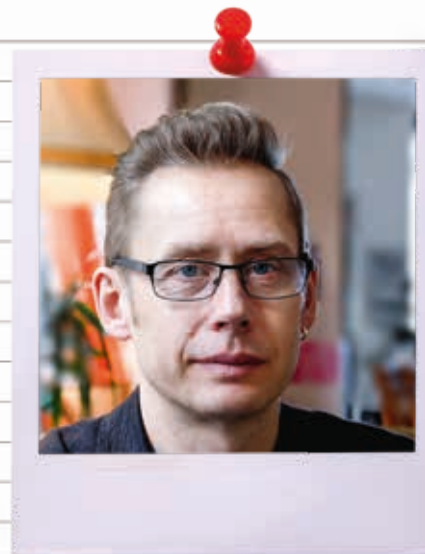
– Men kaplanen ska inte vara med i gruppen och dela livsberättelser, för man ska kunna gå till prästen för enskilt samtal, betonar Christer.

Däremot inbjuder han ibland kaplanen till gruppens mer teologiska samtal.

– Men jag har insett att prästen inte heller kan svaren, ler han.

Inför hösten 2015 löpte rekryteringen inte på som vanligt, och för första gången

»Jag har insett att prästen inte heller kan svaren.«

på många år stod de utan katekumenatgrupp. Men under hösten droppade ändå några intresseanmälningar in, så Christer inbjöd till vad han kallar »Nyfiken på«.

– Det är ungefär som en katekumenatgrupp men utan de fyra gudstjänsterna, förklarar han. Och så träffas vi inte varannan vecka utan en gång i månaden.

För egen del tycker han att det är för sällan för att de ska bli en sammanhållen grupp, men har accepterat att det är så deltagarna vill ha det. För några av deltagarna

är detta precis vad de sökte, medan andra nog kommer att gå med i nästa katekumenatgrupp.

– Så ur vår planeringsmiss kom något bra. Dels lärde vi oss mycket om rekrytering, dels pratar vi om att inbjuda till en Nyfiken på parallellt med nästa katekumenatgrupp.

Själv är han outtröttlig i detta.

– När jag får del av alla dessa livsberättelser blir min egen bild av tillvaron, av Gud, mycket rikare.

8. DET HÄNDER I GRUPPEN

GRUPPSYKOLOGI, GRUPPDYNAMIK, SAMTALSMETODIK

Lena Lundberg

Vi vet alla hur olika det kan vara i olika grupper. Atmosfären kan vara positiv och tillåtande i en viss grupp, medan vi i en annan kan känna oss illa till mods. Vad som blir avgörande för atmosfären har med många saker att göra, som deltagarnas erfarenheter och personligheter, våra olika roller i gruppen och gruppens storlek, målsättning och uppgift.

Mitt syfte med detta kapitel är att ge en inblick i några aspekter av gruppdynamik som kan vara användbara för att förstå skeenden i en katekumenatgrupp och när man förbereder och leder samtal i grupp. Kapitlet bygger på kunskap som jag till stor del läst mig till och successivt gjort till »min« genom mitt förvärvsarbete som barn- och ungdomspsykiater och på mitt ideella arbete i katekumenatsammanhang. (På s 189 hittar du tips för vidare läsning.)

GRUPPDYNAMIK

Det mest påtagliga med en grupp är att den består av ett antal individer som samspelar och samverkar med varandra. Vi kanske inte omedelbart tänker på det, men antalet möjliga re-

lationer i en grupp ökar mycket snabbare än antalet deltagare i gruppen. I en grupp uppstår direkta en-till-en-relationer, men även indirekta relationer till alla de möjliga subgrupper som kan uppkomma i en grupp.

I en grupp på tre personer uppstår tre möjliga relationer för var och en i gruppen. Dels får varje person en direkt relation till var och en av de två andra, dels en indirekt relation till de två andra när de samspelar med varandra. Om det kommer in ytterligare en person i gruppen ökar antalet relationer till sex (tre direkta och tre indirekta). Om det är fem personer i gruppen blir det tio möjliga relationer i gruppen (fyra direkta och sex indirekta).

Hur stor ska då en grupp vara för att vara lagom? Det beror naturligtvis delvis på vad syftet med gruppen är, men om man ser på grupper som ska samarbeta i syfte att åstadkomma någonting tillsammans har väl de flesta av oss en intuitiv känsla av att någonstans mellan fem och tio personer kan vara lagom. När forskare (till exempel A P Hare i *Sociometry* volym 35, 1972) har undersökt effektiviteten hos små grupper så är det också i den storleksordningen de finner att grupperna blir som mest effektiva.

Detta hänger förmodligen samman med att antalet relationer ökar snabbare än antalet personer, men kanske också med att vårt arbetsminne (den del av minnet som vi använder för det vi i stunden har fokus på) rymmer ungefär sju (+/- två) enheter »information«. De flesta av oss klarar kanske att hålla reda på vad omkring sju andra personer håller på med samtidigt, men när det blir fler än så måste vi börja sälla bland intrycken.

Men en grupp består inte bara av ett visst antal individer utan också av allt det som har att göra med hur vi beter oss tillsammans i gruppen, gruppens målsättning, vad som har hänt tidigare, vad vi har för föreställningar om gruppen, hur det känns att vara i gruppen och hur väl gruppen fungerar.

Det finns flera olika sätt att beskriva hur dessa aspekter av gruppen påverkar varandra och i förlängningen hur bra gruppen fungerar. I *Samspel i grupp. Introduktion till grupp-dynamik* (Studentlitteratur, 2016) beskriver Björn Nilsson gruppens verksamhet som bestående av två delar, nämligen gruppstruktur och grupprocess. Tillsammans lägger de grunden för gruppklimatet, det vill säga hur det känns att vara i gruppen och hur väl den

fungerar. Strukturen kan sägas utgöra ramverket för gruppen och består av allt det som vi ganska lätt kan beskriva: målsättning, ramar och regler, roller och vilka personer som ingår i gruppen. Processerna handlar om hur vi gör det vi gör i gruppen: kommunicerar, samarbetar, fattar beslut och löser konflikter.

Gruppstrukturen och grupprocesserna påverkar varandra ömsesidigt. En tydlig och ändamålsenlig struktur hjälper oss vanligtvis att samarbeta (process) på ett konstruktivt sätt, vilket i sin tur brukar kännas bra och göra oss vänligt sinnade mot varandra (gott gruppklimat). En dåligt fungerande kommunikation (process) kan få oss att ifrågasätta ledarskapet (struktur) och göra oss frustrerade och improduktiva (dåligt gruppklimat).

Gruppklimat och grupprocesser, och i viss mån gruppstrukturer, förändras med tiden när relationerna mellan gruppmedlemmarna fördjupas och rutinerna sätter sig. Flera olika modeller beskriver detta, men gemensamt för de flesta är att de beskriver hur gruppen genomgår olika urskiljbara utvecklingsfaser, och vad som kännetecknar dessa. En grupp behöver inte gå igenom alla faser, den kanske stannar upp i någon fas och kommer inte vidare. Eller så kanske gruppen ombildas genom att några medlemmar lämnar och nya kommer till, och därmed måste gruppen delvis börja om i en tidigare utvecklingsfas.

I verkliga grupper är alla gruppmedlemmar kanske inte i samma fas samtidigt, och det behöver man som ledare hålla i minnet. Trots detta kan det vara till nytta att veta vad som kännetecknar typiska faser i gruppens utveckling, eftersom svårigheter och utmaningar skiftar mellan de olika faserna, och ledaren eller ledarna behöver fokusera på olika aspekter beroende på var gruppen befinner sig.

GRUPPENS UTVECKLING

En modell som beskriver utvecklingen i grupper som, liksom katekumenatet, har en tydlig början och ett tydligt slut formulerades av forskaren och psykologen Bruce W. Tuckman på 60-talet. I den modellen beskrivs gruppens utveckling i fyra faser som Tuckman kallade *forming*, *storming*, *norming* och *performing*. Senare lade han till ännu en fas, *adjourning*, för att beskriva vad som sker i gruppen när den har fullgjort sitt syfte och ska upplösas.

Den första fasen i Tuckmans modell, *forming*, beskriver tiden då gruppmedlemmarna börjar träffas och gruppen bildas. Konfliktnivån är låg, men osäkerheten kan vara desto påtagligare. Man har ännu inte lärt känna varandra, man kanske känner sig osäker på hur man ska bete sig och vad som förväntas av en. Alla behöver få veta vad som gäller och få lära känna varandra. I denna fas behöver gruppen ett instruerande ledarskap. Ledaren förväntas ge tydlig information om strukturen (ramar, roller och syfte) och utrymme för deltagarna att presentera sig själva och sina förväntningar.

I nästa fas, *storming*, har deltagarna lärt känna varandra och kan strukturen lite bättre. Man vågar låta olikheterna komma till uttryck, liksom tvivel och ifrågasättande av ramar och mål. Engagemanget kan minska, och gruppen ägnar mer tid åt hur och vad man ska göra än att utföra själva uppgiften. Som ledare kan man behöva stå ut med att bli ifrågasatt. Man behöver lyssna på invändningar, men också föreslå lösningar och alternativ, och komma ihåg att man också kan behöva upprepa eller förtydliga den information som man gett tidigare.

Så småningom kommer för de flesta grupper en fas då gruppdeltagarna är överens om hur och vad man ska göra, *norming*. Man har funnit lösningar på de tidigare motsättningarna, roller har tydliggjorts och överenskomna regler har blivit till normer för gruppens samverkan. Ledaren behöver inte längre vara lika aktiv i sitt ledarskap utan kan mer fungera som en handledare.

Efter *norming*-fasen beskriver Tuckman hur gruppen går in i en fas där gruppdeltagarna fullt ut kan börja ägna sig åt det som är gruppens uppgift – *performing*. I denna fas kan ledaren börja delegera en del av sina uppgifter till andra i gruppen, utan att för den skull lämna gruppen helt. Ledaren finns till hands vid behov, eftersom det inte längre behövs så mycket instruktioner och coachning i denna fas. Om ledaren i denna fas blir för styrande eller lägger sig i detaljer finns risken att det skapar irritation i gruppen och blir till mer hinder än hjälp.

Den sista fasen, *adjourning*, när gruppen är klar med sitt arbete och ska upplösas, kan vara en period som väcker mycket känslor: glädje över det man har åstadkommit, saknad

över att man inte ska fortsätta tillsammans och oro för vad man själv ska hitta på när gruppen har upplösts. Ledaren kanske åter behöver bli mer aktiv i sitt ledarskap och stödja och coacha gruppen, men det kan också vara så att det bara behövs tid och utrymme för var och en i gruppen att få uttrycka känslorna som avslutet väcker.

Jag har valt Tuckmans modell för att den är lätt att komma ihåg med sina rimmade beteckningar på de olika faserna, och för att den har vissa likheter med strukturen för katekumenatåret med sina fyra perioder: välkomnandets tid, växandets tid, fördjupningens tid och fortsättningsens tid. Men det ska inte sättas likhetstecken mellan en viss fas i Tuckmans modell och en viss tid i katekumenatet. Jag ser det mer som att både Tuckmans modell och katekumenatstrukturen innehåller tankar om att man behöver lägga tid och energi på olika saker under olika perioder av gruppens liv, och att ledarskapet behöver anpassas efter de olika faserna för att underlätta för gruppen att utvecklas på ett bra sätt. En modell som beskriver detta mer utförligt är exempelvis Integrated Model for Group Development av Susan Wheelan. Den finns sammanfattad i *Gruppsykologi* av Philip Hwang och Björn Nilsson (Natur & Kultur, 2014).

SAMTAL I KATEKUMENATGRUPPEN

I katekumenatet samlas vi för att tala om frågor och tankar som vi bär på om tro, kyrka och andlighet och som känns angelägna för just oss som deltar i gruppen. Syftet är att få dela dessa tankar och frågor med varandra och mogna i vår tro och våra åskådningar. Vår målsättning är att samtalen ska ske i en anda av jämlikhet, respekt och ömsesidighet.

Samtalsledarens viktigaste uppgift är att underlätta för gruppen att föra sådana samtal. De konkreta utmaningarna för den eller dem som är samtalsledare kan se olika ut i olika grupper, bland annat beroende på samtalsledarens tidigare erfarenheter, gruppens sammansättning och vilken utvecklingsfas gruppen befinner sig i. De vanligaste utmaningarna och bekymren brukar likväl handla om hur man ska underlätta för alla att få komma till tals – att bromsa de alltför pratglada och peppa de blyga, att hjälpa gruppen att hålla sig till ämnet, att hindra den alltför entusiastiske och trosvisse från att försöka övertyga alla andra

och att hålla tiden, både vid varje träff och för året som helhet, så att alla frågor hinner belysas.

Ett sätt att förhålla sig till uppgiften som samtalsledare är att dela upp den i två delar, dels att i förväg försöka skapa så goda förutsättningar som möjligt, dels att lösa de eventuella bekymmer som uppstår längs vägen.

FÖRBEREDELSE

Att i förväg skapa goda förutsättningar handlar om förberedelser, inför katekumenatåret som helhet och inför de enskilda träffarna. Viktiga frågor att ta upp i förberedelsefasen inför katekumenatåret är av typen: Var ska vi vara? Vilket rum kan vi använda och hur kan vi använda det? Får vi vara ostörda där? Vad behöver vi för material och hur får vi tag i det? Behövs fika? Vem eller vilka ska leda gruppen? Är alla som på något sätt är inblandade i att leda gruppen överens om rollfördelningen? Känner alla varandra tillräckligt väl i ledargruppen, eller behöver det avsättas tid för det innan man drar i gång? Är alla i ledargruppen införstådda med vad som förväntas av dem, och är de bekväma med de förväntningarna? Har resten av församlingen tillräcklig information om vad en katekumenatgrupp är för något? Naturligtvis blir förberedelser av den här typen alltmer rutin ju fler gånger som man har haft katekumenatgrupper i församlingen, men första gången man startar ett katekumenat är mycket vunnet om man identifierar möjliga problem och löser dem innan de har uppstått, även om det kanske tar lite på entusiasmen.

En annan aspekt av förberedelserna, som kan vara nog så viktig för att skapa gynnsamma förutsättningar, är hur man bjuder in deltagare till gruppen. Att vara tydlig med vilken typ av grupp det handlar om kan förebygga en hel del frustrationer, som till exempel att katekumenatet varken är en kurs och eller en stödsamtalsgrupp.

När gruppen väl börjar träffas behövs tid och utrymme för att lära känna varandra, komma överens om gemensamma regler och vilka ämnen som gruppen ska ta upp under det kommande året. Hur man väljer att göra det är kanske mindre viktigt, men det behöver finnas en plan för hur och i vilken ordning det ska göras.

Vissa grupper väljer att utforma de gemensamma reglerna eller ramarna för samtalen tillsammans, i andra grupper presenterar samtalsledaren/ledarna vilka ramar som ska gälla och stämmer av att alla är överens om dem. Eftersom ramarna ska vara till hjälp för att få ett gott samtalsklimat bör de innehålla överenskommelser om att inte föra vidare det som sägs i gruppen, att var och en har ansvar för att alla i gruppen får lika mycket utrymme, att inte avbryta varandra och inte heller pressa varandra att ta ställning eller vara mer öppna än man vill och orkar, att var och en får tala till punkt, att alla är med i gruppen för att lyssna till varandra, inte för att övertyga eller ifrågasätta varandra, och att gruppen ska hålla sig till överenskomna tider och ämnen.

Det kan vara klokt att tänka igenom den möjliga konflikten mellan att alla får tala till punkt och att alla får lika mycket utrymme redan i detta skede. Om den som har absolut mest att säga alltid får tala till punkt kan det gå ut över andra deltagares rätt att få utrymme. Ska man då som samtalsledare avbryta den som pratar på? Det kan ta emot att göra det, särskilt om man har kommit överens i gruppen om att inte avbryta varandra. Samtidigt förväntar sig de flesta att »någon« styr upp det hela – och denna någon brukar vara gruppens ledare.

Om man tror att det kommer att bli besvärligt kan man ta upp frågan redan innan det har hänt. Man kan till exempel fråga gruppen i samband med att man kommer överens om ramarna: Hur ska vi se till att alla får lika mycket utrymme?

SAMTALSLEDARENS ROLL

Hur aktiv man sedan behöver vara som samtalsledare när samtalen väl kommit i gång varierar förstås. Det är klokt att vara förberedd även inför varje enskild träff och att ha en plan för hur man ska disponera tiden, vilket ämne som ska tas upp och hur samtalen ska föras (i storgrupp, i mindre grupper, två och två, med eller utan övningar). Att ha en plan skapar ett lugn, och en plan kan alltid överges om den visar sig överflödig.

Men en grupp fungerar inte alltid friktionsfritt trots minutiösa förberedelser. Det kan uppstå beteenden i gruppen som stör samtalet. Det är samtalsledarens uppgift att på ett respektfullt sätt hjälpa gruppen att minska det beteendet. Oftast handlar det om avsteg

från de gemensamma överenskommelserna om hur samtalen ska föras. Glöm inte att även samtalsledaren kan ha ett samtalsstörande beteende, exempelvis genom att låta samtalet dra långt över tiden, komma för sent eller oförberedd till träffarna, eller bli för ivrig med att »lära« deltagarna vad som är kyrkans syn på saken.

Att ändra på ett beteende är dock inte alltid så lätt. I stället för att försöka ändra på beteendet kan man pröva att förändra situationen eller strukturen. Ibland kan det räcka med så enkla förändringar som att man skiftar tema för samtalet eller delar gruppen i mindre grupper under en del av samtalstiden. Många sådana förändringar av situationen/strukturen kan man åstadkomma genom att lägga in olika övningar i samtalet. En fördel med övningar är också att de ger utrymme att använda andra uttryckssätt än det talade ordet.

Man kan också ta hjälp av så kallade kontextmarkörer – föremål eller symboler som påminner om vilken situation (kontext) man är i. Ett ljus eller ett hjärta (av sten, glas eller trä) eller dylikt kan få markera vem som har ordet när man går laget runt och delar sina tankar och funderingar, om gruppen har svårt att låta alla komma till tals. En dikt, lite musik, en kort mindfulnessövning eller att man läser välsignelsen tillsammans kan få markera att dagens träff är slut, om gruppen har svårt att avsluta.

Men ibland måste samtalsledaren bara gå rakt på sak, kanske ge ordet till någon annan, avbryta något eller samla gruppen kring temat igen, och det görs förstås vänligt och tydligt. Det är oftast inget problem – det ingår ju i samtalsledarens uppdrag! Men det kan vara klokt att vara beredd på kritik i det läget. Ta det då lugnt, lyssna på kritiken och undvik tillrättavisningar. Föreslå till exempel att ni parkerar frågan som blev avbruten och tar den vid ett senare tillfälle. Kom sedan ihåg att ta upp den igen vid något annat tillfälle. Då kan det hända att den inte alls är lika brännande.

I undantagsfall blir ett beteende så besvärligt att hantera i gruppen att det blockerar de samtal som är gruppens syfte. Om en sådan situation uppstår bör samtalsledaren be någon, exempelvis katekumenatets kaplan, som i en professionell roll, och utanför katekumenatets träffar, kan bidra till att lösa situationen. Det kan handla om att någon eller några i gruppen behöver eller söker en annan sorts samtal än det som är syftet med katekumenatet.

Sist, och inte minst: De allra flesta katekumenatgrupper fungerar alldeles utmärkt, och samtalen berikar och fördjupar och blir en källa till både glädje och vänskap.

EXEMPEL

Följande berättelser är uppdiktade, liksom personerna i dem, men baserade på erfarenheter ur katekumenatsammanhang.

Livsberättelsen

Det var den tredje katekumenatgruppen som Anders ledde. Gruppen hade träffats några gånger, och de första trevande samtalen var avklarade. Man hade enats om vilka regler som skulle gälla under samtalen och brainstormat om teman som deltagarna önskade ta upp.

»I dag har vi ju tänkt börja med livsberättelserna«, inledde Anders när han hade hälsat alla välkomna. »Tanken är att var och en av oss berättar så mycket som hon eller han vill om sig själv, sitt liv och vad som fört henne eller honom hit. Vi kommer inte att hinna allas livsberättelser i dag, så det temat kommer att följa oss några träffar framöver.«

Det blev tyst. Anders lät blicken vandra runt gruppen. Deltagarna såg eftertänksamma och lite inåtvända ut. Han tittade på det röda glashjärtat som han lagt som en symbol mitt på bordet. Han hade tänkt låta den som berättade hålla glashjärtat i handen, som en markering av vem som hade ordet. Så såg han hur Anna tittade upp. Anna var en av de mer tystlåtna och tillbakadragna sökarna i gruppen. Det var svårt att gissa sig till hur gammal hon var och vad hon kunde tänkas jobba med. Han mötte Annas blick.

»Vill du börja, Anna?« frågade han. Anna nickade till svar. Anders sköt fram det röda glashjärtat mot Anna. Utan att han behövde säga vad han hade tänkt tog Anna upp det och kupade sina händer runt det.

»Jag växte upp på landet«, började Anna stilla, »på en gård.« Hon lät blicken vila på glashjärtat som hon sakta vred i händerna. »Vi hade kor, betesmarker, åkrar och skog. Man kunde tro att det var en idyll, men det var det inte. Det var ett helvete. Min pappa var en tyrann.«

Det hade med ens blivit knäpptyst i rummet, så när som på Annas lågmälda röst. Ingen rörde sig. Det gick knappt att höra om någon andades. Anna fortsatte sin livsberättelse utan att lyfta blicken från det röda glashjärtat. Hon berättade om långvarig misshandel i hemmet, om hur familjen splittrats, om missbruk, sjukdomar och svåra ekonomiska förhållanden och om hur hon som vuxen lyckats bryta upp ur ett destruktivt parförhållande.

»Nu lever jag ensam«, sa hon och lyfte till slut blicken, »och är ganska nöjd med det. Det som har gjort att jag har valt att komma hit till katekumenatet är att jag var med i ungdomskören i kyrkan när jag var liten. Jag tyckte om det. Nu vill jag se om det finns något i kyrkan för mig som vuxen. Det var det hela.«

Anna lade tillbaka glashjärtat på bordet och sköt över det till Gunilla som satt bredvid henne. Gunilla tog mekaniskt emot det. Det var helt tyst i rummet. Anders ville säga något, men visste inte vad.

»Tack, Anna«, fick han fram till slut. Gunilla satt kvar med glashjärtat i handen och såg brydd ut. Plötsligt tog hon till orda:

»Jag har haft ett väldigt ordinärt liv«, började hon och såg sig omkring som om hon sökte något slags bekräftelse på att hon gjorde rätt som började tala. »En skyddad uppväxt skulle man kunna säga. Gått i skolan, flyttat hemifrån, pluggat några år, börjat jobba, gift mig och fått barn.«

Anders kände sig villrådig. Det här blev inte alls bra. Gunilla berättade utan inlevelse. Han undrade om någon egentligen lyssnade till hennes berättelse eller om de flesta fortfarande var upptagna med tankar på det som Anna hade berättat. Förväntade de sig att han som var gruppens samtalsledare skulle säga något förlösande som liksom lade saker och ting till rätta igen? Han önskade att han kunde få fram de rätta orden, men det var som om tankarna stod stilla.

»Vänta lite, Gunilla!« hörde han plötsligt sig själv säga.

»Jag vet inte riktigt hur jag ska säga det här så att det blir rätt«, började han trevande. I själva verket hade han ingen aning om hur han skulle fortsätta. Han kände en lätt yrsel. Så tog han ett djupt andetag och vände sig mot Anna.

»Jag blev väldigt berörd av din berättelse, Anna.« Han tyckte att rösten lät avlägsen och tillgjord, men fortsatte: »Det var omskakande att höra den. Jag tror inte att jag är ensam om att känna så. Jag tycker du var modig som berättade allt det här för oss. Tack för förtroendet som du har visat oss genom din öppenhet.«

Han mötte Annas blick och såg inget ogillande. Så vände han sig till Gunilla. Han märkte att rösten bar nu och att orden kom lättare.

»Jag tycker att du också är modig, Gunilla, som fortsatte med din livsberättelse. Och nu har jag avbrutit dig, fast vi ju kommit överens om att inte avbryta varandra.« Han såg sig snabbt omkring, alla tittade uppmärksam på honom. Han övervägde under bråkdelen av en sekund om han skulle våga skämta lite med sig själv och tog chansen. »Jag är väl inte så principfast, jag«, sa han och log. Det var en lättnad att få släppa lite på allvaret. Det gjorde det enklare att fortsätta med det han ville ha sagt avslutningsvis.

»Jag vill att vi påminner oss om att vi är här för att dela våra tankar och livserfarenheter med varandra. En del är smärtsamt att höra, och en del är svårt att berätta. Ingen behöver berätta mer än vad han eller hon vill. Men varje berättelse är lika betydelsefull.«

Han var på väg att säga att det inte finns några ordinära livsberättelser, men hejdade sig. Det låg för nära till hands att uppfatta det som kritik av hur Gunilla hade inlett sin berättelse. Han gjorde en kort paus, och avslutade med att lågmält säga: »Och var och en av oss är lika värdefull.«

Det blev tyst. Anders undrade om han hade överdrivit, om han hade tagit i för mycket. Hade han låtit pretentiös? Han såg att Gunilla fortfarande hade glashjärtat framför sig på bordet. Han sökte hennes blick.

»Vill du fortsätta?«, frågade han.

»Ja, det vill jag faktiskt«, sa Gunilla med ett försiktigt leende. »Jag hann fundera lite«, fortsatte hon och plockade upp glashjärtat och kramade det med båda händerna. »Det allra största som hänt mig är när jag fick barn.«

Gruppen lyssnade till Gunillas livsberättelse på nytt. Och det blev en annan berättelse än vad det först verkat vara.

Kommentar

Livsberättelser kan vara svåra att ta i hela gruppen. Människor kan bära på minnen av traumatiska händelser, som kan bli svåra att hantera i en katekumenatgrupp. Även om den som bär på svåra minnen orkar berätta om det, så kan det bli smärtsamt att lyssna till, och berättelsen kan bli svår att ta emot i en grupp som inte är förberedd på det. Katekumenatet är ett forum för samtal om tro och sökande och kan eller ska inte ersätta själavård eller terapi.

I berättelsen ovan hamnade gruppen i en känslomässigt laddad situation som gruppen (och samtalsledaren) var oförberedd på, och hade svårt att hantera. Lösningen i just detta fall blev att samtalsledaren satte ord på upplevelsen, och därmed bekräftade den, och påminde om ramarna för katekumenatet.

Ett annat sätt att hantera livsberättelserna kan vara att i förväg bryta ner dem i mindre delar, genom att föreslå några ämnen som deltagarna får berätta om för varandra, en person som betytt mycket, en plats som man tycker om att vara på, en bok man läst, en resa man gjort och så vidare. Om gruppen är stor kan det vara en idé att ta livsberättelsen två och två i stället för i hela gruppen, och att man i storgruppen nöjer sig med att bara berätta om något enstaka motiv till varför man är med i katekumenatet.

Frågor och frågor

Lollo tände ljuset som stod mitt på bordet. Det var markeringen som talade om att katekumenatträffen började. Temat som gruppen hade valt för den här kvällen var »Behövs kyrkan i dagens samhälle?«.

»Välkomna allesammans!« började hon. »Roligt att se er igen.« Hon lät blicken glida över den lilla gruppen. I dag hade fem personer kommit, varav två hade varit med året dessförinnan och deltog som medvandrare.

»Innan vi börjar med dagens tema«, fortsatte Lollo, »så vill jag läsa upp samtalsreglerna som vi enades om i början, som en påminnelse.«

Lollo var bekymrad över att det hade varit så svårt att hålla överenskommelsen om att var och en skulle få tala till punkt och att man inte skulle avbryta varandra, trots att det

var en så liten grupp och trots att gruppen gemensamt hade formulerat samtalsreglerna i början av katekumenatåret. Hon hade diskuterat saken med medvandrarna och de hade kommit överens om att börja med en påminnelse om vilka samtalsregler som gruppen enats om tidigare.

»Våra frågor är utgångspunkten för samtalen«, började Lollo läsa. »Vi respekterar varandras olikheter och delar tankar och funderingar om tro med varandra. Vi är inte här för att övertyga någon annan, och det som sägs i gruppen stannar i gruppen.«

»Alla ska få lika mycket plats och vi ska tänka på att inte prata för mycket eller för lite«, fortsatte hon. »Vi avbryter inte varandra.« Hon gjorde en kort paus efter den meningen för att låta den sjunka in, innan hon läste den sista meningen: »Vi håller oss till ämnet och vi passar tiden, både när vi börjar och när vi slutar.«

När hon läst klart lade hon ifrån sig pappret på bordet. Hon kände sig plötsligt lite osäker på om hon gjort rätt. Var det övernitiskt av henne att läsa upp reglerna på nytt? Hon såg sig omkring, men ingen av deltagarna såg ut att vilja säga något, så hon bestämde sig för att helt enkelt gå vidare med dagens tema.

För att få i gång samtalet föreslog hon en övning där deltagarna fick ställa sig längs en tänkt linje på golvet, där ena änden markerade »Kyrkan har spelat ut sin roll i dagens samhälle« och den andra änden markerade »Kyrkan är viktigare än någonsin i dagens samhälle«. Samtalet var snart i gång när var och en skulle förklara hur de hade tänkt när de valt sin plats längs linjen. Lollo stod vänd mot deltagarna under övningen och fördelade ordet snabbt, så fort någon blev långrandig. Det blev snabba puckar och mycket skratt.

Efter en stund föreslog Lollo att de skulle slå sig ner runt bordet igen. Hon hade tagit med sig några tidningsurklipp som handlade om kyrkan. Gruppen ägnade en stund åt att titta på rubrikerna, och samtalet gled in i ett långsammare tempo. Men det dröjde inte länge förrän deltagarna började falla varandra i talet igen. Eva ställde ideligen frågor till de andra, vilket gjorde att samtalet alltmer blev till en diskussion än till ett delande.

»Hör ni, vänner!« utbrast Lollo till slut. »Jag tror att vi behöver prata en i sänder om vi ska höra vad var och en har att säga!«

Alla tystnade och fem par förvånade ögon riktades mot Lollo, som insåg att hon höjt rösten mer än hon hade tänkt.

»Oj, ursäkta!« sa hon. »Jag menade inte att ta i så. Men vi behöver hjälpas åt att inte avbryta varandra. Nu sätter jag det här ljuset framför den som har ordet, och så får ordet – och ljuset – gå ett varv runt bordet innan vi avslutar kvällens träff.«

Lollo tog ljuset som stod mitt på bordet och satte det framför Eva, som var den som varit ivrigast att avbryta med frågor, så att hon skulle få säga sitt först.

Det fungerade någorlunda bra. Alla fick sagt något om kvällens tema. Eva var på väg att avbryta med frågor vid ett par tillfällen, men Lollo höjde varje gång handen och mimade: »Vänta lite«.

Lollo var trött när kvällens träff var avslutad. Hon kände sig inte nöjd med sin insats. Hon tyckte att hon hade fått vara alldeles för mycket av en vakthund, och det var en roll som hon avskydde. Lollo tänkte att hon behövde prata med Eva, eftersom det ofta var Eva som började avbryta de andra med frågor, men det blev i stället Eva som förde saken på tal.

»Du, Lollo«, sade hon när de andra hade gått. »Jag blir inte riktigt klok på hur det är tänkt att man ska bete sig i den här gruppen. Jag tycker verkligen om att komma hit och jag tycker att samtalen är jätteintressanta, men så fort det hettar till lite så verkar du tycka att vi avbryter varandra. Jag tycker faktiskt inte att jag avbryter – jag ställer ju frågor! Och det är ju första punkten bland våra regler. Att våra frågor ska vara utgångspunkten för samtalet!«

Eva lät upprörd. Lollo stod alldeles handfallen och visste först inte vad hon skulle svara.

»Åh«, sa hon häpet, »vi har nog missförstått varandra.« Lollo funderade hur hon skulle formulera sig. Hon hade på tungan att säga att Eva visst avbröt med alla sina frågor, men i stället sa hon: »Det som jag menar med våra frågor är frågorna som vi har med oss när vi börjar katekumenatet. De som vi brainstormade om alldeles i början, de teman som vi ska prata om under året. Det är de som ska vara utgångspunkten för samtalen, inte frågorna som dyker upp medan vi pratar med varandra.«

Nu var det Evas tur att bli häpen. »Så man får alltså inte ställa frågor efter brainstormingen?« utbrast hon.

»Får och får«, svarade Lollo. »Jag vill inte tänka i termer av vad man får och inte får göra. Men det behöver vara ett givande och tagande. Folk måste få hinna prata till punkt innan de ska svara på frågor. Men det är ju klart att man måste få fråga ibland också.«

Eva såg fundersam ut. Hon såg på Lollo som säkert var 25 år yngre än hon. Just då tyckte hon att Lollo påminde om hennes egen dotter de gånger hon hade rutit alldeles för mycket för någon liten småsak.

»Sorry«, sa Eva, »nu är det min tur att säga att jag inte menade att ta i så. Men du ska veta att jag har jobbat många år som landstingspolitiker. Är det något som man tränar på då så är det att ställa frågor. Men jag ska tänka på vad du har sagt och försöka bli bättre på att vänta på min tur«, avslutade hon med ett leende.

Kommentar

Ett vanligt bekymmer för samtalsledaren i katekumenatgrupper brukar vara hur man ska lyckas fördela ordet rättvist. I ovanstående berättelse var det ovanligt besvärligt, och samtalsledaren fick använda sig av flera olika tekniker. Hon påminde deltagarna om vilka ramar som de hade kommit överens om, hon använde en övning där hon var mer styrande i samtalet och tydligt fördelade ordet, hon sa ifrån i gruppen, hon använde sig av en symbol (ljuset) för att markera vem som hade ordet och hon tog också upp saken enskilt med en av deltagarna, även om det just här skedde på initiativ av deltagaren själv, vilket gjorde det möjligt att reda ut något som delvis var ett missförstånd.

När någon inte vill prata

»Pass.« Olof tog emot den lilla runda stenen och skickade den snabbt vidare till nästa person.

Jonas, som var nyanställd diakon i församlingen och gruppens samtalsledare, suckade inombords och undrade hur länge gruppen skulle stå ut med att Olof nästan aldrig sa något. Han fick lust att resa sig upp och ropa »Bu!«, eller något ännu mer opassande, för att skaka liv i Olof. Naturligtvis gjorde han inget sådant utan riktade i stället sin uppmärksamhet mot Stefan, en av medvandrarerna, som snällt tagit emot stenen och nu berättade att han

hade tyckt så mycket om kallelsegudstjänsten, som gruppen firat tillsammans föregående söndag, och att det hade varit fint att få säga ja tillsammans med gruppen.

Den lilla stenen vandrade ur hand i hand i gruppen och samtalet fortsatte. Temat för kvällens samtal var gudstjänsten. Jonas hade bett Anja, katekumenatets kaplan, att vara med på träffen och samtala om alla de frågor som han hade på känn skulle dyka upp, men också för att vara med i reflektionen efter kallelsegudstjänsten som hon hade lett.

När stenen kom tillbaka till Jonas, och rundan med reflektioner över kallelsegudstjänsten var klar, lämnade han med en viss lättnad över ordet till Anja. Jonas hade börjat känna det alltmer som ett misslyckande, både i rollen som diakon och i rollen som samtalsledare, att han inte fick med Olof i samtalen.

Samtalet kom snabbt i gång. Precis som Jonas hade anat var det många sakfrågor som deltagarna ville ha svar på. Men det kom också upp många funderingar och tankegångar om saker som var och en hade upplevt. Nu behövdes ingen runda, deltagarna fördelade lätt ordet mellan sig, och alla utom Olof kom till tals. Jonas försökte återigen bjuda in Olof i samtalet med frågor men fick inte mer än enstaka ord till svar.

När kvällen var avslutad och deltagarna hade gett sig av hemåt passade Jonas på att fråga Anja om hon kunde stanna kvar en liten stund – han ville gärna byta några ord med henne. Även Stefan hade dröjt sig kvar, och Jonas nickade åt honom att delta i samtalet han också.

»Jo«, började Jonas, »jag är lite bekymrad för Olof. Jag vet att det har gått lång tid på katekumenatåret och att jag borde ha tagit upp det här för länge sedan, men faktum är att jag inte är så säker på att han har hamnat i rätt grupp. Ni märker väl att han nästan inte alls deltar i samtalet? Kanske du, Anja, skulle prata med honom?«

Anja var tyst en stund.

»Hmm, jag vet inte riktigt ...«, började hon tveksamt och tittade omväxlande på Jonas och Stefan. Plötsligt sa Stefan på sitt vanliga, vänliga vis:

»Vet ni vad? Jag tror faktiskt att det här är precis rätt grupp för honom. Jag tycker visst att han deltar, även om han inte säger så mycket. Han lyssnar och följer med. Och just den här gruppen verkar klara alldeles utmärkt att en av dem inte säger så mycket, eller nästan inget

alls.« Stefan log brett och fortsatte med eftertryck: »Vår uppgift är ju inte att ändra på folk, bara ge så bra förutsättningar vi kan för samtalen. Och det tycker jag att vi gör, eller hur?«

Anja nickade, men Jonas såg så misstrogen ut att Stefan inte kunde sluta le.

»Du är bra, diakonen!« sa han och gav Jonas en vänskaplig klapp på axeln. »Allt måste inte bli perfekt!«

Kommentar

Det kan vara en utmaning för samtalsledaren att locka den tystlåtna att delta i samtalet. Att använda sig av olika övningar och ha delar av samtalet i mindre grupper brukar vara till hjälp. Tänk på att man också kan pröva övningar som använder andra uttrycksformer än det talade ordet som bilder, färger och symboler. Men som exemplet visar – allt behöver inte bli som man tänkt. Det kan bli gott nog ändå.

Lena Lundberg arbetar som barn- och ungdomspsykiater och har medverkat i katekumenatsammanhang i många år, som sökare, medvandrare, samtalsledare och de senaste åren även som workshopledare vid katekumenatets ledarutbildning på Stjärnholm.

Hans Ragnarsson

[KATEKUMEN]

Med erfarenheter från uppväxten som fick honom att lämna pingströrelsen höll Hans Ragnarsson den kristna tron på arm-längds avstånd. Men han kom att besöka såväl Taizé i Frankrike som Berget i Rättvik på en resa som ledde till konfirmation. Sista etappen dit bestod av att vara katekumen.

Under en längre volontärs- och retreattid på Berget hade han bestämt sig för att bli konfirmerad, mitt i livet. I stadsdelskyrkan Vidingsjös höstprogram hemma i Linköping såg han att de inbjöd till en katekumenatgrupp.	veckan med konfirmation vid pingst. Det var han och prästen och ytterligare en församlingsanställd – Hans medvandrare. Vilket gav en lärdom:
– Någonstans längs vägen hade jag hört talas om katekumenatet.	– Medvandrare ska inte vara anställda i kyrkan, utan vara med på samma villkor som katekumenerna.
Prästen han ringde bekräftade, men sa att de inte hade någon anmäld.	Nu, dryga tio år senare, konstaterar Hans att han väl egentligen inte fick någon ny kunskap som katekumen. Även om
– Jo då, nu har du mig, svarade Hans. På senhösten kom de igång, en träff i	uppväxten i den småländska pingstförsamlingen inte gjorde honom troende, men väl

»Jag väntar
på att bli
medvandrare.«

döpt, gav den gedigna kunskaper i Bibeln och den kristna tron.	– Jag väntar på att bli medvandrare. Då får man göra det här en gång till, det längtar jag efter.
– Det jag fick som katekumen var en bekräftelse på grundidén med det kristna budskapet. En tro utan prestation. Jag är glad att jag gjorde detta, med avslutning på pingstdagen då jag fick gå fram i kyrkan och svara på samma frågor som konfirmander. Och få förbön med handpåläggning.	Kyrkvärd blev han, men en omorganisering fick Hans att flytta engagemanget till EFS missionsförening och Ansgarskyrkan, där han är kyrkvärd och ingår i samarbetsrådet. Någon katekumenatgrupp har ännu inte bildats, men när det sker är Hans Ragnarsson redo att vandra med.
Det var den enda gudstjänst som ingick i hans katekumenat. Men Hans har planen klar för hur han ska få hela paketet.	✱

9. EN LYSSNANDE KYRKA

KATEKUMENAT SOM ETT FÖRSAMLINGSPERSPEKTIV

Göran Rehnström

EN NY FÖRSAMLINGSPROCESS

De hade bestämt sig för att inbjuda till katekumenat i församlingen.

Beslutet hade föregåtts av en längre tids samtal och var väl förankrat. Några medarbetare, både ideella och anställda, hade deltagit i en inspirerande kurs. Motivet var knappast att öka antalet församlingsaktiviteter. Utbud fanns det redan nog av, och det behövde snarare rensas i menyn i stället för att dryga ut den ytterligare.

Anledningen var helt enkelt att det dykt upp vuxna som frågat efter vägen in i kyrkan. Kanske hade de stått där en längre tid, på kyrkans tröskel, utan att man lagt märke till dem. Men nu hade rösterna från tröskeln blivit hörda; några hade vågat sig in i gudstjänster och träffar. Kloka och ärliga kamrater som på ett öppet och okyrkligt sätt börjat ställa frågor som medarbetarna inte hört förut, eller i varje fall inte varit lyhörda för. Undringar om tro hade formulerats på ett angeläget sätt vid samtal inför kyrkliga handlingar. Det gick liksom inte att komma förbi den nya tonen.

En av prästerna i församlingen berättade: Förr hände det vid dop- och vigelsamtal att människor talade om att de inte var döpta eller konfirmerade. »Det gör inget«, brukade jag svara. Jag gjorde det i tron att detta inte skulle bli ett hinder. Att deras ärlighet var just bara ärlighet. Att kyrkans famn var inkluderande ändå ...

Sedan vi börjat förbereda katekumenat kom jag att tänka på ett annat vis. När påpekan- det om att man inte var döpt eller konfirmerad dök upp tyckte jag mig höra en stillsam fråga i stället för ett ärligt påstående. Så jag mötte den trevande undran som jag tyckte mig höra med en lika trevande motfråga: »Vill du bli döpt/konfirmerad?« Och jag fick inte sällan ett jakande svar.

Församlingen hade, äntligen, någonting att erbjuda: en dörr att öppna, en väg att gå. Plötsligt kunde jag höra en längtan. Tänk så många längtor jag passerat utan att märka dem. Och så spännande det är att få upp ögon och öron för frågorna.

Ansvariga i församlingen satt och formulerade församlingsinstruktion och inbjudan till kyrkan.

»Hur talar vi om varandra?« undrade någon, mitt i skrivandet.

Frågan om vilka som är »vi« och »dom« blev allt viktigare. En fråga som skavde. Är »sökare« ett bra ord, om man nu ska etikettera varandra? »Har vi upphört att vara sökare?« sa en medarbetare vid ett församlingsmöte.

I församlingen började det talas om kamrater på kyrkans tröskel. Sökare är vi ju alla. För medarbetarna i församlingen hade insett något viktigt: det var inte enbart en pedagogisk eller informativ metod som efterfrågades i de nya mötena, det var *hela* kyrkan som efterfrågades av kamraterna på kyrkans tröskel: liv och tro, gudstjänst och undervisning och hur de hörde ihop med det egna livet. Församlingen hade hört behovet att få bidra med sin kunskap och sina erfarenheter.

Katekumenatet som förhållningssätt svarade mot de behov som dykt upp. Ett sådant vägval måste man dela i kyrkans gemenskap, med förtroendevalda, kyrkvårdar, i personalgruppen och med frivilliga medarbetare, inte delegera till en enskild kyrkoarbetare. När församlingen tar ett sådant steg kan det bli hotfullt att ifrågasätta de egna och invanda

rollerna. Det blir svårare och svårare att okritiskt acceptera tankemönstren att »vi i kyrkan« (som det ibland slarvigt uttrycks) ska »nå ut« till »dom som är nya eller utanför«.

Katekumenatet bryter upp mönstret av producent och konsument. Den kamrat som står på tröskeln har inte gjort en beställning av en tjänsteperson utan frågar efter en väg som man vuxet och moget själv är beredd att gå. Samtidigt är det oerhört befriande att inse att kyrkans berättigande inte står och faller med våra olika församlingars programutbud, arbetsroller och gudstjänsttider.

Själva insikten, att det redan står vänner och väntar på att kyrkan ska öppnas på ett nytt och okonstlat sätt för med sig ett nytt församlingsperspektiv, en annorlunda omvärlds- och invärldsanalys: Vilka resurser har vi redan som avslöjas av att vi börjar lyssna på frågor och längtan? Vem är bärare av förmågan att möta de gåvor som kamraterna på tröskeln bär med sig?

ETT SKIFTE AV PERSPEKTIV

När katekumenatet blir en del av församlingens sätt att tänka och vara är det alltså inte något som läggs till allt det andra, inte en ny metod. Snarare blir det en attitydförändring, en hjälp att bli en öppen folkkyrka, något även vi erfarna kyrkrävar längtat efter.

Själva tankemönstren blir omskakade. Och medarbetare och förtroendevalda inser: Det blir inte lätt att skriva församlingsinstruktion om en levande församling mer beror på en grundattityd och en organisk växt än av aktiviteter. Då står vi bara i början av en växt ... Hur ska vi göra nu?

Samtidigt inträder en befriande, evangelisk hållning. Kyrkan är Guds verk. Evangeliet är gåvan som kamraterna på kyrkans tröskel och erfarna kyrkråttor tillsammans längtar efter. Och vi har alla erfarenhet av Gud på olika sätt. Det börjar med en Emmausvandring, när vi slår följe med varandra och lyssnar på varandras livsberättelse (Luk 24:13–35). När vi delar bygger vi församling, en folkkyrka på riktigt.

Församlingen har en tydligt definierad uppgift och ett tydligt syfte:

Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. (Kyrkoordningen, andra avdelningens inledningstext, om församlingen.)

FÖRSAMLINGSSYN - FÖRSAMLINGSPERSPEKTIV

Katekumenatet medför inte en egen eller ny församlingssyn. Snarare kan katekumenatet förstärka den grundläggande uppgiften och förtydliga församlingens syfte enligt kyrkoordningen. Katekumenatet hjälper oss att få syn på församlingen på ett nytt sätt. Uppgiften, det vi ska göra, har nog slagit rot i alla församlingar. Syftet däremot, det all vår verksamhet ska leda till, har inte lyfts fram lika tydligt: ett inkluderande församlingsperspektiv som räknar med människor före aktiviteter (ofta utförda av anställda), ett perspektiv där människor som redan finns blir synliga, en gemenskap som skapas genom en tro som växer inifrån.

Den här texten om synen på församling börjar i det svåra ordet katekumenat, ordet som ungefär betyder »vägledning in i den kristna tron«. Församlingen som en lärande miljö och organisation, en miljö för tro, en gemenskap som tar emot längtan efter fördjupning. Det sker när församlingens sätt att vara och leva låter sig formas av stegen på katekumenatets väg.

Om du kan tänka i symboler, tänk på församlingsberättelsen och församlingsinstruktionen som en pil som riktar sig in mot kyrkans port. Församling börjar som en väg in i, inte som en väg ut till de andra. Ett omvänt missionstänkande, alltså.

HÄR ÄR KYRKANS SKATTER

En del av en gammal helgonlegend har varit en hjälp för mig att förstå detta. Berättelsen handlar om S:t Lars, som han kallas i Sverige. Laurentius var hans namn i Rom. Där levde han på tvåhundralet och verkade som ärkediakon (en blandning av domprost, stiftsdirektor/kanslichef och diakon som fått biskopens ansvar för kyrkans ekonomi). Under Laurentius tid får kejsaren i Rom insikt om de stora summor pengar som de kristna samlar

in för olika sociala projekt. Och kejsaren vill få del av de kyrkans skatter, som han anar finns. Vi känner igen företeelsen, men Laurentius agerar framsynt och annorlunda. Han delar ut alla insamlade medel till dem som behövde hjälp. Sedan tar han folket med sig till kejsaren. Och här står han nu, omgiven av Roms fattiga och sjuka, på kejsarens trappa. Modigt slår han ut med armen mot skaran av utslagna kamrater och säger: »Här är kyrkans eviga skatter, som aldrig kommer att ta slut.«

För denna klarsyn, att inte se människor som problem utan som skatter, ja, att över huvud taget se människor, fick Laurentius lida martyrdöden. Det är en annan historia, men för oss är hans attityd avgörande: Varje människa är en gåva till församlingen, en del av kyrkans skatter, inte ett problem som ska lösas. Och människorna står redan på kyrkans trappa med förväntningar, som en gåva. Ser vi det?

Legenden om S:t Lars har tvingat mig att tänka nytt om de samlingar, gudstjänster och mötesplatser vi redan har i den traditionella verksamheten i församlingen, träffpunkter många människor söker sig till. Dessa mötesplatser ser jag numera allt oftare som trösklar där olika kamrater står med en stor längtan. Atmosfären kring dem andas en förväntan på vad kyrkan kan tillföra i livet. Och det har ibland gått åt mycket tid innan mitt gamla kyrk-öra tränat upp lyhördheten för det som redan sägs, frågas efter eller erbjuds.

Min och många kyrkoarbeters önskan att hitta nya former kan ta energi från förmågan att uppfatta det som redan finns. Och det kan ta mycket spanartid att hitta nya stigar för redan befintliga kontakter. Vilka står på tröskeln och hur går vi vidare, tillsammans?

VEM ÄR SÖKARE?

För mig har det varit omskakande att inse att medan jag jagat i stora cirklar för att nå ut och nå fram med kyrkans budskap och verksamheter får jag upptäcka hur många människor som redan står och tittar in genom kyrkans port. Människor som inte frågar som jag förväntat mig och inte läser de vackra inbjudningar och det fina informationsmaterial som jag lagt ner så stor möda på att producera. »Kom och se vad vi erbjuder«, vill jag ropa. Visst är information värdefull och kan hjälpa den som sökande står på tröskeln. Men det avgö-

rande är om församlingens medarbetare blir sökare som upptäcker dem som väntar på att bli sedda på sin väg. »Vad går ni och talar om?« Frågan från den anonyme medvandrararen i Emmausberättelsen är starten på ett nytt sätt att vara välkomnande.

INBJUDAN OCH ETT VÄLKOMNANDE

Våra församlingar har lagt ner stor kraft i att nå ut, att bjuda in. Det är en attityd vi kan vara stolta och glada över. Katekumenatet kan underlätta för oss att ta steget från att inbjuda till att välkomna.

När ett inbjudningskort skickas ut – det kan vara en brevhälsning eller en annons eller en information i något media – är det en god och viktig aktivitet. Varje större pastorat med självaktning anställer strateger och kommunikatörer för detta. Tack och lov. Inte en dag för tidigt. Producerandet av inbjudningar är bara första delen av vårt uppdrag. Nästa steg är att gå fram till porten, öppna den och ställa sig bredvid dem som redan står där.

Församlingsgemenskapens uppgift är att ta emot den som letar sig mot kyrkans port och konkretisera välkomnandet, träna upp lyhördheten för dem som redan hittat fram till kyrkporten. Tillsammans tittar vi in i kyrkans skattkammare och slår följe med varandra, ser kyrkans rikedomar tillsammans som kamrater på upptäcktsfärd. I katekumenatet kallas det medvandrarship.

När en kamrat tar de första stegen in i kyrkan i medvandrararens sällskap blir saker synliga och ifrågasatta från ett helt nytt perspektiv. Kyrkan blir inte som förut. Ett nytt språk för tro börjar formuleras, både för den som är hemtam i kyrkan och för den som ser kyrkans möjligheter för första gången. De miljöer som ger plats för de samtalen kommer på ett radikalt sätt att förändra kyrkans språk och tankemönster. Det hörs på tonläget i de församlingar som välkomnat katekumeners erfarenheter och frågor.

Den som står på tröskeln bär något med sig in i kyrkans gemenskap som förnyar på ett sätt som inga konferenser i världen kan åstadkomma. Samtalen då katekumenernas längtan får en plats i kyrkans tro och påverkar församlingens sätt att vara kallar vi fördjupning.

EN FÖRDJUPANDE FÖRVANDLING

För nu tar vi steg tillsammans. Lite trevande. Ord och händelser kan betyda så olika saker. Ingenting blir längre självklart när jag får syn på min egen kyrka och församling från tröskelns perspektiv.

Vad har vi att bjuda på? Vad är vi stolta över? Vad i vår tro har varit avgörande och en hjälp i livet? Hur hör liv och tro ihop?

När vi delar frågor och tankar kommer det att handla om liv och vardag. Om den egna historien och livsrytmen. Om människor som gjort avtryck i våra liv. Nästan ingenting om en teoretisk kristendom. Bibelberättelserna får en ny betydelse när de möter våra livsberättelser. Nya insikter utmanar oss som delar.

Bara så kan människor »komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas« (Ur Kyrkoordningen, andra avdelningen).

MIN HISTORIA, DIN HISTORIA OCH FÖRSAMLINGENS HISTORIA

När vi delar livsberättelser kommer vi närmare oss själva och varandra. Det som hänt oss får ny innebörd, blir en personlig kyrkohistoria.

Den församling där delandet av livsberättelser blir viktigt upptäcker också värdet av att dokumentera den egna församlingens historia i närtid. Vilka personer har varit betydelsefulla för att vår församling ser ut som den gör? Äldre församlingsbors erfarenheter, som annars skulle försvinna i glömska, kan lyftas fram för att stärka församlingens identitet, få oss att förstå vad vi står i för sammanhang och stimulera förståelsen av olika företeelser i församlinglivet.

Den entusiasm som pionjärer för sjuttio år sedan visade prov på då man bildade en kyrklig ungdomsförening eller rysningen då en äldre kyrkfarbror vågar berätta om sin väg in i kyrkan blir minst lika stora som glädjen över att hitta och polera upp glömda kyrkskatter på kyrkans vind. Vi står i ett sammanhang och växer av att dela en gemensam historia.

VUXENKONSEKVENSPANALYS

När vi talar med varandra blir språket viktigt. Hur vi talar om varandra och om tro och kyrka förändras.

En del kamrater benämner sig »vuxentroende«. De menar, utifrån sin egen erfarenhet, att det är annorlunda att ha hittat sin tro som vuxen. Tron blir som en ny upptäckt i vuxen ålder, och katekumenatets möten utmanar till att uttrycka sig med respekt för varje människas livsväg. Generella eller färdiga formuleringar blir hopplöst ointressanta och kan stå i vägen för ett fortsatt genuint växande i tro. Varje ärlig och uppriktig sökare har en särskild känslighet för och är beroende av det äkta tonläget.

När Jesus säger: »Den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in« vänder han sig till vuxna. Inte för att vi ska bli barnsliga utan för att vi ska våga möta alla våra årsringar och som vuxna våga barnets tillit. Det är bara den vuxne som kan göra den resan, och det behövs mod och livserfarenhet för att göra den. Till barn ställer Jesus inga sådana uppmaningar. Dem tar han i stället upp i famnen.

En församlingsgemenskap som är tillåtande och uppmuntrande till en medveten vuxentro är en förutsättning. Det kräver en ny reflektion över former för församlingsverksamhet och gudstjänst

När Svenska kyrkan medvetet gör en barnkonsekvensanalys inför varje beslut och verkligen vill inkludera barn och unga i kyrkans liv för det också med sig något gott och värdefullt för en vuxen tro. Förmågan att sätta sig in i och lyssna ur ett annat perspektiv än sitt eget utmanar församlingarna att också göra en »vuxenkonsekvensanalys« av sitt församlingsliv.

Frågorna som då kan bli viktiga är: För vems skull gör vi olika församlingsaktiviteter? Tar vi tillvara vuxnas erfarenheter? Får allas berättelse komma till tals? Är kritiska frågor tillåtna? Måste man tro och uttrycka sig på ett visst sätt för att bli lyssnad på? Hur ser maktstrukturerna ut? Är det tillåtet att tvivla och säga det högt i den här församlingen?

Att acceptera en vuxen tro och förutsätta att man kan hitta en tro och bli döpt i vuxen ålder förändrar delvis mönstren i det traditionella församlingsarbetet.

Det märks i en församling om tro och ärligt sökande tas på allvar. Katekumener kan ibland vid kyrkkaffet bli förvånade över att det inte är självklart att alla vill samtala om vad gudstjänsten och predikan väckte för tankar. Men nu är katekumenerna gåvor till församlingen. Samtalsklimat kan förändras och ärliga frågor kan väcka en slumrande längtan även i de miljöer där blygheten inför att tala om tro är total.

De rörelser som lyssnar till vuxnas sökande efter en autentisk tro och som ibland kallas andliga kusiner, till exempel pilgrimsrörelsen, andlig vägledning och katekumenatet, utmärks oftast av ett icke-auktoritärt och lågprofilerat ledarskap, ofta med stort lekmanansvar.

Likafullt behöver det finnas personer bland församlingens anställda som besitter lyhördhet för vuxentro och sökande. Utbildning och fortbildning för kyrkoarbetare i förmågan att tala tro med vuxna som står på kyrkans tröskel och i dopförberedelse för vuxna har alltid en stor betydelse.

I goda möten växer ett sådant respektfullt tilltal fram som tar vuxentroendes kamp på allvar. Ett språk som bemöter den vuxne sökaren. För många av oss kyrkoarbetare har det inneburit en övning i att bli bekanta med sökarprocessens särskilda villkor.

KATEKUMENATET PÅVERKAR FÖRKUNNELSEN OCH PREDIKOARBETET

Där katekumenatet finns i en församling påverkas predikan. Plötsligt finns i den gudstjänstfirande församlingen människor som lyssnar på ett nytt sätt. Ord som sägs blir viktiga, blir på liv och död. Förväntan på predikans innehåll och mening höjs på ett påtagligt sätt. Predikanten får frågor efter gudstjänsten, och oklarheter lämnas inte med en axelryckning.

För den som stiger in i kyrkans skattkammare, kanske för första gången, ökar angelägenhetsgraden att hitta skatterna. Man har inte råd med mindre.

Delandet i grupp påverkar förberedelsen av predikan. Från de församlingar som praktiserar olika former av gudstjänstgrupper finns ett enstämmigt vittnesbörd: det är samtalen kring den kommande söndagens text som blivit mest värdefulla och stimulerande. Delaktigheten ökar predikans värde påtagligt.

Några församlingar har utarbetat en modell där församlingsmedarbetare, främst präster, ger respons på predikantens predikomanus under veckan innan predikan ska hållas. Det öppna delandet och det förtroendefulla samtalet visar respekt för den församling som ska lyssna och ökar lyhördheten för en vuxen, sökande tro.

DOPET

I en församling där katekumenatet praktiseras kommer dopet med nödvändighet att aktualiseras, dels genom de liturgier som firas i församlingens mitt, dels genom att församlingen får vara med om vuxnas dop.

När vuxnas och konfirmanders dop regelbundet knyts till påskfirandet får påskens budskap nya dimensioner, som en nyupptäckt av den urkristna tolkningen av hur uppståndelsen är förbunden med våra vardagsliv. När det sker fördjupas upplevelsen av påsk och dop, också av barns dop.

VARJE MÄNNISKAS GÅVA

Varje människa är en gåva till församlingen. Den som står på tröskeln bär också med sig resurser som man vill ställa i det godas tjänst, som en gåva. Under katekumenatets vandring kommer den gåvan ofta att bli tydligare eller synligare för katekumenen själv. Inte så sällan kommer det församlingen till del på ett påtagligt sätt. Det ideella engagemang som är en allt viktigare del av församlingens liv förstärks genom katekumenatet.

Former för ett bekräftande och ett sändande av församlingens ideella kan hämta sin inspiration ur mötet med de människor, som upptäckt sin gåva och förstått att de är kyrkans skatter.

Göran Rehnström, församlingsherde i Linköpings S:t Lars församling. Har sedan 1999 lärt sig av och arbetat med katekumenatgrupper i församling, lett kurser och ingått i ledarteamet i de årliga riksutbildningar som katekumenatrörelsen anordnar. Har suttit med i styrelsen för Föreningen för katekumenatet och skrivit introduktionsmaterialet »Ett år med katekumenatet«.

10. RÖTTER

KATEKUMENATETS HISTORIK

Lise-Lotte Wallin

Hej!

Mitt namn är Hanna. Jag vill berätta för dig varför jag står här i helvita kläder. Jag vill berätta något speciellt för dig. För några år sedan blev jag nyfiken på en grupp människor, de var trevliga, lyssnade och verkade bry sig om andra, även mig. Lite då och då närmade jag mig dem, men vilka var de? Var de någon slags hemlig sekt? Jag lade märke till att de ibland ritade en båge i sanden och den andre svarade med att rita en båge åt andra hållet. Senare har jag lärt mig att dessa bågar tillsammans liknar en fisk, Ichtyos, och i den bilden läser vi in en hel trosbekännelse: Jesus, Kristus, Guds son, Frälsare.

Ja, du förstår, jag hade träffat på kristna. Vi fick kontakt och jag blev katekumen. Nu har jag fått undervisning i ett års tid och förra veckan, på påskaftonen, döptes jag. Jag steg ner i vattnet i mina gamla kläder och steg upp och fick en ny vit klädnad som jag burit hela denna vecka som ett tecken på att jag är pånyttfödd. Förut hette

jag Diana, efter jaktens gudinna. Det kändes inte bra när jag började fundera på att leva som kristen. Så frågade prästen mig om jag ville ta ett nytt namn när jag döptes. Genast tänkte jag på Hanna, Samuels mamma, som bad så intensivt – henne vill jag ha som förebild! Så mitt nya namn blev Hanna. Nu börjar mitt nya liv, som en syster i en kristen gemenskap här i Rom.

(Ett tänkbart vittnesbörd från en katekumen i den tidiga kyrkan i Rom.)

Katekumenatet var den tidiga kyrkans dopundervisning. I dag sker dopundervisningen vanligtvis efter dopet, i hemmen och i församlingens barnverksamhet. Till skillnad från vad som är vanligt i dag var dopkandidaten i fornkyrkan en vuxen, med ett levt liv, kunskaper, erfarenheter – goda såväl som dåliga – och frågor som sökte svar. Svaret blev undervisning i ett katekumenat under ett års tid före dopet. Under detta år leddes katekumenen gradvis in i tron, och det fanns olika steg och riter på vägen. Katekumenerna hade faddrar som fick gå i god för den andliga utvecklingen.

I dag är vi tillbaka i en situation som liknar fornkyrkans, ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle, där många möter tron och kyrkan på allvar först i vuxen ålder. Det för med sig att detta gamla sätt att möta sökaren känns aktuellt.

I dopbefallningen ger Jesus kyrkan uppdraget att göra lärjungar, att döpa och lära, eller lära och döpa. I Apostlagärningarna ser vi att människor döps direkt när de förstått att Jesus var Messias. När de kristna kommer till nya platser längre bort från Israel och den judiska kontexten föds behov av grundläggande undervisning.

Under de första århundradena växer en modell fram för vägen in i kyrkan. Den beskrivs i *Didaché* (från 100-talet, skriven i Syrien) och i *Herden* (skriven i Rom runt år 140). Kyrkofadern Tertullianus (levde i Nordafrika på 200-talet) skriver om katekumenatet som ett sätt att förbereda människor för sitt dop och initiera dem i kyrkan.

Utmärkande för denna första tid var en stor flexibilitet. Kyrkan höll på att forma sig och det skedde på olika sätt runt omkring Medelhavet. Vi kan se en första period av sökande,

där sökaren mötte evangeliets glada budskap. En tro växte och fördjupades. Ett viljebeslut om att följa vägen och förändra sin livsföring var fortsättningen. Detta markerades med ett upptagande i katekumenatet genom att katekumenerna tecknades med korstecknet vid en församlingsgudstjänst. Med sig på vandringen fick katekumenen en fadder som skulle berätta och garantera att katekumenen följde trons väg och att omvändelsen var äkta.

Beroende på omständigheterna kunde katekumenattiden sträcka sig över två, tre år. Lång tid behövdes då de kristna ofta var förföljda, och sökaren behövde tid att fatta beslutet i vetskap om att det kunde kosta honom eller henne livet. Det var även av vikt att förstå om sökaren var spion.

Andra utmärkande drag var lekfolkets roll, inte bara som faddrar. De tycks ha tagit ansvar för att katekumenerna formades efter Kristi lära, detta gjordes enskilt såväl som i församlingen. Katekumenens initiation skedde stegvis under hela katekumenattiden och firades i hela församlingen.

Kyrkan kallade sina katekumener genom biskoparna. Kallelsen förlades till fastan som en andlig förberedelse för dopet, som skedde vid påsk, eftersom vi genom dopet får del av Kristi död och uppståndelse. Dopet och att få fira eukaristin var höjdpunkterna i katekumenatet. Påskfesten varade i sju dagar, och de nydöpta bar sina vita dopdräkter hela veckan. När de deltog i gudstjänsten andra söndagen efter påsk lämnade de tillbaka sina dopdräkter. Därför kallas denna söndag *Dominica in albis deponendis*, de avlagda vita dräkternas söndag.

När kristendomen år 313 blev godkänd i romarriket och senare blev statsreligion började katekumenatet förändras. Nu skulle alla tillhöra kyrkan, och för att få sina medborgerliga rättigheter och göra militärtjänst behövde man vara döpt. Kyrkan kunde inte längre hålla kvar en så tidskrävande initiation som katekumenatet.

Undervisningen blev därmed lidande. Vid konciliet i Nicaea 325 fastslogs: »Det är viktigt att så inte sker i fortsättningen, ty det är nödvändigt att katekumenen ges tillräckligt lång tid före dopet« (Citerat ur *Att växa till tro. Presentation av vuxenkatekumenatet som väg in i kyrkan* av Karl-Gunnar Ellverson).

Under 300- och 400-talen skedde en nedmontering av den inre beredelsen och växten som varit av stor betydelse tidigare. Samtidigt förnyades och utvecklades de liturgiska momenten. Nedmonteringen ledde till att katekumenatet under 400-talet blev en formalitet. Under 500- och 600-talen minskade dess betydelse och barndopet blev dominerande. Vi kan se ett katekumenat i den förberedelse som föräldrarna inför barnets dop fick.

För reformatörerna var barndopet en självklarhet. Luther ansåg att det fanns behov av dopundervisning efter dopet och skrev katekeser som hjälpmedel, Luthers lilla och stora katekes.

Katekumenatet som dopförberedelse behövdes när missionsengagemanget tog ny fart på 1500-talet och framåt. Det krävdes tid och undervisning för att gå över till en ny tro och inlemmas i kyrkan.

I Västerlandet befinner vi oss i dag i ett efterkristet sammanhang, som allt tydligare vuxit fram efter första världskriget. De stora folkkyrkorna i Europa har gått från att ha varit statskyrkor till att inte längre har någon institutionell koppling till staten. Vi kan se att Sverige i dag är i ett mångreligiöst samhälle. Konsekvenser av detta är att antalet som döps och konfirmeras minskar. Samtidigt finns det ett sökande efter andlighet och svar på frågor om livet. De senaste tio åren kan vi också se en ökning av antalet som döps som vuxna i Svenska kyrkan.

I modern tid började katekumenatet utvecklas i katolska kyrkan i mitten av 1900-talet, främst i Frankrike. På 50-talet gjordes ett försök till ett vuxenkatekumenat i Lyon. Bland dem som var ansvariga för dopförberedelserna fanns ett behov av att tänka nytt. Många av dem som kom hade små förkunskaper, och ledarna drevs av en övertygelse om att vuxna behövde förberedas på ett annat sätt än i den traditionella undervisningen. I Lyon sökte man ett helhetstänkande mellan lära och liv, att den som undervisades fick möta och engagera sig i församlingens liv och delta i liturgierna. 1953 godkändes detta initiativ av Lyons stift, och man utvecklade en liturgi som lämpade sig för de olika skeendena i katekumenatet.

Vid andra Vatikankonciliet (1962–65) antogs ett vuxenkatekumenat med sju olika etapper som den väg genom vilken vuxna ska initieras i kyrkan.

Ute i Europa växte en katekumenatrörelse fram. Sedan 1969 möts länder i Europa vartannat år till en konferens med erfarenhetsutbyten. The European Catechumenate Conference (ECC) har en tydlig ekumenisk prägel, även om initiativet kommer från katolska kyrkan.

Anders Alberius inbjöds till ett ECC-möte 1987, och i ECC-mötet i Bayon 1991 fanns för första gången en svensk delegation med. Då bildades ett nationellt nätverk för vuxenväg till tro, som vuxenkatekumenatet kallades först. Peter Ball, anglikansk präst, ledde den första utbildningen i vuxenkatekumenatet i Sverige på Lekmannaskolan 1990. Under de kommande åren gästades Sverige ofta av Peter Ball och Malcolm Grundy, också präst i anglikanska kyrkan, som besökte olika stift och hade kurser och inspirationsmöten.

Karl-Gunnar Ellverson ägnade våren 1991 till att lära känna katekumenatet i Europa. Resultatet blev den skrift, *Att växa till tro*, som tidigare nämnts.

En annan inspirationskälla för arbetet med katekumenatet har varit mötet med det Nord-amerikanska protestantiska nätverket North American Association for the Catechumenate (NAAC). Där har den lutherska kyrkan (ELCA) funnits med, och deras arbete med att göra liturgierna anpassade till ett protestantiskt sammanhang har varit värdefullt för Svenska kyrkan. Ett katekumenatteam från Seattle besökte stift och församlingar i Sverige och höll kurser våren 1995. En svensk delegation besökte deras konferens 2008.

Ur det svenska nationella nätverket bildades också nätverk i olika stift för att samla erfarenheter och inspirera till arbete med katekumenatet på församlingsnivå.

1997 gav Göteborgs stift ut projektrapporten *Vuxenväg till tro. Den som gör en resa har något att berätta*, efter ett treårigt projekt med sex pilotförsamlingar som startade katekumenat.

Metodmaterialet *Vägens gemenskap* gavs ut 2002 av Nils Hammarström, pedagog i Kungälv, och Martina Hansson, pedagog i Varberg, utifrån deras erfarenheter av att arbeta med vuxenkatekumenat. Samma år lade Elisabet Lindow fram sin prästmötesavhandling, *Ditt ansikte söker jag. Katekumenatet – vuxen väg till tro*.

Under senare år har Svenska kyrkan och Sensus i ett projekt arbetat fram ett ledarutbildningsmaterial för katekumenat.

Efter att ha varit ett löst sammansatt nätverk av stiftsanställda och intresserade bildades Föreningen för katekumenatet 2009, en ideell ekumenisk förening. Den har som syfte att verka för att vuxenkatekumenatet hålls levande och utvecklas. Föreningen håller ledarutbildningar och inspirationsdagar varje år och upprätthåller och utvecklar internationella och ekumeniska kontakter.

Under 2000-talet har arbetet med de lutherska kyrkorna i Norden utvecklats. Först med den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland genom att under åren 2006–2009 ge ledarutbildningar både på svenska och på finska på Borgå stifts stiftsgård Lärkkulla, för att stödja katekumenatets etablering i Finland. Genom en central satsning av kyrkan har katekumenatet fått god spridning och blir alltmer det sammanhang där vuxendop förbereds.

I Danmark startade katekumenatet 2010 i Odense, och 2014 hölls en konferens med inbjudna svenska föreläsare. Danska team har också gått de svenska ledarutbildningarna. Katekumenatet i Norge har varit mer trögstartat. Det har funnits ett visst utbyte, representanter har varit på kurs i Sverige och kurser har hållits bland annat i Trondheim. Hur de frön som såtts utvecklas återstår att se, men det finns ett intresse för katekumenatet.

På svenskt initiativ träffades representanter för katekumenatets intresserade i Norden för första gången i november 2013 i Stockholm, och samarbete och utbyte av erfarenheter under namnet Nordicat startade. Vi tror att de nordiska lutherska kyrkorna har en gemensam grund och verklighet som kan utveckla och fördjupa katekumenatet. Sommaren 2015 hölls ett andra möte i Finland.

Lise-Lotte Wallin, teol kand och rektor på Helsingfors folkhögskola. Har varit med i katekumenatsammanhang sedan början av 1990-talet. Var med och startade det nationella nätverket för katekumenatet. Har lett kurser i Sverige, Danmark och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

Elisabet Lindow

[KYRKOHERDE]

Katekumenatet är vår tids dopundervisning för vuxna, menar kyrkoherde Elisabet Lindow. Det står en air av angelägen brådskas över henne när hon talar om katekumenatet.

– Vi har ett arv från fornkyrkan att förvalta av hur vuxna togs upp i församlingens gemenskap som fullvärdiga medlemmar efter dopet.

Elisabet Lindow har i tjugo år har praktiserat katekumenatet som en väg till tro för vuxna och menar att det är det självklara sättet att leda sökare in i ett engagerat församlingsliv. Både de som ännu inte är döpta och de som är det men ännu inte konfirmerade.

– Katekumenatet leds av lekfolket och blir därmed en del av församlingens ansvar för dem som vill ta ännu några steg på trons väg.

Hon var en av pionjärerna som införde katekumenatet i Svenska kyrkan. Under de senaste femton åren som kyrkoherde har hon sett vad det kan betyda för den andliga tillväxten och hur församlingar mognar i uppdraget att vara mottagare av nya kristna.

– Att ta ett steg tillbaka har stärkt min roll i församlingen och mitt uppdrag som präst. Både att tillåta andra att leda undervisningen och ändå vara gruppens själavår-

»Vi behöver alla växa på trons väg, vi behöver bli mer fromma, mer kristna, och det är jag säker på att katekumenatet åstadkommer.«

dare med möjlighet till bikt, och att vara den självklara ledaren i liturgierna.

Hon påminner om att det har skett stora förändringar i Svenska kyrkan de senaste tio åren, med färre döpta, färre konfirmerade, färre i söndagens gudstjänst.

– Den teologiska kompetensen har minskat när kraften alltmer lagts på organisationsfrågor. Målet att i Jesu Kristi namn bygga levande församlingar med uppdraget att gå ut, döpa, undervisa och inbjuda till levande gemenskaper, har inte fått den primära plats det borde ha. Kate-

kumenatet är kanske inte svaret på allt detta, men en hörnsten i det uppdrag vi har i väntan på Herren Jesu återkomst.

Elisabet Lindow avslutar:

– Vi behöver alla växa på trons väg, vi behöver bli mer fromma, mer kristna, och det är jag säker på att katekumenatet åstadkommer. Jag har sett det själv, fått uppleva hur ögon tänds, hjärtan blir brinnande och människor talar om att de har börjat ett nytt liv, hur dopet blir en källa till liv.

DEL II

11. SÅ HÄR KAN MAN BÖRJA

TIPS INFÖR ATT STARTA KATEKUMENAT

Eva Wulff

FÖRANKRING

Det bör vara mer än en i församlingen som vill starta katekumenat och som är entusiastisk. Beslutet bör vara väl förankrat i församlingens arbetslag och bland de förtroendevalda. Många bör ha fått information om vad katekumenatet är, så att det är flera som är bärare av katekumenatets idé och som vill vara med och rekrytera både sökare och medvandrare till gruppen. Det kan också vara bra att ha en information vid ett kyrkkaffe eller vid något annat tillfälle, då de som brukar vara i församlingen eller gudstjänsten nås av informationen. Det ligger i katekumenatets idé att det är församlingens katekumenat och inte de enskilda ledarnas grupp. Det är extra viktigt när man firar liturgierna att församlingen finns där och säger sitt ja till att välkomna katekumener och lovar att be för dem. Ta gärna kontakt med en församling som arbetat med katekumenatet en tid. Be någon komma och berätta i arbetslaget hur de gjorde när de startade, vilka hinder de mötte på vägen och hur de tacklade dessa.

Förhoppningsvis kommer arbetet med katekumenatet att påverka hela församlingens liv, men det kräver både medvetenhet, tålamod och långsiktigt arbete.

NAMNET KATEKUMENAT

Beteckningen katekumenat kan ibland ställa till bekymmer, då många tycker att det är krångligt och svårt att uttala. Skriv gärna en översättning och lek med ordet. Visa på andra sammanhang där ordet finns med, som Luthers lilla katekes och kateder. Det finns församlingar som väljer att kalla det för »Vuxenväg till tro – katekumenat« eller bara »Vuxenväg till tro«. Samtidigt vittnar många om att när de väl lärt sig namnet tänker de: Det är en poäng att det heter så, detta är något särskilt. Det visar också på ett historiskt perspektiv.

VAR FINNER VI KATEKUMENERNA?

De som söker kontakt och som vill vara med och samtala om kristen tro finns runt om oss. Många församlingar väljer att annonsera i dagspress, församlingsblad eller liknande. Men oftast finns människorna i vår närhet, i grupper som vi redan träffar. Det bästa sättet att rekrytera katekumener är ofta att ställa frågan: Skulle du vilja vara med ...? Vi möter människor i öppna grupper för barn och föräldrar, i körverksamhet och konsertverksamhet, bland förtroendevalda, konfirmandföräldrar och dopföräldrar och bland dem som kommer till gudstjänsten av nyfikenhet och vill ha fördjupning.

BILDA TEAM

Det är viktigt att inte vara ensam i arbetet. Att bilda team kan ibland vara svårt när man ska starta något nytt. Katekumenatet kräver modiga ledare som vill dela med sig av sin tro. Det finns en grundidé att det ska finnas en ledare, en kaplan och medvandrare, men det är inte alltid möjligt att börja så. (Läs mer i kapitel 3.)

Det kan vara svårt att få med människor i något som man inte vet exakt vad det är och hur det blir och som man inte ens själv har erfarenhet av. Handplocka ledare och med-

vandrare genom att fråga nyckelpersoner. Man kan börja med dem man har, kanske med två anställda, för att sedan bygga upp ett nätverk med medvandrare som vill vara med och bli ledare framöver.

Man behöver vara några stycken i församlingen som vill starta katekumenatet, en grupp som stödjer varandra och kan nätverka i olika delar av församlingens liv. Det är inte minst viktigt för kontinuiteten. Anställda behöver inte leda arbetet i teamet men de bör vara aktivt nätverkande och rekryterande. Dessa personer måste inte nödvändigtvis finnas med i katekumenatgruppen men de blir personer som tydligt är bärare av katekumenatets idé.

NÄR MAN BESTÄMT SIG FÖR ATT STARTA

Formulera förväntningar på medvandrare, ledare, kaplan och samordnare. Ju tydligare de är formulerade, desto bättre. Då vet alla vad de har att förhålla sig till. Tala igenom hur ofta ni förväntas vara närvarande, hur många planeringsträffar ni vill ha, hur ofta ska ni vara med i gudstjänsten, hur ofta det förväntas att de olika personerna ska hålla i inledningar eller bönestunder. Ska det vara fika? Vem ska i så fall fixa fiket? Ska det kosta något?

- Ta kontakt med stiftets nätverk för att få stöd och komma med i ett sammanhang. Finns det inget nätverk i ert stift, ta gärna kontakt med Föreningen för katekumenatet. Där kan ni också få stöd och råd när ni vill starta.
- Skaffa en mentorsförsamling som kan vara ett stöd under startfasen. Det kan vara en församling i er närhet, men det kan lika väl vara någon på avstånd. Det viktigaste är att det finns någon att ringa för att få tips och idéer när ni fastnar i något.
- Lägg ut information på hemsida, i sociala medier, i församlingsblad, på anslagstavlor, gör någon form av folder. Det finns foldrar med katekumenatets logga att ladda ner från Svenska kyrkans intranät, där det finns en given text men där det också finns utrymme att skriva själv. Glöm inte att förklara ordet katekumenat. Annonsera eventuellt i den lokala tidningen. Finns det andra församlingar i närheten att annonsera tillsammans med?

- Bjud in människor att delta i gruppen genom personliga möten. Se vilka som redan finns i församlingen: körer, kyrkoråd, konfirmandföräldrar, kyrkvårdar med flera. Var tydlig med anmälningstiden.
- Det underlättar när ni startar om ledaren eller kaplanen har haft ett personligt samtal med var och en som anmält sig och tydligt berättat vad det innebär att gå med i gruppen, hur lång tid det rör sig om, att deltagarna också förväntas komma till vissa gudstjänster, att det handlar om ett delande av erfarenheter och inte katederundervisning. Att man kommer att ha enskilda samtal under året, oftast ett i samband med kallelsens gudstjänst och ett inför dop/dopbekräftelse/konfirmation.
- Tänk in katekumenatet i församlingens verksamhetsplan och gudstjänstschema. Att fira liturgierna i församlingens ordinarie gudstjänstliv är viktigt, då det ska finnas en församling som tar emot katekumenerna och hälsar dem välkomna. Det är angeläget att både medvandrare och ledare kan vara med vid dessa tillfällen och självklart också katekumenerna. Förbered gärna församlingen på vad som ska ske. Berätta om katekumenatet för dem som är med i liturin.
- Då alla sinnen används i lärandet och upplevelsen av tron i katekumenatet är det bra att välja olika metoder för att starta samtalet. Om det är metoder ni inte själva varit med om tidigare, prova dem gärna innan ni gör dem i gruppen. Det är då lättare att upptäcka var man måste bli tydligare med sina instruktioner.
- Våga starta även om inte allt är på plats, och låt det ta tid att växa. Det kan upplevas som att det finns många krav när man ska starta, men låt det växa långsamt. Det viktigaste är att ni kommer igång så att fler människor får tillfälle att samtala om kristen tro.
- Det är bra att som ett synligt tecken bygga upp »Vägen«. Synliggör gärna denna väg på något sätt: på ett bord, i en väska, med tyg på golvet. En idé är att bygga vägen i vapenhuset/församlingshemmet vid några tillfällen och på det sättet beskriva katekumenatet. Det kan väcka både nyfikenhet och lust att vilja vara med. Mer om hur vägen kan byggas upp finns i kapitel 13. Det finns också bilder på olika vägar på hemsidan för Föreningen för katekumenatet.

EXEMPEL PÅ STRUKTUR PÅ ÅRET OCH EN TRÄFF

Gruppen träffas oftast varannan vecka. I några församlingar träffas man varje vecka, andra börjar med att träffas varje vecka för att få ihop gruppen och går sedan över till varannan vecka. Några har extra katekumenat dagar, då man ses en lördag eller söndag med ett särskilt tema. En del har helgläger eller retreat. Gruppen och församlingen har stor frihet att forma innehållet, bara grundmönstret behålls.

Samlingen är ofta ca två timmar för att ge tillräckligt utrymme för samtal, övning, reflektion, andakt och fika. Man kan välja att börja med fika eller en måltid eller ha samlingen i samband med en mässa eller gudstjänst. Några väljer att ha frukt och vatten under samlingen och inte avsätta särskild tid för fika. Välj det som passar just den grupp som träffas detta år.

Strukturen för en träff kan se ut så här:

- Mässa, därefter gemensam måltid, soppa/sallad/matig smörgås, om samlingen ligger så att många kommer direkt från arbete.
- Samling, ca två timmar. Varje samling bör ha en tydlig början och ett tydligt slut. Det ger trygghet i gruppen och en grundläggande form när innehållet och frågeställningarna varierar.
- Ledaren och medvandrarna har ett särskilt ansvar för att ha förberett samlingen. Vilka frågor ska vi ta upp? Vilken input vill vi ge? Vilka pedagogiska metoder kan vi använda? Hur ska vi avsluta? Det bör alltså vara en balans mellan fakta, övning, samtal och reflektion. Det är också bra att använda olika sinnen för en bredare upplevelse och ett djupare lärande.
- Det är bra att avsluta samlingarna med att »checka ut« på något sätt, liksom man »checkar in« till exempel genom en »landa-runda« (se s 174). Låta alla få ordet en sista gång. Vad tar du med dig? Vad behöver vi tänka på tills nästa gång? Har du någon fråga som vi inte hunnit samtala om?

ÅK PÅ KURS!

När man bestämt sig för att starta är det bra om de som ska vara med och driva det första katekumenatet åker på kurs tillsammans. Det finns (vid denna boks tryckning 2016) två nationella kurser som Föreningen för katekumenatet driver i samarbete med olika stiftskanslier.

Det finns också många stiftskanslier som erbjuder endagars prova-på-kurser. Här kan man snabbt få en uppfattning om katekumenatets grunder och sättet att arbeta. De nationella kurserna har både en grundläggande nivå och en fördjupningsnivå. Många väljer att åka på dessa nationella kurser med hela teamet som arbetar med katekumenatet för att det ska växa samman och fördjupa sin kunskap och förståelse av katekumenatet.

En viktig del av dessa kurser är erfarenhetsutbytet som sker. Precis som i katekumenatgruppen sker mycket av kunskapandet genom ett delande. Deltagarna berättar för varandra hur de har gjort, vad som har fungerat i vilken typ av grupp och så vidare. Det blir ofta också en plats att lyfta frågor och funderingar kring det som inte fungerat och att få hjälp av dem som arbetat med katekumenatet under en längre tid.

HUR KAN FÖRSAMLINGEN VARA EN FORTSATT VÄXTPLATS?

Fundera redan från början hur församlingen kan vara en fortsatt växtplats. Efter katekumenatgruppens slut är det viktigt att det finns en fortsättning. Var finns det i församlingen fortsatt fördjupning i tro? Vid de sista samlingarna ställs frågan till katekumenerna: Hur vill du nu gå vidare i din tro med ditt engagemang? För en del är svaret att bli gudstjänstfirare. Det är ibland det man vill, och det är mer än nog. Men det finns också de som vill gå in i någon annan verksamhet i församlingen, bli gudstjänstvärdar till exempel.

En del vill delta i någon grupp där man kan fortsätta tala tro och dela erfarenheter. Det är inte alltid lätt att finna grupper där samtalet är så öppet som det har varit i katekumenatgruppen. Det kan vara församlingens utmaning att finna former för fortsatt fördjupning och växt i tro.

En del av katekumenerna vill gärna fortsätta i denna form och bli medvandrare som ett nästa steg. Det är ofta positivt men kräver att man samtalar om vad det betyder att byta

fokus. Man bör gå en prova-på-kurs eller liknande för att lära sig mer om katekumenatet, grunderna och tankarna bakom, det som inte alltid syns för katekumenen som en strukturerad tanke utan mer som ett sammanhang. Många får en aha-upplevelse när de förstår hur väl genomtänkt allt är.

Eva Wulff, stiftskonsulent för undervisning vid Lunds stiftskansli. Har på olika sätt arbetat med katekumenatet sedan 2001. Har varit ledare för katekumenatgrupper i församling och hållit i prova-på-dagar i stiftet och nationella kurser. Hon har även hållit kurser i Danmark. Aktiv i Föreningen för katekumenatet.

12. ÅRET I KATEKUMENATET

FÖRSLAG TILL ÅRSCYKEL

Eva Wulff

Den årscykel som presenteras här utgår från att starten sker på hösten och avslutningen på våren. Har ni ett annat upplägg, anpassa det som sker efter era tider.

Mars: Beslut i församlingen om att starta katekumenatgrupp till hösten. Förankring i arbetslag och bland förtroendevalda och ideella.

April: Samtala i församlingsgrupper för att finna ledare och medvandrare. Fundera över när träffarna ska ligga och vilka som ska vara med detta år.

Maj: Annonsera i församlingsblad, på webben och andra ställen om att det startar en ny grupp. Samtala med dem ni möter som ni tror kan vara intresserade.

Juni–juli: Fortsatt rekrytering.

Augusti: Annonsera eventuellt igen. Ha personliga samtal med dem som vill vara med i gruppen. Det bästa är att inför starten träffa var och en som anmält sig. På detta sätt går det bättre att säkerställa att de som anmält sig till katekumenatgruppen vet vad det är för inriktning och målsättning med den grupp de anmält sig till. Är det många som anmält sitt intresse kan det vara bra att om möjligt bilda två grupper. Då är det ledarens eller kaplans uppgift att fördela dem som anmält sig till de två grupperna.

September: Starta gruppen. Växandets tid börjar. Det är ofta en trevande tid, alla söker sin roll i gruppen. Ledaren samlar deltagarnas frågeställningar utifrån frågan: Vad har fört dig hit – vad är angeläget för dig? Skriv gärna ner frågorna och tankarna på ett blädderblock, som ni sparar och återkommer till för att stryka frågor och lägga till frågor efter hand. Här är det viktigt att välja metoder för hur man skapar gruppkänsla, hur gruppen blir ett vi. Tala också om någon form av förhållningsregler, till exempel att det som sägs i gruppen stannar i gruppen. Det kan vara extra viktigt i ett sammanhang där många känner varandra. Tryggheten att våga prova tankar är viktig. Allt kan inte vara färdigt från början.

Under den här tiden kommer livsberättelsen in. Här delar man också sin berättelse utifrån frågan: Vad har fört dig hit? Ledarens roll är extra viktig under livsberättelsen, så att alla får komma till tals, alla får ungefär samma tid och allas berättelse blir lika viktig. Många kan till en början känna att mitt liv är väl inget att berätta om, det är som alla andras. Andra har övat sig i att berätta sin berättelse i många sammanhang och har lätt för det. Livsberättelsen följer er under hela katekumenattiden, då det är en del av det delande som sker. Ni relaterar tro till er själva och till era liv både historiskt och nu.

Oktober: När ni närmar er välkomnandets gudstjänst är det bra om prästen som ska leda den besöker gruppen, eller ännu hellre att gruppen träffar prästen i den kyrka där gudstjänsten ska äga rum. Det är bra att fysiskt vara på plats, stå där man ska stå och känna hur det känns att vara framme i koret och ha ett annat perspektiv på rummet än när man sitter i bänken.

Här kommer den första kritiska punkten. Några tycker det är ett för stort steg att stå i kyrkan och säga: »Jag är katekumen och jag är här för jag är sökare«, eller något liknande. Några kan välja att lämna gruppen för att de inte är redo att låta sig välkomnas till församlingen eller kyrkan. Här finns det olika vägar att gå. Man kan fortsätta vara med i gruppen och se om man behövde mer tid och sedan vill vara en del av de resterande liturgierna. Man kan också välja att vänta till nästa år, eller så är man med i gruppen men inte i liturgierna. Det är en svår avvägning hur mycket ledaren ska pusha och övertala.

Det finns också olika traditioner för välkomnandet. Hur mycket ska vara gruppens välkomnande och hur mycket ska vara individuellt? Det är klokt att lära känna sin grupp och därefter besluta vad som är bra just för den gruppen.

November: Välkomnandets gudstjänst. Efter denna gudstjänst har ofta gruppen tagit ett stort steg för att bli en grupp. Gruppkänslan stärks och katekumenerna har en gemensam upplevelse att ta avstamp i för fortsatta samtal. Det finns nu ett tydligt vi. Samtalet tar ofta ny fart och en del frågor fördjupas och nya kommer till.

December: Oftast blir det ett längre uppehåll mellan december och januari. Här är det bra om ni kan finna några gudstjänster som ni kan rekommendera gruppen att komma till, då ledare och kaplan vet att de är på plats. Det är ett sätt att hålla kvar gruppkänslan och fortsätta dela gemensamma upplevelser.

Januari: Samtalen fortsätter.

Februari: I början av februari ligger ofta kallelsens gudstjänst. Det kan vara den gudstjänst som är svårast att motivera för en del katekumener. Att offentligt svara ja på att man har en kallelse kan för några kännas både obekvämt och ovant. Det kan bero på att vi inte talar så mycket om kallelse i våra församlingar.

Det ni behöver samtala om är: Vad är jag kallad till – vad är en viljeinriktning i mitt liv? Svårare behöver det inte vara, men ni behöver hitta en nyckel som öppnar för den tanken.

Inför kallelsens liturgi ligger oftast det första personliga samtalet med kaplanen. Samtalets fokus kan röra sig om hur katekumenen ser på sin kallelse. Även inför denna gudstjänst är det bra att mötas i kyrkorummet gången innan gudstjänsten för att känna trygghet i var man ska vara i rummet. Om det inte är den präst som är kaplan i gruppen som ska leda gudstjänsten är det viktigt att gruppen har fått träffa prästen innan.

Mars: Åter tid att fundera över nästa års grupp.

April: Dop, dopbekräftelse eller konfirmation. Inför denna liturgi är det tid för det andra personliga samtalet med katekumenerna. Det har denna gång som fokus vad dopet betyder för den enskilde. Många firar denna liturgi i samband med påsknattsmässan. I många församlingar är det tradition att ha någon form av dopbekräftelse under påsknattens mässa, och det är därför naturligt att det också blir katekumenatets tillfälle för dop eller dopbekräftelse. Ibland passar det inte för gruppen av olika skäl, och då får man finna en annan dag. Oftast är det viktigt för gruppen att hålla samman i dessa liturgier, och man får ibland kompromissa för att finna en dag som passa alla. Efter dopbekräftelsen är det endast några få träffar kvar i gruppen, och då är det viktigt att fokusera på hur var och en vill gå vidare efter gruppens avslutning.

Maj: Sändningsgudstjänst i stiftets domkyrka eller hemma i församlingen. Detta är ibland avslutningen för gruppen, och ibland träffas gruppen ytterligare någon gång.

Tanken med sändningen är just att markera att något avslutas och något nytt startar. Katekumenerna får ta emot förbön och välsignelsen och sänds hem till sina respektive sammanhang för att där fortsätta sina liv som kristna. Sker det i stiftets domkyrka är det oftast biskopen som leder gudstjänsten, och katekumener från hela stiftet möts. Det är en stark

upplevelse för många att få se: jag är inte ensam, vi är många tillsammans som vill samtala om liv och tro. I en del stift föregås gudstjänsten av ett samtal med biskopen om tro. Det ges möjlighet att ställa frågor om vad biskopen tänker i olika frågor och så vidare. Några stift har samtal efter gudstjänsten, och i några stifts möts katekumener och biskop för en måltid.

Eva Wulff, stiftskonsulent för undervisning vid Lunds stiftskansli. Har på olika sätt arbetat med katekumenatet sedan 2001. Har varit ledare för katekumenatgrupper i församling och hållit i prova-på-dagar i stiftet och nationella kurser. Hon har även hållit kurser i Danmark. Aktiv i Föreningen för katekumenatet.

13. VÄGBYGGGE

ATT ÅSKÅDLIGGÖRA KATEKUMENATVÄGEN

Lotta Rönngren Appelsved

Ett sätt att göra reklam för katekumenatet, förutom att göra broschyrer, annonser och affischer med tider och platser och innehåll, är att bygga en väg för att åskådliggöra den väg som är katekumenatet. En väg som innehåller namnen på faserna och liturgierna men också symboler för innehållet.

Det kan vara en stor permanent installation längs en kyrkvägg eller en liten minimalistisk med grus från grusgången och fyra värmeljus, som du samlar ihop på någon minut och tar bort så fort du använt den.

Det är smidigt att ha ett tyg eller en skiva som underlag, det markerar att det här är ett särskilt område. Vägen kan markeras med sand, grus, ett band, bönor, ett snöre eller ett ytterligare, smalare tyg. Sand och grus kan man köpa i blomsteraffärer eller djuraffärer om man inte har tillgång till en strand. Hobbyaffärer eller barnens lekhörna kan vara guldgruvor för inspiration.

Ska vandringen symboliseras av fotspår eller ett par skor? Vilka symboler talar om välkomnande? En öppen dörr, en nyckel, ett hjärta, en kaffekopp, en öppen hand, ett leende?

Om växandet? Kanske passar det med en uppslagen bibel här, något som växer, en tulpan eller krukväxt, ett veteax, eller pratbubblor med frågor.

I fördjupningens tid kanske den lila fastefärgen får komma in. Kanske texter av trosbekännelsen och Vår Fader. Kanske dopvattnet »stänker« ut i form av »glaspluttar« eller en spegel runt om en dopfunt eller dopskål.

I sändningen kan duvan eller elden få symbolisera Andens inspiration.

En del använder vägen i gruppen som inspiration och påminnelse om vad vi gör och vart vi är på väg.

En del vill ha något enkelt att ta med och visa i andra verksamheter och sammanhang. Då kan man göra vägen i en väska eller sy den som en applikation på en duk – bara att vika ihop när man inte behöver den. Kanske någon ambitiös och kunnig väver en trasmatta. Möjligheterna är oändliga!

Lotta Rönngren Appelsved, komminister i Gustaf Vasa församling i Stockholm. Har varit med i katekumenatsammanhang sedan 1992 i församling, i nätverk och i styrelsen för Föreningen för katekumenatet. Hon har lett kurser i Sverige och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

14. NÅGRA TIPS

METODER OCH ÖVNINGAR

Lotta Rönngren Appelsved

Det finns inga särskilda katekumenatsmetoder eller -övningar, men det finns metoder och övningar som ofta används i katekumenatet. I det här kapitlet vill vi nämna några. En del av dem har det hänvisats till på andra ställen i boken, andra finns med eftersom de ofta används.

Många av metoderna är hämtade från andra sammanhang, andra har växt fram inom katekumenatet. En del finns beskrivna i andra böcker, till exempel i *Vägens gemenskap*, eller i Sensus metodbank. Se s 189 för fler boktips och webbadresser. Ofta är det metoder som vill belysa något ur en ny infallsvinkel, sätta igång ett samtal eller ge en upplevelse av något slag. Du kan säkert finna flera andra som passar utmärkt i katekumenatets sammanhang.

När man väljer metod är det viktigt att minnas att valet sker utifrån vad man önskar uppnå. Övningarna vi presenterar är inte avsedda att bara roa för stunden – även om man gärna får ha roligt när man gör dem – utan att också visa på något annat.

En pedagogisk metod bygger på ett pedagogiskt förhållningssätt, som i sin tur bygger på vissa grundsyner, som människosyn, kunskapssyn, världsbild, församlingssyn och gudsbild. Därför är det extra viktigt med valet av metod, för där blir det tydligt vilka som är våra grundläggande värderingar.

I det här kapitlet presenteras både övningar som är avsedda att sätta igång samtal och övningar som syftar till fördjupning.

Det är alltid bra att själv prova en metod med några utvalda innan man leder den, även om den har provats i katekumenatsammanhang. Då upptäcker man var risken för missförstånd finns och var instruktionen måste bli tydligare.

Prova dig fram till metoder som passar dig och den grupp du leder. Lycka till!

ÖVNINGAR

Att sätta igång gruppen

Det kan vara bra att börja med en runda om läget. En »landa-runda« kallar vissa det för. Att checka in är en annan benämning på detta. Vad kommer jag från just nu, vad tar jag med mig till rummet? Vad har hänt i mitt liv sen sist? Vad oroar jag mig för? Vad ger mig glädje? Har jag under den senaste tiden upplevt eller sett några tecken på Guds ledning eller Guds närvaro i mitt liv? Under den senaste veckan, tre dagarna, de senaste 24 timmarna? Är det något som du upplever som en gåva från Gud eller ett tilltal sedan sist vi sågs? Rundan används ibland också för att checka ut gruppen, det vill säga man gör en liknande runda i slutet av samlingen. Frågor att ställa då kan vara: Vad tar du med dig från dagens samling? Vad vill du fundera vidare kring? Vilka frågor har varit viktiga för dig under vårt samtal idag?

Landa-rundan gör att deltagarna kan lämna det de bär med sig utanför rummet eller ta in det på ett konstruktivt sätt. Den visar också om någon har en tillfällig svacka (huvudvärk, förkylning med mera) eller är glad att vara här.

Det finns också andra övningar som är igångsättare och hjälper till att få igång tankebanorna innan ni tar itu med dagens ämne. En igångsättare kan också vidga vyerna, hjälpa deltagarna tänka utanför boxen, sätta igång associationer och ett kreativt flöde. Man kan

till exempel samla en mängd vägmärken på ett papper. Sedan får deltagarna välja olika vägmärken som svar på ett antal frågor, exempelvis: Vem är du just nu? Vart är du på väg? Vilken bild passar bäst in på din situation just nu? Hur känns det just nu? Vilken bild symboliserar din vardag?

Om sättet att samtala

I vissa grupper eller i vissa övningar kan man använda en så kallad talking stick – en sten, ett ljus, ett hjärta, en pinne eller liknande – som symbol för att en i taget pratar och får tala till punkt utan att bli avbruten. Symbolen skickas sedan vidare till nästa talare och vidare runt hela gruppen. Självklart har man alltid rätt att passa och bara skicka ordet vidare, men det kan också hjälpa en del att våga behålla ordet lite längre än man brukar, och framför allt hindras de som lätt avbryter från att göra det.

En del grupper använder symboler, någon får ta med sig en sak hemifrån som de associerar med dagens tema, något som ligger på bordet under samtalet och som kan vara ett fokus vid andakten.

Det kan också vara viktigt att inte alltid samtala i stor grupp, samtal två och två eller tre och tre eller i halvgrupp kan hjälpa till att öppna upp samtalsklimatet. Många tycker att det är lättare att uttrycka sig på tumanhand. I stora grupper kan man tänka att mer blir sagt på mindre tid när man delar upp sig. Det kan ge en känsla av både delaktighet och effektivitet.

Bikupor är en variant där man »surrar« två och två i ett kort och snabbt samtal, en till tre minuter. Det är inte alltid nödvändigt att redovisa i storgrupp det som sagts i den lilla gruppen, tvärt om, den som har lust att dela kan göra det, annars går man vidare.

Värderingsövningar med påståenden om dagens ämne som man får ta ställning till är ett annat sätt att få igång ett samtal och en reflektion. Håller jag med eller inte? Sitter man i en soffa eller vid ett bord kan man räkna upp handen eller höja kaffekoppen/glaset, när man håller med, och därefter reflektera kring sina val. Man får givetvis passa och ändra sig under samtalets gång.

Fyrahörnsövningar handlar om att ställa en fråga med fyra svarsalternativ (som symboliseras av rummets fyra hörn). Var och en får välja svarsalternativ och sedan kan man

jämföra varför man tycker som man gör. Ett av hörnen bör vara ett öppet alternativ, där var och en kan formulera ett eget svar.

Skapande, visuella och taktila övningar

Bilder kan man arbeta med på olika sätt. Samla bilder ur tidningar, från nätet, konstkort eller dylikt. De kan associeras till gudsbilder, intressen, barndom, framtid, bilder av Jesus och så vidare, som inledning på ett samtal. Lägg ut alla bilder på ett bord. Låt det vara tyst i rummet så att inga kommentarer, fniss eller annat stör eller leder våra tankar. Nu ska var och en välja en bild på temat. Låt alla ha bestämt sig innan ni får ta er bild. Några kan ha valt samma bild och får då samsas om den. Låt sedan var och en berätta om sin bild och tankarna om den.

Man kan också använda vattenfärger, lera, aluminiumfolie, ull eller andra material för att skapa något med händerna. Bilden av Gud? Bilden av sorg? Bilden av vänskap? Vissa människor tycker att det är jättekul, andra blir förskräckta. Vad passar i er grupp? Kanske någon som inte pratar så ofta kan komma till sin rätt i en målarövning.

Exempel på bildövning om Gud – bildernas språk

Bilden fanns före den skrivna texten i grottornas väggmålningar och gråbergens hällristningar. I vårt eget land använde man sig under många hundra år av de målade kyrkväggarna och kyrktaken när man ville lära folket kristen tro och bibelkunskap. I dag kan man till exempel använda sig av »Bildspråk«, en serie bildpaket framtagna av Ordbruket.

Lägg bilderna på ett bord. Det är bra om bordet är fristående så att deltagarna kan gå runt det. Ge deltagarna en tydlig instruktion: »Välj en bild som berättar något om Gud.« Samtala kring begreppet gudsbild.

Samtalsfrågor som kan leda vidare:

- Hur tänker du när du hör ordet Gud? Är det positivt/negativt eller bådadera?
- Hur formas en gudsbild?
- Hur såg din bild av Gud ut när du var barn?
- Har din bild av Gud förändrats? Hur då? Varför?

Övningar till livsberättelsen

Stora övningen

I »Stora övningen« tittar varje deltagare på sitt liv och delar in det i viktiga perioder. Dessa kan vara förknippade med händelser eller personer. Här är människor olika, en del minns genom personer andra genom händelser som arbeten, flyttar, barnafödslar.

Nästa fråga blir: Vilken känsla eller färg hade den här tiden? (Ljus, mörk, blå, orange, lycklig, sorgsen, arg ...)

Därefter: Vem var Gud? *Var* var Gud? Hur var din gudsbild under perioden?

Den sista frågan handlar om kallelse, det är för många ett ganska obegripligt ord. Det som menas är: Upplevde du något Guds tilltal? Ledde händelsen till någon förändring? Fattade du något avgörande beslut i någon riktning under den här tiden som ledde dig vidare?

Var och en gör det som en enskild uppgift, som får ta tid, det är ju den enskilda processen som är viktig. Ofta sätter uppgiften igång tankar man behöver fundera på. En del församlingar gör detta som en temadag, där förmiddagen blir enskilt arbete och delandet i gruppen sker på eftermiddagen. En variant är att ge uppgiften »i läxa«, så att var och en förbereder sig hemma, sedan delar man med varandra när gruppen träffas nästa gång. Man kan också välja att bestämma att denna gång ta fyra personer à trettio minuter och fyra nästa gång. Beroende på gruppstorleken kan sex personer à tjugo minuter fungera också. I delandet av uppgiften är det viktigt att fördela tiden jämt och att deltagarna väljer vad de vill ta upp av vad de upptäckt i sin historia. För många är det en mycket stor upplevelse att få tala om sig själv, sin historia, sin tro, oavbrutet, med uppmärksamma lyssnare. Det är i sig jagstärkande och danande.

Det är viktigt att tacka för det som deltagarna delar med sig av. Det är förtroenden som självklart stannar i rummet, men som också ger inspiration till de viktiga frågorna ni ska bära med till den brainstorm när ni gör er egen kursplan. Det är fragment som skapar tro. Detta är er ryggsäck, er erfarenhet att bygga vidare på, vandra vidare med och förvalta och förändra.

Knutar på snöre

En enklare variant av livsberättelsen är övningen »Knutar på snöre«. Deltagarna knyter knutar på ett snöre för att markera viktiga händelser och personer i sitt liv. Antalet kan vara fritt, men ibland är en begränsning bra. Fem knutar brukar vara lagom. Först enskild reflektion, sedan delande i grupp som tidigare. Som ledare kan du lägga till frågor om känsla, gudsbild och kallelse som fördjupningsrundor efteråt.

Ökenvandringen

»Ökenvandringen« är en övning som utgår från den vandring Israels folk gjorde från fångenskap genom öknen och till friheten. Samma arbetssätt som i »Stora övningen«, men frågorna utgår från processen i Exodus, Andra Moseboken. När kände du dig som i fångenskap? Vad inspirerade till uppbrott? Var finner du din kraft, dina källor? Vad är befrielsen? Det nya landet? Övningen finns närmare beskriven i *Vägens gemenskap* och där finns också en bild att utgå ifrån.

Detta är ett mycket existentiellt läsande av en bibeltext, och just den här berättelsen och läsningen av den var viktig för befrielsesteologins framväxt på 70- och 80-talen. Frälsning handlar om befrielse från det som binder oss och gör oss fångna, och frälsningen måste få konkreta uttryck i vår vardag, i våra liv, göra oss fria i livets alla aspekter, andligt, socialt, ekonomiskt och så vidare. Det är ju också en text med stark koppling till påskan och kan ha sin plats som fördjupning för församlingen i fastan eller i påsktiden.

Trädet

»Trädet« är en ännu enklare övning för delande av livshändelser. Den går ut på att deltagarna får en bild av ett stort träd, fullt med människor. Några sitter högt upp, någon klättrar, någon hänger i en gren, någon har trillat ner och så vidare. Alla har olika ansiktsuttryck. Deltagarna får fundera över vem i bilden som bäst representerar var de befinner sig i livet just nu. En trädbild att använda finns i *Vägens gemenskap*.

Grott- och flottövning

»Grott- och flottövning« har utvecklats av Göran Rehnström i katekumenatsgruppen i Linköping, men den har rötter i existentialismen och Kierkegaards teorier om människors livsperspektiv. Hur ser man sin situation? Hur tänker man sig att man tar sig till en bättre position. Övningen finns att ladda ner på www.argument.se/vagen.

GESTALTNING

Att gestalta bibelberättelser eller personer i Bibeln kan vara ett sätt att göra både Bibeln och tron mer levande. Gå in i berättelsen, låtsas att du är en person i den. Vad händer då? Med berättelsen? Personen? Dig?

Vilka bibelpersoner identifierar du dig med? Gör en lista tillsammans.

Personerna i Bibeln har också livsberättelser: Maria, Petrus, Sackaios, Marta, kvinnan vid Sykars brunn ...

Ledaren kan ta ansvar för att introducera och gestalta olika bibelpersoner under terminens gång.

Bibelmetod - berätta om Jesus

Lägg fram ett stort, långt papper (gärna två tre ihoptejpad blädderblad) och rita en tidsaxel längs pappret. Låt det finnas plats både före och efter tidsaxeln. Uppmuntra deltagarna att berätta vad de vet om händelser i Jesu liv. Markera på tidsaxeln när de olika sakerna skedde (gärna genom ritade figurer eller symboler). Låt deltagarna säga var händelsen ska in på tidsaxeln. Ställ kompletterande frågor, nyfikna frågor, undrande frågor. Se till att alla i gruppen kommer till tals och får berätta något var. Låt berättandet ta tid, 20–30 minuter minst. Se om det är något som du själv vill komplettera med.

När ni är nöjda med berättandet, fråga deltagarna varför de tror att det var just det som nu finns på pappret som kom fram.

Är det något som ni blev osäkra på, slå upp det, ta reda på mer nu eller till nästa gång.

Vad är viktigt att berätta för att föra den stora berättelsen vidare till kommande generationer? Vad betyder mest för oss?

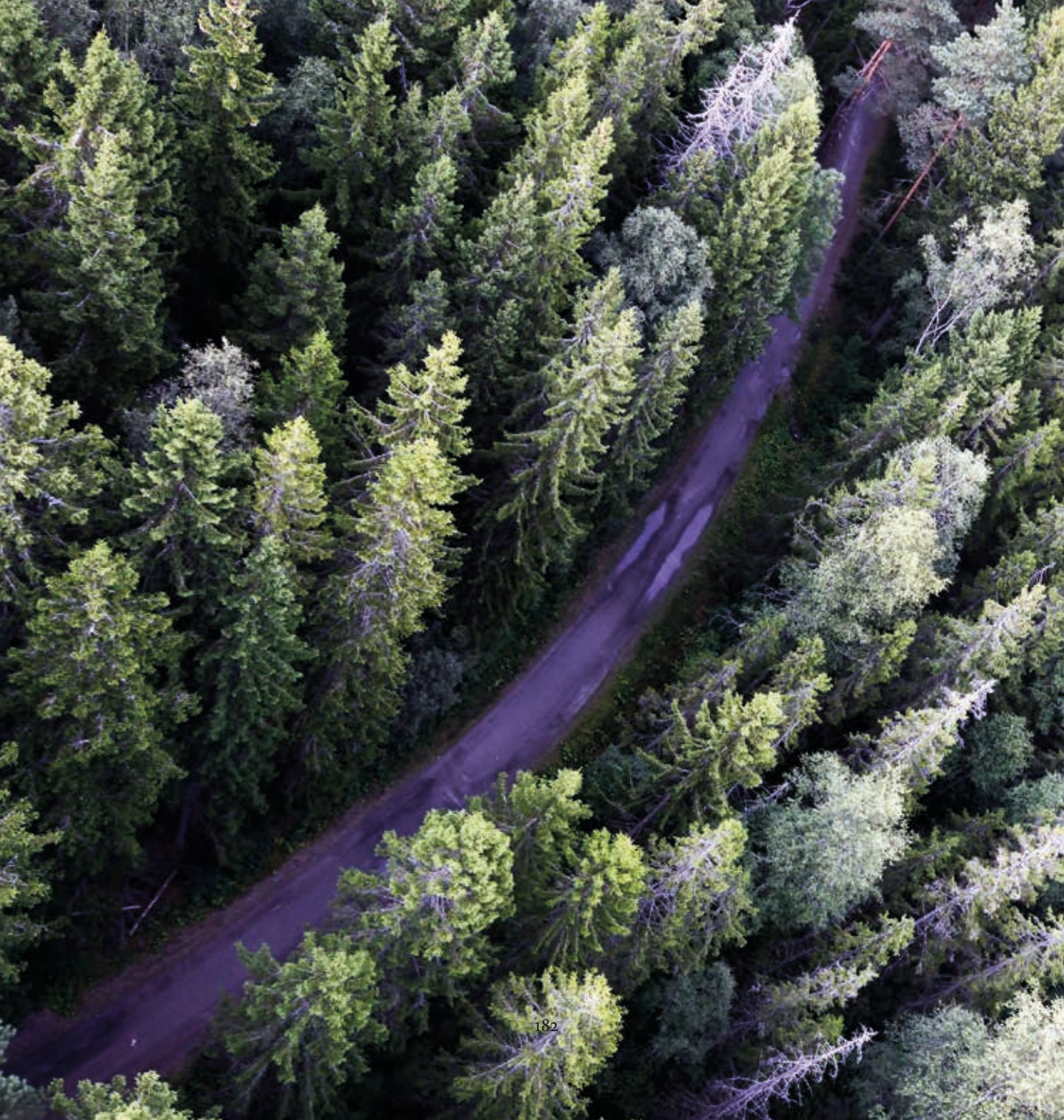
Låt också samtalet efteråt få ta tid.

Lectio divina eller Dela ordet

Lectio divina är ett sätt att läsa Bibeln tillsammans som sägs ha sina rötter i Benediktinorden. Man läste högt ur Bibeln i den stora salen, och så fort någon fått sig ett ord till livs, det vill säga att ett bibelord eller en fras hade berört personligen, fick denne gå iväg och meditera över dess betydelse och konsekvens. »Dela ordet« är en variant på detta, en mycket enkel metod som även de som inte är vana vid Bibeln kan ha stor glädje av. En beskrivning finns att ladda ner på www.argument.se/vagen.

Lotta Rönngren Appelsved, komminister i Gustaf Vasa församling i Stockholm. Har varit med i katekumenatsammanhang sedan 1992 i församling, i nätverk och i styrelsen för Föreningen för katekumenatet. Hon har lett kurser i Sverige och Finland och har deltagit i det europeiska nätverket EuroCat.

15. PSALMER

FÖRSLAG TILL KATEKUMENATETS GUDSTJÄNSTER

Välkommandets liturgi

Gud, för dig är allting klart (Sv Ps 217)

En dunkel örtagård jag vet (Sv Ps 530)

Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång (Sv Ps 702)

Vi är inte här förgäves (Sv Ps 794)

Jag kommer som jag är (Ung Psalm 174)

Du som vill att jag ska finnas (Ung Psalm 189)

Öppna våra ögon (s 185)

Kallelsens liturgi

Lämna dig helt åt Jesus (Sv Ps 224)

Visa mig, Herre, din väg; omkvädet (Sv Ps 656)

Att lära känna dig är min längtan (Ung Psalm 199)

Du är en bön (Sv Ps 762)

Möt mig nu som den jag är (Sv Ps 767)

Öppna våra ögon

Där barmhärtighet och kärlek bor (Sånger från Taizé)
Han kom en dag (s 186)

Påsknattsmässa (med dopförnyelse)

Livet vann, dess namn är Jesus (Sv Ps 153)
Upp ur vilda, djupa vatten (Sv Ps 386)
Var inte rädd! (Ung Psalm 25)
Jag vet en källa (s 187)

Sändningens liturgi

Öppna mig för din kärlek (Sv Ps 96)
Lägg i varandras händer fred (Sv Ps 831)
Gud, från ditt hus (Sv Ps 288)
Gå med Gud (Sv Ps 826)
Jublande lyfter vi här våra händer (Sv Ps 292)
Du går bredvid oss (s 188)

På följande sidor finns sånger för de olika liturgierna med texter av Anita Bohl och tonsättning av Lars Åberg. Dessa sånger är fria att kopiera och använda i katekumenatets liturgier och i andra samlingar och församlingsgudstjänster.

De går också att ladda ner från www.argument.se/vagen.

Text: Anita Bohl
Musik: Lars Åberg

Omkväde

Öpp - na vå - ra ö - gon för din san - ning, vi - sa oss den
väg som vi ska gå. Du är stör - re än min tro och
tan - ke, öpp - nar dör - ren till en rymd av nåd.

Verser

1. O Gud, jag frå - gar ef - ter dig och und - rar var du är. Då
2. Det hopp, som jag har svårt att se i tviv - lets en - sam - het; det
mö - ter du i bön och sång, jag a - nar du är här. Jag
får vi de - la med var - ann i öd - mjuk var - sam - het. Så
sö - ker ef - ter me - ning - en och ber om kraft och mod. Jag
får vi kom - ma som vi är, vår läng - tan bär vi på. Vi
tve - kar of - ta om min väg och läng - tar ef - ter tro.
är Guds barn på vand - ring här, till - sam - mans får vi gå.

Han kom en dag

Text: Anita Bohl
Musik: Lars Åberg

1. Han kom en dag på stran-den, det är en märk- lig man. Följ
2. Han ta - lar om ett ri - ke av an - nor - lun - da slag. Det

med, så sa han till oss, och ing - en är som han. De
ryms i var - je män - ska, lik - som Guds an - de - tag. Som

stum - ma bör - jar ta - la, de blin - da ser i - gen. Och
se - naps - kor - net väx - er i mörk och ste - nig mull, så

de som ing - en äls - kat, får änt - li - gen en vän. _____
kan min tro få väx - a för själ - va li - vets skull. _____

Refräng

Nu vill jag föl - ja ho - nom fast ing - et blir som förr. Jag

tar ett steg i till - lit, då öpp-nar han en dörr. Hans kär - lek är så

gräns lös, hans ord att li - ta på, och där - för vill jag gå. _____

Jag vet en källa

Text: Anita Bohl
Musik: Lars Åberg

1. Jag vet en käl - la med li - vets vat - ten,
2. Från ti - dens mor - gon den käl - lan flö - dar,
3. Djupt i mitt in - re jag hör den ta - la,
4. Vid do - pets käl - la har Gud stämt mö - te,

som skän-ker liv åt en törs - tig själ. Jag vet ett hopp, som ger
den spring-er fram i en e - vig vår. I Kris - tus själv är den
den är min gläd - je, mitt liv, mitt mod. Med si - na brun-nar från
och tar e - mot oss just som vi är. Han sän - de ut oss och

ljus åt nat - ten, ty nå - gon finns som vill al - la väl.
up - pen - ba - rad och till en läng - tan - de själ den når.
pa - ra - di - set, den sjung - er e - vigt att Gud är god.
ger oss mo - det; vi är hans kyr - ka på vand - ring här.

Du går bredvid oss

Text: Anita Bohl
Musik: Lars Åberg

1. Du kom och gick bred - vid oss där på vä - gen; vi
2. Du går bred - vid oss, fast vi in - te ser det. Du

kun - de in - te se att det var du. Vi var så fyll - da
är den vän, som ald - rig ö - ver - ger. Lik - som på väg till

ut - av allt vårt e - get, så som vi of - ta har det ä - ven
Em - ma - us, vi ber dig: bli kvar hos oss tills gry - ning - en vi

nu. Vårt sin - ne det var fyllt av sorg och sak - nad; du
ser. Du sän - der oss att le - va mitt i värl - den, och

lyss - na - de och ta - la - de som vän. Och när till slut du de - la - de vår
ge din kär - lek vi - da - re till den. Men tätt in - till ditt här - ta får vi

mål - tid, var det vår Mäs - ta - re vi såg i - gen.
va - ra. Där får vi ro, där är vårt rät - ta hem.

16. VIDARE LÄSNING

BÖCKER OCH WEBBSIDOR

Här finns en lista över böcker och webbadresser för dig som är ledare, kaplan eller medvandrare, men också tips på böcker som ni kan rekommendera katekumenerna som fördjupning.

OM KATEKUMENATET

Föreningen för katekumenatet: www.katekumenatet.wordpress.com. Här finns information om katekumenatet och föreningen, material, tips, bilder och länkar.

Sensus arbetar kontinuerligt med att utveckla metoder och material för samtal om tro och liv bland vana och ovana bibelläsare, unga och gamla, de som framför allt vill samtala och de som gärna uttrycker sig i bild, drama, musik. Här hittar du material för fortsatt samtal: www.sensus.se/Teman/Kyrka-och-folkbildning/liv-och-tro. Sensus metodbank finns här: www.sensus.se/Var-pedagogik/Metodbanken.

Ditt ansikte söker jag. Katekumenatet – vuxen väg till tro, Elisabet Lindow. Varberg: Argument, 2015 (1:a uppl 2002).

Ett år med katekumenatet, Göran Rehnström och Mats A Sverker. Finns att ladda ner från Linköpings stifts hemsida: www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=847087.

Vägar till tro, Erik Eckerdal, Stefan Nordström, Anders Piltz och Sr Veronica OP. Skellefteå: Artos, 2010.

Vägens gemenskap. Ett metodmaterial för vuxen-katekumenatet, Martina Hansson och Nils Hammarström. Varberg: Argument, 2002.

INSPIRATION OCH FÖRDJUPNING

Att skapa effektiva team: en handledning för ledare och medlemmar, Susan A Wheelan. Översättning: Sten Andersson. Lund: Studentlitteratur, 2013.

Bibliska trädgården. En andlig trädgård för den växande människan, Susann Persson, betraktelser av Linda Folebäck och Karl Magnus Hansson. Höllviken: Höllvikens församling, 2012. Beställs hos Höllvikens församling.

Bönboken tradition och liv. Stockholm: Verbum, 2003.

De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext. Ett brev från Svenska kyrkans biskopar. Uppsala: Svenska kyrkan, biskopsmötet 2012. Ladda ner från www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1444601.

Ett biskopsbrev om diakoni. Biskopsmötet 2015. Uppsala: Svenska kyrkan, biskopsmötet 2015. Finns att ladda ner från www.svenska-kyrkan.se/default.aspx?di=1368802.

Ett biskopsbrev om klimatet. Biskopsmötet 2014. Uppsala: Svenska kyrkan, biskopsmötet 2014. Finns att ladda ner från www.svenska-kyrkan.se/default.aspx?id=1439685.

100 frågor om Gud och 200 svar, Mikael Mogren. Stockholm: Verbum, 2016.

Frälsarkransen används på olika sätt i katekumenatets sammanhang: www.verbum.se/fralsarkransen och www.verbum.se/al-la-produkter/fralsarkransen.

Förundran och förväntan, Jesper Svartvik. Stockholm: Verbum, 2012.

Gruppsykologi – för skola, arbetsliv och fritid, Philip Hwang och Björn Nilsson. Stockholm: Natur & Kultur, 2014.

Gruppsykologi. Om grupper, organisationer och ledarskap, Lars Svedberg. Lund: Studentlitteratur, 2012.

Gudstjänstens kärnvärden – om relationer, värden och form i gudstjänsten, Martin Modéus. Stockholm: Verbum, 2013.

Hemma i heliga rum, Mikael Mogren. Stockholm: Verbum, 2015.

Kommer det att finnas tro? En ny vision för undervisning och växande tro, Thomas H Groome. Books on Demand, 2015. www.bod.se.

Kommunikation för ledare, Björn Nilsson och Anna-Karin Waldemarson. Lund: Studentlitteratur, 2011.

Kyrie och Gloria. Att levandegöra gudstjänsten för ungdomar, Charlotta Rosman Nissen. Varberg: Argument, 2009.

Leva i dopet. Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar. Uppsala: Svenska kyrkan, biskopsmötet 2011. Finns att ladda ner från www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1444600.

Levande teologi, Cristina Grenholm. Stockholm: Verbum, 2010.

Levande tillsammans med Kristus. Om en kyrka i rörelse, Martin Modéus. Skellefteå: Artos, 2016.

Livets berättelser. Introduktion till Thomas H Groomes religionspedagogik, Rune Larsson. Stockholm: Verbum, 2005

Längtan till liv – om utveckling, mognad och ett stycke tro, Björn Wiedel. Books on Demand, 2015. www.bod.se.

Martin Luthers lilla katekes. Översättning, inledning och kommentarer av Carl Axel Aurelius och Margareta Brandby-Cöster. Uppsala: Svenska kyrkan 2011. Finns att ladda ner från www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=811916.

Människan är en berättelse. Tankar om samtalskonst, Clarence Crafoord. Stockholm: Natur & Kultur, 2005.

Ordbruket: www.ordbruket.se. Här finns bilder som kan användas i samtal.

Samspel i grupp. Introduktion till gruppdynamik, Björn Nilsson. Lund: Studentlitteratur, 2016.

Textilier i helig tjänst, Maria Brynielsson, red. Växjö: Växjö stift, 2016. Kan beställas hos Växjö stift.

Tillsammans. Om medkänsla och bekräftelse, Anna Käver och Åsa Nilssonne. Stockholm: Natur & Kultur, 2007.

Tradition och liv, Martin Modéus. Stockholm: Verbum, 2015.

Tro och liv. Texter för reflektion och samtal, Kerstin Hesslefors Persson, Maria Ottensten och Carl Magnus Adrian. Varberg: Argument, 2014.

Tro och liv. Handledning, Linda Alexandersson. Varberg: Argument, 2014.

Undervisa i kristen tro, Anders Hedman, Varberg: Argument, 2015.

Undervisningens teologi. Rapport från Lunds stifts projekt Undervisningens teologi. Lund: Lunds stift, 2004. Ladda ner från www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=558251.

Vår tro som min, Levande trosbekännelse. Cristina Grenholm. Stockholm: Verbum, 2015.

PÅ ENGELSKA

Faith forming faith. Bringing New Christians to Baptism and Beyond, Paul E Hoffman. Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers, 2012 (Hoffman arbetar med katekumenatet i Seattle, USA.)

Teaching as a Sacramental, Act Mary Elisabeth Mullino Moore. Cleveland, Ohio: The Pilgrim Press, 2004. (Moore är professor på Boston University.)

Faith on the Way. A Practical Parish Guide to the Adult Catechumenate, Peter Ball och Malcolm Grundy. London: Mowbray, 2000. (Ball och Grundy är anglikanska präster som haft kurser i och inspirerat till katekumenat i Sverige.)

A Concise Guide to Adult Faith Formation, Neil A Parent. Notre Dame, Indiana: Ave Maria Press, 2009. (Parent arbetar med vuxenundervisning inom katolska kyrkan i USA.)

Just när denna bok är på väg att gå till tryck nås vi av budet att Lotta Rönngren Appelsved har dött. Det är en stor förlust för oss, men självklart mest för hennes närmaste.

Lotta talade mycket om att hon ville skriva om katekumenatet och det är med stor glädje vi ser att hon fick det. Lotta har varit med i arbetet med boken hela vägen och tillfört många viktiga synpunkter.

Vi är glada över att ha fått arbeta tillsammans med Lotta och minns henne med värme och kärlek.

Projektgruppen för
Vägen – en bok om katekumenatet